

EUROPESE INVESTERINGSBANK

JAARVERSLAG 1969

EUROPESE
INVESTERINGSBANK

2, place de Metz
LUXEMBURG

Bureau te Rome
Via Sardegna, 38
00187 Rome

Contactbureau te Brussel
Koningsstraat, 60
1000 Brussel

De rekeningen en de balans van de Europese Investeringsbank luiden in de rekeneenheid omschreven in artikel 4 lid I van haar Statuten. De waarde van de rekeneenheid bedraagt 0,88867088 gram fijn goud.

Op 31 december 1969 was de pariteit tussen deze rekeneenheid en de munteenheden van de belangrijkste landen waar de Bank werkzaam is, als volgt :

$$1 \text{ Rekeneenheid (r.e.)} = \left\{ \begin{array}{l} 50 \text{ Belgische franken} \\ 3,66 \text{ Deutsche marken }^{(1)} \\ 5,55419 \text{ Franse franken }^{(2)} \\ 625 \text{ Italiaanse lire} \\ 50 \text{ Luxemburgse franken} \\ 3,62 \text{ Nederlandse guldens} \\ 1 \text{ United States dollar} \\ 4,37282 \text{ Zwitserse franken} \\ 30,00 \text{ Griekse drachmen} \\ 9,00 \text{ Turkse ponden} \end{array} \right.$$

---

(1) t/m 26 oktober 1969 was de koers van de Duitse mark : 1 rekeneenheid = 4,00 Duitse marken.

(2) t/m 10 augustus 1969 was de koers van de Franse frank : 1 rekeneenheid = 4,93706 Franse franken.

EUROPESE INVESTERINGSBANK

JAARVERSLAG 1969

RAAD VAN GOUVERNEURS

Voorzitter : Baron JEAN SNOY ET D'OPPUERS (*België*)

België : Baron JEAN SNOY ET D'OPPUERS, Minister van Financiën, Brussel;

Duitsland : ALEX MÖLLER, Minister van Financiën, Bonn; ⁽¹⁾

Frankrijk : VALÉRY GISCARD D'ESTAING, Minister van Economische Zaken en van Financiën, Parijs; ⁽²⁾

Italië : EMILIO COLOMBO, Minister van de Thesaurie, Rome;

Luxemburg : PIERRE WERNER, Minister van Staat, Minister-President, Minister van Financiën, Luxemburg;

Nederland : HENDRIKUS JOHANNES WITTEVEEN, Minister van Financiën, 's-Gravenhage.
Voorzitter tot 16 juni 1969.

---

(1) FRANZ-JOSEF STRAUSS, tot oktober 1969.

(2) FRANÇOIS-XAVIER ORTOLI, tot juni 1969.

RAAD VAN BEWIND

President : PARIDE FORMENTINI

Vice-Presidenten : YVES LE PORTZ

ULRICH MEYER-CORDING

Bewindvoerders :

SJOERD BOOMSTRA, directeur van het Buitenlands Betalingsverkeer bij het Ministerie van Financiën, 's-Gravenhage;

DANIEL DEGUEN, Hoofd van Dienst op de Thesaurie, Ministerie van Economische Zaken en van Financiën, Parijs;

RAYMOND DENUCE, honorair directeur-beheerder van het Gemeentekrediet van België, Brussel;

SALVATORE GUIDOTTI, directeur-generaal van de Banco di Napoli, Napels;

HERBERT MARTINI, lid der directie van de Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfurt a.d. Main;

UGO MOSCA, directeur-generaal van Economische en Financiële Zaken bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen, Brussel;

Plaatsvervangers :

OTTO WILLEM VOS, directeur bij het Ministerie van Financiën, 's-Gravenhage;

JACQUES FRIEDMANN, directeur van het cabinet van de staatssecretaris van Economische Zaken en van Financiën, Parijs;

PIERRE GUILL, president-directeur van de Staatsspaarkas, Luxemburg;

LIONELLO FRONZONI, afgevaardigde van de Banca d'Italia bij de Benelux, financieel adviseur van de ambassades van Italië te Brussel, 's-Gravenhage en Luxemburg, Brussel;

ALFRED KUBEL, Minister van Financiën van het Land Niedersachsen, Hannover;

N ..... (1);

---

(1) MICHEL ALBERT, tot juni 1969.

Bewindvoerders :

ALFRED MÜLLER - ARMACK, honorair staatssecretaris, Keulen-Lindenthal;

LUDOVICO NUVOLONI, directeur-generaal der Thesaurie, Kabinetschef van de Minister van de Thesaurie, Rome;

MAURICE PÉROUSE, directeur-generaal van de Caisse des Dépôts et Consignations, Parijs;

ANDRÉ POSTEL-VINAY, directeur-generaal van de Caisse Centrale de Coopération Économique, Parijs;

HANS RANNOU, Ministerialdirektor bij het Bondsministerie van Financiën, Bonn;

STEFANO SIGLIENTI, president van het Istituto Mobiliare Italiano, president van de Associazione Bancaria Italiana, Rome.

Plaatsvervangers :

WILHELM HANEMANN, bewindvoerder van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling, Washington;

ALDO BALDARI, inspecteur-generaal van de Thesaurie, Ispettorato Generale per i Rapporti Finanziari con l'Estero, Ministero del Tesoro, Rome;

PIERRE ESTÉVA, directeur van het Kabinet van de Minister voor Industriële Ontwikkeling en Wetenschappelijk Onderzoek, Parijs;

JEAN-PIERRE METTAS, onderdirecteur, Directie van de Thesaurie, Ministerie van Economische Zaken en van Financiën, Parijs;

FRIEDRICH BERNARD, Ministerialrat bij het Bondsministerie van Financiën, Bonn;

UGO MORABITO, gevolmachtigd minister, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Rome.⁽¹⁾

---

(1) GIROLAMO TROTTA, tot mei 1969.

DIRECTIE

PARIDE FORMENTINI, *President*

YVES LE PORTZ, *Vice-President*

ULRICH MEYER-CORDING, *Vice-President*

COMITÉ TER CONTROLE VAN DE BOEKHOUDING

President

KARL BERNARD,

Oud-president van de Centrale Bankraad van
de Bank Deutscher Länder, Frankfort a.d. Main;

Leden

EMILE RAUS,

Staatsraad, honorair directeur-generaal van de
Administration des Postes et Télécommuni-
cations, Luxemburg; ⁽¹⁾

ROGER LÉONARD,

Honorair eerste president van de Cour des
Comptes, Parijs. ⁽²⁾

---

(1) ADRIAAN M. DE JONG, tot 16 juni 1969.

(2) RENÉ BRESSON, tot 28 mei 1969.

AFDELINGEN

Afdeling

Algemene Zaken :

HENRI LENAERT, directeur

HANS HITZLBERGER, adjunct-directeur,
chef van het personeel

Afdeling Kredietverlening

– Lid-Staten :

GUY TRANCART, directeur

ROMEO DALLA CHIESA, adjunct-directeur,
directeur van het Bureau te Rome

HELMUTH CRAMER, adjunct-directeur

Afdeling Kredietverlening

– Geassocieerde Staten :

KARL-HEINZ DRECHSLER, directeur

EUGENIO GREPPI, adjunct-directeur

JACQUES SILVAIN, adjunct-directeur

Afdeling

Financiën en Thesaurie :

LUCIANO MIURIN, directeur

Studiedienst :

HORST-OTTO STEFFE, directeur

LOUIS CASSAGNES, adjunct-directeur

Juridische Afdeling :

J. NICOLAAS VAN DEN HOUTEN, directeur

Technische adviseurs :

HENRI JEANDET

HELLMUTH BERGMANN

EUGENIO COMBONI

JACQUES FAUDON

MARCELLO GOFFI

ROBERT VERMEERSCH

INHOUD

	<i>Bladzijde</i>
I. DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN DE GEMEENSCHAP EN DE GEASSOCIEERDE STATEN	17
<i>De investeringen in de Gemeenschap</i>	46
<i>De financiering van de investeringen</i>	52
De markt van openbare emissies van effecten	58
Overige voor de financiering van de particuliere sector beschikbare externe middelen	80
II. ACTIVITEIT VAN DE BANK	89
<i>Verleende kredieten</i>	89
Ondertekende contracten	89
Goedgekeurde leningen	89
<i>Gewone transacties</i>	92
<i>Bijzondere transacties</i>	102
Door de Bank goedgekeurde kredieten 1958 - 1969	108
<i>Herkomst en gebruik van de middelen der Bank</i>	113
III. ANALYSE VAN DE BALANS EN VAN DE WINST- EN VERLIESREKENING	119
IV. BESTUUR VAN DE BANK	131
BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING	133
SPECIALE STUDIE : DE EUROPESE INVESTERINGSBANK EN DE GRENSGEBIEDEN	143

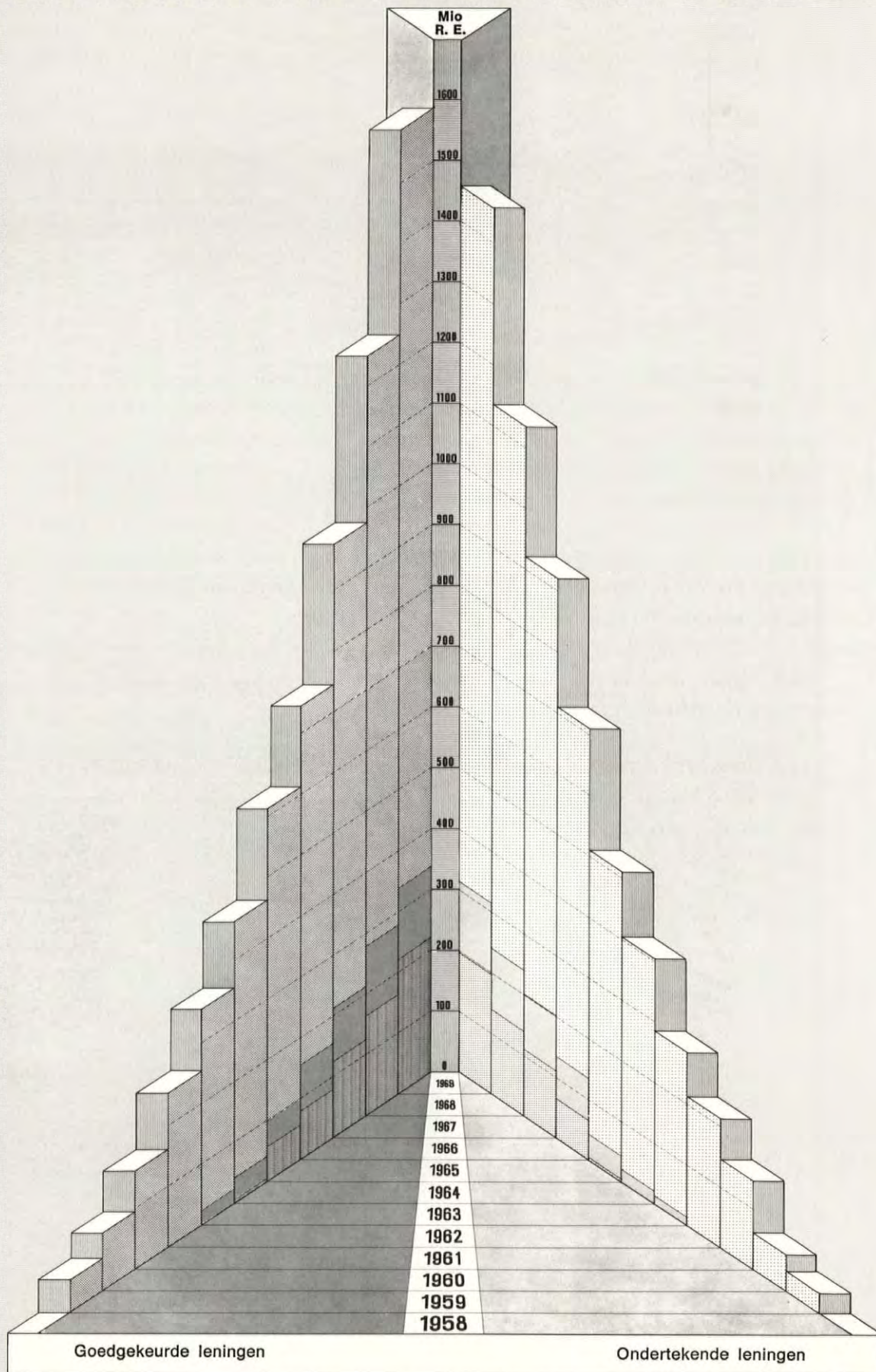
Het eerste deel van het Jaarverslag verstrekt, voor het jaar 1969, een gezamenlijk beeld van de algemene economische ontwikkeling van de Gemeenschap – waarbij vooral aandacht wordt besteed aan het probleem van de investeringen en van hun financiering – alsmede van de Geassocieerde Staten.

Het tweede deel is gewijd aan de activiteit van de Bank, de verleende kredieten en de opgenomen leningen in het verslagjaar, en geeft een overzicht van de verrichtingen sinds haar oprichting.

Het derde deel omvat een toelichting op de voornaamste balansposten en de winst- en verliesrekening.

Een hoofdstuk over de rol en de ervaring van de Bank in het kader van haar activiteiten verricht in bepaalde grensgebieden van de Gemeenschap, vult dit verslag aan.

ONTWIKKELING VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE BANK

Gewone leningen Lid-Staten
  Gewone leningen
  Bijzondere leningen
 } Geassocieerde Landen

Gewone leningen Lid-Staten
  Gewone leningen
  Bijzondere leningen
 } Geassocieerde Landen

JAARVERSLAG 1969

I

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN DE GEMEENSCHAP EN IN DE GEASSOCIEERDE STATEN

DE GEMEENSCHAP.

Het jaar 1969 werd in de Gemeenschap gekenmerkt door een buitengewoon snelle toename van de economische activiteit. Vooral de investeringen vertoonden een levendige expansie. Maar tegelijkertijd traden onevenwichtigheden aan de dag: het kapitaal werd schaarser, de rente liep sterk op, de prijzen gaven een aanmerkelijke stijging te zien en de externe evenwichtsverstoringen brachten storingen op de kapitaalmarkten teweeg die soms zeer scherpe vormen aannamen en die aanpassingen van de muntpariteiten noodzakelijk maakten. Deze ontwikkeling kon niet zonder gevolg blijven voor de verrichtingen van de Bank en moest haar beleid wel in een bepaalde richting sturen.

Alle westelijke industrielanden kenden in 1969, met zekere faseverschillen, een periode van *hoogconjunctuur*. Een zeer merkwaardig parallellisme kenmerkte de economische ontwikkeling van de Staten van de Gemeenschap, van de landen van de Europese Vrijhandels-associatie, met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk, alsmede van Noord-Amerika, waar de periode van hoogconjunctuur langer aanhield dan in de vorige conjunctuurcyclussen. Dit parallellisme in de ontwikkeling van de economieën was een van de kenmerken van dit jaar. Hierdoor komt het dat de tendenzen die zich in de onderscheidene landen aftekenden, verre van elkaar te compenseren, elkaar gingen versterken met als gevolg een versterking van de onevenwichtigheden.

Nergens kon het aanbod gelijke tred houden met de vraag, ook al toonde de produktiestijging een versneld tempo, zoals bijvoorbeeld in de Gemeenschap, waar de reële toename van het bruto nationaal produkt in 1969 7,5% beliep, tegen reeds 5,8% in 1968, en waar de industriële produktie steeg met 11,7% tegen 8,8% in het voorgaande jaar.

De expansie van de invoer kwam overeen met die van het interne aanbod. Alleen reeds de goedereninvoer in de Gemeenschap nam in volume met ongeveer 14% toe.

De groei van het bruto nationaal produkt bedroeg in Frankrijk 8,5%, in de Bondsrepubliek Duitsland 8%, in Luxemburg 7%, in België 6,5% en in Italië en Nederland 5%. De expansie was bijzonder krachtig tijdens het tweede halfjaar van 1968 en het eerste halfjaar van 1969. De laatste zes maanden van 1969 daarentegen gaven bijna overal een zekere vertraging te zien, die niet zozeer aan de ontwikkeling van de nominale vraag was toe te schrijven dan wel aan steeds tastbaarder wordende fysieke hindernissen : het tot aan het maximum van de produktiecapaciteit komen, het verdwijnen van de arbeidsreserves, de kleiner wordende produktiviteitstoename. Deze factoren, die karakteristiek zijn voor een dergelijke conjunctuurfase, hebben vrij vroeg de economische groei in Nederland aangetast en hebben zich pas later gemanifesteerd in Italië waar de sociale conflicten bijzonder hevig waren. Pas tegen het einde van het jaar tekenden zich de allereerste symptomen af van een vermindering van de druk van de vraag, zonder dat zulks echter een merkbare invloed had op het verstoorde evenwicht tussen vraag en aanbod.

Wat de *vraag* betreft, bleven de buitenlandse aankopen sterk toenemen. De uitvoer van goederen van de Gemeenschap naar derde landen is opnieuw in waarde gestegen met ongeveer 11%. Maar het zijn vooral de investeringsuitgaven die zijn toegenomen. Het tempo van deze investeringen is zodanig versneld dat men van een ware « boom » kan spreken, vooral waar het de investeringen van de ondernemingen betreft. Tegelijkertijd zijn de consumptieve uitgaven gestegen, en wel eveneens aanzienlijk sneller dan het voorgaande jaar. Oorzaak hiervan waren de sterke loonstijgingen, de daling

in sommige landen van de spaarquote van het beschikbare inkomen der gezinshuishoudingen als gevolg van de sedert enige tijd aanhoudende spanning op de arbeidsmarkt en bovenal, van de opwaartse tendens der prijzen.

Ten gevolge van de kostenstijgingen zijn *de winsten van de ondernemingen* in ietwat mindere mate gestegen dan in 1968, behalve in Frankrijk; in Duitsland zijn ze zelfs lichtelijk teruggelopen. De ondernemingen hebben derhalve een ruimer beroep moeten doen op vreemd kapitaal om de krachtig groeiende investeringen te financieren. Ook de overheidssector moest in de gehele Gemeenschap zijn beroep op de kapitaalmarkt op een hoog niveau handhaven, hoewel de omvang van haar leningen in enkele Lid-Staten kleiner is geworden. Tegenover deze toegenomen vraag naar financieringen staan de vertraging bij de *particuliere besparingen* de politiek van kredietbeperking en, in sommige gevallen, het verminderde beroep door de schatkist op monetaire financieringsmiddelen, die de groei van de voor de economie beschikbare liquide middelen geleidelijk hebben afgeremd.

De stijgende spanning, die door deze tweeledige ontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkten ontstond, heeft overal een sterke verhoging van de rentevoet meegebracht. In Europa werd deze verhoging nog versterkt door een ruimer beroep van geldnemers uit de Verenigde Staten – waar de rente sterk bleef stijgen – en uit sommige andere landen op de nationale markten in Europa en op de internationale Europese markt. Vooral door de afvloeiing van kapitaal uit de Bondsrepubliek Duitsland en, in geringere mate uit Italië, was de netto uitvoer van de Gemeenschap van kapitaal op lange termijn veel groter dan het voorgaande jaar. Bovendien heeft zich het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans waarschijnlijk toegespitst; de handelsbalans kon juist in evenwicht worden gebracht tegen een overschot van circa 1,7 miljard in 1968. *De betalingsbalans* van de Gemeenschap heeft aldus een remmende werking uitgeoefend op de interne liquiditeit, dit volkomen in tegenstelling met hetgeen zich in 1968 heeft voorgedaan.

Deze fundamentele tendens werd tijdens bepaalde periodes van het jaar echter tegengegaan door de weerslag van de evenwichtsverstoringen

op de betalingsbalans die, in sommige landen, ten opzichte van de laatste jaren werden geaccentueerd als gevolg vooral van een uiteenlopende ontwikkeling van kosten en prijzen.

Het toenemende deficit van Frankrijk en het voortdurend groeiende overschot van de Bondsrepubliek Duitsland, de steeds opflakkerende discussies over de wenselijkheid van een wijziging der pariteiten en de daardoor gekweekte verwachtingen, hebben in 1969 wederom aanmerkelijke bewegingen van *kapitaal op korte termijn* teweeggebracht. Afkomstig uit verschillende landen van de Gemeenschap en zelfs uit Frankrijk, ondanks de deviezencontrole aldaar, en meer nog uit de landen buiten de Gemeenschap, hebben deze bewegingen de spanningen toegespitst op de markten van de landen die met kapitaalvlucht te kampen hadden; zij hebben de stijging van de rentevoet in Duitsland vertraagd en hebben de omvang ervan tot november beperkt.

De aanpassingen van de wisselkoersen – devaluatie met 11,11 % van de Franse frank met ingang van 11 augustus en revaluatie van de Duitse mark met 9,29 % m.i.v. 27 oktober – hebben de liquiditeiten die zich in Duitsland hadden opgehoopt doen terugvloeien. De netto-afvloeiing van kapitaal bereikte in de laatste weken van het jaar bijna 20 miljard Duitse mark. De verkrapping van de liquiditeit, de steeds krachtiger wordende expansie van de economie, de handhaving van de kredietbeperkingen en, ten slotte de opheffing van het disagio op de rente van deposito's in Duitse marken die in de hoop op een revaluatie werden geplaatst, hebben de rentevoet in Duitsland omhooggedreven. Deze laatste vertoonde de neiging om zich in snel tempo aan te passen aan het hoge niveau dat op de meeste markten van de andere landen, en op de Europese markt voor de emissies in dollars, is bereikt. In de andere landen heeft het terugvloeien van in Duitsland belegde kapitalen ten hoogste een stabiliserend effect op de rente gehad, zonder dat daarbij de aanhoudende spanning op de markt, als gevolg van de onstuimige economische expansie en de politiek van kredietbeperking, werd opgeheven.

De stijgende tendens van de rentevoet werd niet alleen door de mechanische werking van vraag en aanbod teweeggebracht of in stand gehouden,

maar ook door het feit dat rekening werd gehouden met werkelijke of te verwachten prijsstijgingen. In de Verenigde Staten bedroeg de prijsstijging voor het tweede opeenvolgende jaar 5 à 6%; in Frankrijk waar zij sedert enkele jaren reeds aanzienlijk was, is zij nog verhevigd; ook de andere landen hadden daarmede te kampen, en zelfs Duitsland, al was daar de vermindering van de koopkracht minder geprononceerd.

In de Gemeenschap in haar geheel bedroeg de *prijsstijging*, gemeten aan de hand van het verschil tussen de ontwikkeling van het nationaal produkt naar waarde en naar volume, in 1969 4,7%, terwijl zij in 1968 reeds 2,7% bedroeg. De prijsstijging bij de particuliere consumptie beliep 4,2% tegen 2,8% in 1968, met een stijgingspercentage van 6,8% in Nederland, 6,5% in Frankrijk, 4,3% in België, 2,9% in Italië en 2,4% in de Bondsrepubliek Duitsland.

De *arbeidsmarkt* weerspiegelde de algemene expansie van de economie: het aantal werknemers nam in de Gemeenschap toe met 2% en het aantal werklozen verminderde dit jaar verder, en wel met ongeveer 15%. De meeste Lid-Statens hadden te kampen met een schaarste aan arbeidskrachten die steeds scherper vormen aannam. Zelfs Italië, waar het werkloosheidspercentage toch voor het gehele land lichtelijk boven de 3% bleef, ondervond dit duidelijk in de gebieden van het Noorden. De migratie van werknemers van de minder ontwikkelde streken van de Gemeenschap naar industriegebieden, en met name van Italië naar Duitsland, is nog toegenomen, evenals de immigratie van werknemers afkomstig uit landen buiten de Gemeenschap. De absolute stijging van het aantal werknemers is aldus sterker geweest dan wanneer zij slechts zou zijn voortgekomen uit de vermindering van de werkloosheid en aan de normale trek van zelfstandige werkers, van overwegend agrarische oorsprong, naar betrekkingen in loondienst.

Deze ontwikkeling van de arbeidsmarkt heeft voor de *regionale ontwikkeling* niet alleen gunstige gevolgen gehad. Weliswaar is in de achtergebleven gebieden de vermindering van de werkloosheid en van de latente onderbezetting versneld en zijn de investeringen er toegenomen, doch in

sommige gevallen verliep de emigratie te massaal en heeft zij bijgedragen tot de verscherping van de sociale onrust in sommige grote industrie-centra.

De wenselijkheid van een evenwichtige ontwikkeling is aldus een van de vele redenen die nopen tot het aanbinden van de strijd tegen de oververhitting van de economie. De andere redenen zijn genoegzaam bekend : handhaving van de internationale concurrentiepositie, behoud van de koopkracht, vorming van besparingen die toereikend zijn voor een evenwichtige economische groei. Praktisch alle Staten hebben zich in 1969 met wisselend succes ingezet in de strijd tegen de oververhitting van de conjunctuur.

De *overheidsbegrotingen* hebben echter niet altijd in de juiste mate of tijdig de wapens gehanteerd die in een dergelijke strijd vereist zijn. Het is juist dat de door Duitsland genomen maatregelen om de stijging der uitgaven te beperken de situatie van de openbare financiën daadwerkelijk hebben verbeterd; dit ging overigens des te gemakkelijker daar de ontvangsten, dank zij de oververhitting, sneller stegen dan was voorzien. De vermindering van het tekort op de overheidsbegrotingen en het afzien van beroep op monetaire middelen om dit tekort te dekken volstonden echter niet om de gewenste afremming te bewerkstelligen, en dit niettegenstaande het feit dat tegelijkertijd een politiek van kredietbeperking werd gevoerd. Het toevloeien van vreemd kapitaal en het wederom aangroeien van het overschot op de goederen- en dienstenbalans heeft de actiemogelijkheden inderdaad beperkt, doch dit geldt veel meer voor de monetaire politiek dan voor de budgettaire politiek.

In Frankrijk gaven de openbare financiën tijdens het eerste kwartaal opnieuw een weinig bevredigende ontwikkeling te zien, en de Schatkist heeft gedurende deze periode nog een beroep moeten doen op monetaire financieringsmiddelen.

Maar de eind 1968 genomen maatregelen met het oog op een vermindering van het begrotingstekort voor 1968 van 11,5 tot 6,5 miljard Franse

franken nog versterkt na de devaluatie van de frank waardoor het tekort kon worden teruggebracht op 4 miljard, hebben geleidelijk resultaat gehad. De overschotten die in de laatste maanden van het jaar werden verkregen waren belangrijk en stelden de Regering tenslotte in staat om de door haar gestelde doeleinden te verwezenlijken.

De begrotingspolitiek van de andere Lid-Staten was nog niet volledig afgestemd op de conjuncturele situatie.

In België was het tekort op de staatsbegroting weliswaar iets kleiner dan het voorgaande jaar, doch dit tekort was tussen 1967 en 1968 aanmerkelijk gegroeid. De lichte vermindering van het tekort die in 1969 kon worden vastgesteld is overigens veeleer toe te schrijven aan een vermindering van de in het kader van de buitengewone begroting gefinancierde lasten, als gevolg van het feit dat de voor leningen beschikbare financieringsmiddelen schaarser waren geworden, dan aan de vaste wil om een algemene rem te leggen op de uitgaven. Hiervan getuigt het feit dat de consumptieve uitgaven van de overheid iets sneller zijn toegenomen dan in 1968, in welk jaar deze consumptie reeds een buitensporige stijging te zien had gegeven. Bovendien werd het tekort meer nog dan het voorgaande jaar gefinancierd met monetaire middelen.

Deze laatste opmerking geldt niet voor Nederland waar het aandeel van de monetaire middelen in de financiering van de begroting schijnt te zijn teruggelopen, hoewel het tekort van de staat zich in dit land onmiskenbaar heeft gehandhaafd op het reeds hoge niveau van het voorgaande jaar. Vooral de consumptieve overheidsuitgaven zijn gestegen, en wel in een nog sneller tempo dan in 1968. De situatie was vergelijkbaar met die van Luxemburg, waar pas tegen het eind van het jaar een plan tot stabilisering, dat afremmingsmaatregelen bevatte, werd uitgewerkt.

Ook in Italië bleven de openbare financiën een sterke expansieve invloed uitoefenen op de economie. Ook hier zijn het vooral de consumptieve uitgaven die sterk zijn gestegen. De overheidsinvesteringen en de investeringssubsidies werden gefinancierd door een beroep op monetaire middelen dat nog groter was dan in 1968. Het is waar dat in het geval van Italië de opvatting kon worden verdedigd dat het nog steeds voorhanden zijn, over het geheel beschouwd, van aanzienlijke arbeidsreserves en onge-

bruikte produktiecapaciteit, een reden was om zolang mogelijk een politiek van economische expansie te voeren, en het is een feit dat de symptomen van conjuncturele oververhitting in dit land eerst vrij laat aan de dag zijn getreden.

Wat het *monetaire beleid* betreft, hebben de centrale banken in 1969 een steeds restrictiever politiek gevoerd. De discontovoeten werden etappegewijs verhoogd van 3,5% tot 6% in Duitsland, van 6% tot 8% in Frankrijk, van 4,5% tot 7% in België, van 5% tot 6% in Nederland en van 3,4% tot 5% in Italië, wanneer de banken bepaalde discontoplafonds overschreden, en tot 4% beneden dit plafond. Bovendien werden in de loop van het jaar de verplichte reservepercentages verhoogd, met name in Duitsland. Een contingentering van het disconto werd ingevoerd in België, waar dit nog niet bestond, en vooral werd de kredietbeheersing voortgezet of toegepast in Frankrijk, Nederland en België.

Al deze maatregelen hebben echter niet kunnen verhinderen dat de kredietexpansie aanzienlijk blijft en zelfs sterk toeneemt in Duitsland waar, tot de revaluatie van de Duitse mark, de toevloeiing van speculatieve kapitalen op korte termijn uit het buitenland de liquiditeit van de banken heeft verhoogd. In België en Nederland werd aan de maatregelen tot kredietbeheersing niet altijd streng de hand gehouden. Ook in Frankrijk werden de vastgestelde grenzen gedurende een groot deel van het jaar ruim overschreden; de verstrakking van de voorschriften heeft het evenwel mogelijk gemaakt om tussen eind juni en december, een krachtige rem te leggen op het jaarlijkse expansiepercentage van het krediet, welke gedurende verschillende maanden binnen de toegestane limiet kon blijven.

De in de Lid-Staten van de Gemeenschap op het monetaire vlak en op dat van het krediet genomen maatregelen waren niet altijd ingegeven door uitsluitend conjunctuur-politieke overwegingen. Soms ook lagen er overwegingen betreffende de betalingsbalans aan ten grondslag. Dit was voornamelijk het geval in Frankrijk, maar ook in Italië waar de centrale bank genoopt was om steeds meer in te grijpen, ten einde de gematigde rentestand te handhaven, hetgeen heeft bijgedragen tot een hoge netto kapitaalexport, die op haar beurt weer de voornaamste oorzaak was van het tekort op de Italiaanse betalingsbalans in 1969. De Italiaanse monetaire

instanties zagen zich dus genoopt, een geleidelijke aanpassing van de op de nationale kapitaalmarkt heersende rente aan de op de internationale markten bereikte niveaus te aanvaarden. Soortgelijke overwegingen speelden ook een rol in het door België en Nederland gevoerde rentebeleid.

Het is juist dat vrijwel alle Lid-Staten ook pogingen in het werk hebben gesteld, hetzij vóór de toepassing van deze rentepolitiek, hetzij in samenhang daarmee, om de kapitaalexport in te dijken door een meer directe beïnvloeding vooral van de banken. Doch deze maatregelen die op louter nationaal vlak werden opgezet en elkaar dus van het ene land op het andere tot op zekere hoogte tegenwerkten, werden vrijwel niet met succes bekroond. De stijging van de rente werd aldus een algemeen verschijnsel.

Het hierboven geschetste conjunctuurverloop bracht voor de *Europese Investeringsbank* een vrij aanzienlijke toename van de kredietaanvragen mee. De kredietaanvragen uitgaande van Frankrijk en Nederland, waar de spanningen op de geld- en kapitaalmarkt het levendigst waren en de rente het hoogst, waren veel groter dan in de voorgaande jaren. De aanvragen van Duitse kredietnemers, welke tijdens de eerste drie kwartalen als gevolg van de overvloed aan liquide middelen in Duitse mark vrij gering waren, zijn tegen het eind van het jaar toegenomen.

De vraag naar geldmiddelen van de kant van overheids- en semi-overheidsinstellingen en -ondernemingen was gedurende het gehele jaar bijzonder levendig. In sommige gevallen waren overwegingen betreffende de betalingsbalans niet vreemd aan dit beroep op de Bank. In tegenstelling daarmee heeft de onzekerheid omtrent het wisselkoersbeleid gedurende een zekere tijd de ontwikkeling van de kredietaanvragen der particuliere ondernemingen gehinderd, daar zij zich bewust waren van het risico dat zij liepen bij het aangaan van leningen in deviezen. De Bank heeft zich beijverd om zoveel mogelijk aan de behoeften van de kredietnemers te voldoen dit met inachtneming van haar middelen, de vereisten van de conjunctuurpolitiek, de ontwikkeling van de betalingsbalans van de Lid-Staten en de haar door haar statuten opgelegde beperkingen.

In totaal is het bedrag van de jaarlijks door de Bank in de Gemeenschap goedgekeurde leningen verder gestegen, maar wel in een trager

tempo : het bedrag in 1969 ⁽¹⁾ 245 miljoen rekeneenheden, tegen 236 miljoen rekeneenheden in 1968 en 159 miljoen in 1967.

De toename van de leningen van de Bank in 1969 was mogelijk dank zij de liquide middelen die zij tijdens de voorafgaande jaren had opgenomen, toen de besparingen ruim voorhanden waren en de rentevoet matig was.

Ingevolge de stijging van de kostprijs van het geld en ten einde rekening te houden met de situatie op de kapitaalmarkten van de Lid-Staten, heeft de Bank in 1969 haar emissies beperkt. Terwijl zij in 1968 obligaties had uitgegeven op alle markten, behalve in Frankrijk en Luxemburg, en er 187,5 miljoen rekeneenheden had opgenomen, heeft zij in 1969 in de Gemeenschap alleen in Duitsland leningen uitgegeven waar zij 121 miljoen rekeneenheden heeft aangetrokken ⁽²⁾. Bij deze leningen kwam in 1968, evenals in 1969 een op de internationale markt geplaatste obligatielening van 25 miljoen rekeneenheden.

* * *

De wijzigingen van de muntpariteiten in 1969 zijn voor een groot deel te wijten aan een onvoldoende coördinatie van de *economische politiek in de Gemeenschap*. Ook in 1969 was het economisch beleid niet overal in overeenstemming met de vereisten van een evenwichtige expansie.

In een op 9 juli 1969 aangenomen memorandum heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen de noodzaak onderstreept van een beleid waardoor inflatoire tendenzen in toom kunnen worden gehouden, en heeft zij de hoofdlijnen van een dergelijk beleid uitgestippeld. De Raad van de Gemeenschap heeft de conclusies van dit memorandum op 17 juli 1969 aanvaard.

Tijdens dezelfde vergadering besprak de Raad de verbetering van de coördinatieprocedures. Op basis van de voorstellen die de Commissie in een memorandum van 12 februari 1969 had gedaan, aanvaardde de Raad het beginsel van voorafgaand overleg over alle belangrijke nationale maatregelen op het gebied van de economische politiek op korte termijn welke verstreckende gevolgen hebben voor de economie van de andere Lid-Staten,

---

(1) Op basis van de tegenwaarde in rekeneenheden, berekend volgens de pariteit welke gold op de dag van de ondertekening voor wat de ondertekende leningovereenkomsten betreft, en volgens de pariteit welke gold tijdens de goedkeuring door de Raad van Bewind voor wat de nog niet ondertekende contracten betreft.

(2) In rekeneenheden, op basis van de tijdens de transactie geldende pariteit.

of welke het gevaar inhouden dat de economie van een land een koers gaat volgen die sterk afwijkt van de gemeenschappelijk bepaalde economische doelstellingen op middellange termijn. De procedure voor dit overleg is tijdens de Raadszitting van 26 januari 1970 vastgesteld en van kracht geworden.

Voorts hechtte de Raad zijn goedkeuring aan het principe van een systeem van monetaire ondersteuning op korte termijn binnen de Gemeenschap, dat in het memorandum van de Commissie was voorgesteld om onverhoedse verstoringen van het evenwicht op de betalingsbalans op te vangen. Hij verzocht de Gouverneurs van de centrale banken, de werkzaamheden die zij hadden aangevat voor de nadere uitwerking van dit systeem voort te zetten. De werkzaamheden van de Gouverneurs vonden aan het eind van het jaar hun neerslag in een ontwerp-akkoord tussen de centrale banken. Volgens dit ontwerp ontvangt een land dat onverhoeds geconfronteerd wordt met een conjunctureel tekort op zijn betalingsbalans, van de centrale banken van zijn partners een lening in deviezen die overeenkomt met zijn quotum ⁽¹⁾. Deze lening is aan geen enkele bijzondere verplichting inzake economische politiek onderworpen, mits de begunstigde staat zich heeft gehouden aan de procedures voor de coördinatie van de economische politiek. Zodra van deze financiële steun gebruik wordt gemaakt, moet in het Monetair Comité overleg worden gepleegd. De looptijd van de lening bedraagt drie maanden, en kan met nogmaals drie maanden worden verlengd. In bijzondere gevallen kunnen de Gouverneurs besluiten, het bedrag der kredieten te verhogen tot boven het quotum van de begunstigde centrale bank. Het totaal van deze verhogingen mag het totaal van de quota echter niet overschrijden. Zo beloopt het totale bedrag van het systeem dus 2 miljard rekeneenheden. Bij het beroep op het systeem van de Gemeenschap wordt rekening gehouden met de door andere internationale steunregelingen geboden mogelijkheden, wat echter niet belet dat bij voorrang een beroep op het systeem van de Gemeenschap kan worden gedaan. Na het Raadsbesluit van 26 januari 1970 inzake het voorafgaand overleg over maatregelen op het gebied van de economische politiek op korte termijn, is de nieuwe steunregeling reeds begin februari 1970 van kracht verklaard.

---

(1) Duitsland en Frankrijk : ieder 300 miljoen rekeneenheden, Italië : 200 miljoen, België en Nederland : ieder 100 miljoen; deze quota dienen tevens als verdeelsleutel voor de bijdragen in de financiering van eventuele leningen.

Dit systeem is fundamenteel opgezet als een buffer die de eerste moeilijkheden moet opvangen, en het dient vooral om het ontstaan van speculatieve kapitaalbewegingen te voorkomen. Het moet worden aangevuld met een ander systeem dat de mogelijkheid biedt kredieten op middellange termijn te verstrekken die bestemd zijn om een soort schild te vormen waarachter het nodige saneringsbeleid kan worden gevoerd. Het herstel van het evenwicht, dat steeds een zekere tijd in beslag neemt, zou aldus mogelijk zijn, zonder dat hiervoor een toevlucht moet worden genomen tot een rechtstreekse beperking van het handelsverkeer, hetgeen de Gemeenschappelijke Markt op losse schroeven zou kunnen zetten. Aan deze kredieten zouden voorwaarden verbonden zijn betreffende de door de betrokken staat te voeren economische politiek.

De Raad, waaraan op het einde van het jaar een tussentijds verslag van het Monetair Comité was voorgelegd, dat hij opdracht had gegeven de bijzonderheden van het aanvullende systeem te bestuderen, heeft reeds tijdens zijn zitting van 26 januari 1970 een onderzoek gewijd aan dit verslag. Hij heeft het Monetair Comité toen verzocht, hem vóór eind maart een definitieve tekst betreffende de wijze van toepassing van het systeem ter hand te stellen.

De Commissie van de Gemeenschappen wil deze voorzieningen, die het midden houden tussen de economische politiek op korte termijn en de *economische politiek op middellange termijn*, aanvullen met een nauwkeuriger bepaling van de geharmoniseerde doelstellingen en begrenzungen van de macro-economische ontwikkeling op middellange termijn, en zij heeft over deze problematiek een speciaal memorandum bij de Raad ingediend. Deze heeft eind januari hierover een beginselbespreking gehouden en daarbij besloten, de genoemde kwantitatieve doelstellingen en beperkingen in het kader van het nieuwe, in het najaar van 1970 af te ronden, programma voor de economische politiek op middellange termijn (1971-1975) vast te stellen.

Voorts heeft de Commissie op 15 oktober eveneens zeer belangrijke voorstellen gedaan voor de politiek op middellange termijn, welke betrekking hebben op het *regionale beleid*. Het gaat erom, op ruimere schaal nationale regionale plannen op te stellen en, in een communautair perspectief, de coördinatie van deze plannen en van de maatregelen van de Lid-

Staten op het gebied van het regionale beleid te intensiveren. De Commissievoorstellen behelzen ook een geregeld onderzoek van de omvang der financiële middelen welke de Lid-Staten gedurende een periode van meerdere jaren aan maatregelen inzake regionaal beleid ten koste wensen te leggen. De voorstellen bevatten ook een uitnodiging aan het adres van de Raad om financiële middelen te creëren waardoor aan de Commissie de mogelijkheid wordt geboden om te interveniëren door het verlenen van rentesubsidies en garanties voor leningen van de Europese Investeringsbank of van andere financiële instellingen. De Commissievoorstellen waren nog niet door de Raad behandeld toen het onderhavige verslag werd opgesteld.

* * *

Wat de *ontwikkelingshulp van de Gemeenschap* betreft, was 1969 het jaar waarin de toepassingsperiode van de eerste Overeenkomst van Jaoende afliep (31 mei) en waarin de onderhandelingen met het oog op het sluiten van een nieuwe Associatie-Overeenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en de *Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar (G.A.S.M.)* tot een goed einde werden gebracht. Deze Overeenkomst werd op 29 juli 1969 te Jaoende ondertekend.

Bij besluit van de Raad van Ministers van de Gemeenschappen, dd. 22 juli 1969, werd ook voor de met de Europese Economische Gemeenschap geassocieerde *Landen en Gebieden Overzee (L.G.O.)* een soortgelijke regeling aangenomen als die welke is opgenomen in de tweede Overeenkomst van Jaoende.

Ter zake van de financiële en technische samenwerking, is de fundamentele wijziging ten opzichte van de tussen 1964 en 1969 geldende overeenkomsten, de verhoging van het totale bedrag van de financiële steun van de Gemeenschap dat, voor het door de overeenkomsten bestreken tijdvak van vijf jaar, op 1 miljard rekeneenheden wordt gebracht, tegen 800 miljoen rekeneenheden voor de voorgaande periode van vijf jaar; 918 miljoen zijn bestemd voor de G.A.S.M. en 82 miljoen voor de L.G.O. De communautaire steun in de vorm van giften, welke de Commissie van de Europese Gemeenschappen verleent uit middelen die uit de begrotingen van de Lid-Staten worden gestort in het Europees Ontwikkelingsfonds, wordt ten opzichte van de voorgaande overeenkomsten van 85% op 81% gebracht, maar geeft niettemin, in absolute waarde, een substantiële verhoging te zien, aangezien zij van 680 miljoen stijgt tot 810 miljoen.

De communautaire bijdrage in de vorm van leningen beloopt 190 miljoen rekeneenheden tegen vroeger 120 miljoen. Van dit totaal kan een bedrag van 90 miljoen rekeneenheden, afkomstig van het Europees Ontwikkelingsfonds, worden bestemd voor leningen tegen bijzondere voorwaarden en voor bijdragen aan de vorming van risicodragend kapitaal. Het resterende gedeelte, namelijk 100 miljoen rekeneenheden, vormt het maximumbedrag van de leningen die de Europese Investeringsbank in het kader van haar normale verrichtingen, uit hoofde en voor de duur van de nieuwe overeenkomsten, krachtens een op 17 juli 1969 getroffen besluit van de Raad van Gouverneurs mag toekennen. Dit betekent een verhoging met ongeveer 43% ten opzichte van het in de voorgaande overeenkomsten vastgestelde maximumbedrag. De Lid-Staten hebben toegezegd, zich borg te stellen voor de leningen welke de Bank krachtens de nieuwe overeenkomsten uit eigen middelen toekent; deze toezegging wordt pas van kracht zodra het totale bedrag van de door de Bank uit hoofde van de nieuwe overeenkomsten toegekende leningen 70 miljoen rekeneenheden overschrijdt, en is beperkt tot het verschil tussen 70 miljoen rekeneenheden en het totale bedrag van de door de Bank, krachtens de overeenkomsten, werkelijk toegekende leningen.

Uit technisch oogpunt bevatten de nieuwe teksten twee noviteiten die het vermelden waard zijn. In de eerste plaats kunnen de uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds gefinancierde rentesubsidies, die aan de leningen van de Bank kunnen worden verbonden, in de meeste gevallen worden toegekend tegen forfaitaire tarieven op grond van de in de overeenkomsten omschreven economische criteria, hetgeen aan het systeem een grotere doeltreffendheid moet verlenen en de kredietnemers in de gelegenheid moet stellen een ruimer gebruik te maken van deze faciliteiten. Dit zal het geval zijn voor projecten in de industriesector en in de sector van het vreemdelingenverkeer. In de tweede plaats kan de Gemeenschap bijdragen tot de vorming van risicodragend kapitaal van de ondernemingen, met name in de vorm van deelnemingen in het kapitaal; deze operaties, die van tijdelijke aard dienen te zijn, worden uitgevoerd en beheerd door de Europese Investeringsbank die als gevolmachtigde van de Gemeenschap optreedt.

In het kader van hun samenwerking en met het oog op een efficiënt optreden dragen de Commissie van de Europese Gemeenschappen en de Bank de voornaamste verantwoordelijkheid voor de behandeling van de

dossiers die in aanmerking komen voor financiering met leningen uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds. De Bank zelf krijgt de hoofdverantwoordelijkheid voor de behandeling van de aanvragen voor rentesubsidies, van de industriële projecten die in aanmerking komen voor financiering met leningen tegen bijzondere voorwaarden, alsmede van de aanvragen om bijdragen in de vorming van risicodragend kapitaal.

In afwachting van de bekrachtiging van de nieuwe Overeenkomst door alle betrokken Staten en van de inwerkingtreding ervan – waarschijnlijk tegen het einde van het jaar 1970 – heeft de Associatieraad E.E.G.-G.A.S.M. op 29 mei 1969 besloten tot de opening van een « overgangsperiode ». Gedurende deze periode kunnen bepaalde transacties, waarin in het kader van de verstreken overeenkomsten was voorzien, alsnog door het Europees Ontwikkelingsfonds worden uitgevoerd. Bij een besluit van zijn Raad van Gouverneurs, dd. 16 juni 1969, werd de Bank gemachtigd om zijn steunverrichtingen uit eigen middelen tot 30 juni 1970 voort te zetten, met inachtneming van het in de oude overeenkomsten vastgestelde maximum van 70 miljoen dat bij het verstrijken van deze overeenkomsten nog niet was bereikt. In het kader van de overgangsbepalingen werd tevens besloten dat financieringsaanvragen voor projecten of programma's die eventueel in aanmerking komen voor de in de nieuwe teksten bedoelde financiële steun, al meteen kunnen worden voorgelegd aan de bevoegde communautaire instanties die met de bestudering ervan zullen beginnen. Vóór de inwerkingtreding van de nieuwe Overeenkomst kunnen echter geen beslissingen worden genomen of definitieve toezeggingen worden gedaan.

Het Financiële Protocol, dat is gehecht aan de op 1 december 1964 in werking getreden Associatie-Overeenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en *Turkije*, is op 30 november 1969 verstreken. De in de Associatieraad gevoerde onderhandelingen hebben nog niet tot een algemeen akkoord over de overgang naar de tweede fase van de Associatie-Overeenkomst of over de hernieuwing van de steun in het kader van een nieuw Financieel Protocol geleid.

GEASSOCIEERDE STATEN

In *Griekenland* heeft de economische expansie zich in 1969 voortgezet en is zelfs versneld. Volgens de (voorlopige) officiële gegevens is het

reële bruto nationaal produkt gestegen met iets meer dan 8% tegen 4,5% in het voorafgaande jaar.

Tot deze stijging hebben twee factoren bijgedragen. In de eerste plaats is de industriële produktie (bouwnijverheid inbegrepen) toegenomen met 12% (tegen 7% in 1968); ten tweede is de landbouwproduktie, die in 1968 ten gevolge van ongunstige weersomstandigheden enigszins lager was gebleven dan die van 1967, in 1969 met ongeveer 8% gestegen.

Deze groei van het binnenlandse aanbod ging gepaard met een sterke toeneming van de aankopen in het buitenland. De waarde van de goederen-invoer is ten opzichte van het voorgaande jaar met bijna 14% gestegen, en bereikte 1,4 miljard rekeneenheden.

Wat de vraag betreft, vertoonden de bruto investeringen in vaste activa een bijzonder scherpe stijging (ongeveer 18% in volume), met name onder invloed van de snelle en voortdurende expansie van de woningbouw. Daarentegen was het verbruik minder snel toegenomen dan het bruto nationaal produkt: het overheidsverbruik is 3% in volume gestegen en het particuliere verbruik 7%.

De stijging van de buitenlandse vraag is eveneens versneld. De goederen-uitvoer heeft namelijk het peil van het voorgaande jaar met 15% overschreden en bereikte 554 miljoen. Terzelfde tijd zijn de netto-ontvangsten uit de dienstensector (met name toerisme en geldzendingen van in het buitenland werkende Griekse werknemers) ten opzichte van 1968 met bijna 9% toegenomen, en bereikten aldus 570 miljoen.

Wat het evenwicht op de betalingsbalans betreft, was het tekort op de lopende rekening (320 miljoen) groter dan in 1968 (260 miljoen), en dit ondanks de sterke stijging van de goederen-uitvoer en van de netto-ontvangsten uit de dienstensector. Deze ontwikkeling is ongetwijfeld het gevolg van de gelijktijdige toeneming van de goederen-invoer, die op haar beurt niet alleen samenhangt met de opleving van de binnenlandse conjunctuur, maar ook met het feit dat de netto-invoer van overheids- en particulier kapitaal uit het buitenland in de loop van deze laatste jaren een aanzienlijke groei te zien gaven; in 1969 beliep zij bijna 310 miljoen rekeneenheden.

Het tekort op de lopende rekening en het overschot van de kapitaalbalans resulteerden in een gering tekort van de betalingsbalans. Deze ontwikkeling vindt haar weerslag in een vermindering van de officiële

goud- en deviezenreserve met 10 miljoen, na een stijging met 39 miljoen in 1968.

Wegens de sterke conjuncturele expansie van de vraag en de invloed van de stijgende invoerprijzen, was het interne evenwicht niet even stabiel als in 1967 en in 1968. Volgens de officiële gegevens lagen de groothandelsprijzen, naar het jaargemiddelde berekend, 4% hoger dan in 1968, en de consumptieprijzen ongeveer 2 1/2%.

In *Turkije* werd 1969 gekenmerkt door een sterke expansie van de economische activiteit in een zelfs enigszins sneller tempo dan dat van de voorgaande jaren. Tevens is de discrepantie tussen de monetaire vraag en het reële aanbod nog versterkt.

De groei van het volume van het nationaal produkt wordt geschat op 7%, tegen 6,7% in 1968 en 6,1% in 1967. De versnelling van de tussen 1968 en 1969 geconstateerde economische expansie is vooral het gevolg van de snellere toename van de toegevoegde waarde van de industrie – 12%, tegen 10% in 1968 – die met name is veroorzaakt door het in bedrijf stellen van een reeks nieuwe inrichtingen voor de produktie van basisprodukten (cement, kunstmest), van kapitaalgoederen (machines, elektromotoren, vrachtwagens) en van bepaalde duurzame consumptiegoederen (bijvoorbeeld koelkasten). De expansie van de industrieproduktie had nog sterker kunnen zijn zonder de knelpunten die de Turkse ijzer- en staalproduktie hebben vertoond en die slechts ten dele overwonnen konden worden met behulp van invoer in het kader van speciale contingenten. In de sectoren bouwbedrijf en dienstverrichting was de expansie in 1969 opmerkelijk. De ontwikkeling van de toegevoegde waarde van de landbouw bereikte daarentegen bij lange na niet het verwachte tempo: het groeivolume bedroeg ternauwernood 1%, tegen 1,9% in het voorgaande jaar. De oogsten op de Anatolische hoogvlakte hebben vooral geleden onder ongunstige weersomstandigheden; voorts bleef de aanwending van nieuwe, meer produktieve tarwevariëteiten beneden de streefcijfers van het Plan. Zo is de tarweoogst, vergeleken met die van 1969, met bijna een tiende teruggelopen, en de voorzieningsmoeilijkheden moesten, zoals reeds herhaaldelijk tijdens de vorige jaren is geschied, worden overwonnen door invoer op grote schaal.

Na een krachtige expansie van het volume met 15 1/2% in 1968 gaf de toename van de investeringen in vaste activa over het geheel genomen

een duidelijke vertraging in 1969 te zien. Volgens de thans beschikbare ramingen schijnt het reële groeipercentage niet hoger te zijn geweest dan 9%. Maar deze algemene vertraging verhult met elkaar strijdige tendensen wat de investeringen in vaste activa in de overheidssector en de investeringen in de particuliere sector betreft. Zij is namelijk uitsluitend te wijten aan het teruglopen van het groeipercentage van de investeringsuitgaven der overheid (5,4%, tegen 19% in het voorgaande jaar), hetgeen vooral merkbaar was bij de uitgaven die rechtstreeks uit de begroting worden gefinancierd. Daarentegen schijnen de overheidsondernemingen nog, ondanks financieringsmoeilijkheden waarmee ook zij te kampen hadden, een reëel groeipercentage van 9 tot 10% te hebben bereikt. Wel verre van trager te zijn geworden, is de expansie van particuliere investeringen zelfs versneld. De toename wordt geraamd op bijna 14% in omvang, tegen 11,4% in 1968. Waarschijnlijk is dit niet alleen te danken aan de fiscale en financiële aanmoedigingsmaatregelen die sedert enige tijd stellig de ondernemingen tot investeren hebben gestimuleerd maar ook, in toenemende mate aan de ervaring die de laatste jaren is opgedaan bij de voorbereiding en vlotte uitvoering van investeringsprojecten.

De uitgaven voor particulier verbruik, en meer nog de uitgaven voor overheidsverbruik, hebben in 1969 hun duidelijk opgaande lijn voortgezet. Hoewel de matige oogsten de toename van de koopkracht van de plattelandsbevolking beperkte, zijn de uitgaven voor particuliere consumptie waarschijnlijk sterker gestegen dan in het voorgaande jaar; deze versnelling is in hoofdzaak het gevolg van een sterke prijsstijging : het groeipercentage, in volume, van de consumptie lijkt ongeveer hetzelfde te zijn gebleven : bijna 6%.

Het volume van het overheidsverbruik is waarschijnlijk enigszins minder toegenomen dan in 1968 (+ 8%, tegen 8,6%), maar naar het schijnt heeft de prijsstijging een merkbare versnelling van de uitgaven veroorzaakt. Ondanks het voornemen dat tot uitdrukking werd gebracht bij de aanvaarding van de begroting 1969-70 om de uitgaven op gezette tijden in overeenstemming te brengen met de evolutie van de ontvangsten, werd pas in november besloten tot ingrijpende besnoeiing van de overheidsuitgaven, teneinde het reeds opgelopen begrotingstekort, dat bovendien goeddeels monetair was gefinancierd door het opnemen van krediet door de schatkist bij de centrale bank, vóór het einde van het begrotingsjaar (februari 1970) te verkleinen.

Bevredigend uit een oogpunt van de reële expansie van het nationale produkt, van de industriële produktie en van de investeringen, werd het beeld van de economische ontwikkeling versomberd door allengs sterker wordende inflatoire tendensen. De prijsstijging, gemeten aan het verschil tussen het groeipercentage in waarde en in volume van het nationaal produkt, kan voor 1969 op 6% worden geraamd, terwijl in 1968 nog een « betrekkelijke » prijsstabiliteit kon worden bewaard (de prijzen waren toen nauwelijks met 3% gestegen). De verhoging van bepaalde indirecte belastingen, de verdere verhoging van het zegelrecht (van 15 tot 25%), geheven op de goedereninvoer, alsmede de stijging van de interventieprijzen voor granen hebben er stellig toe bijgedragen om de prijsstijging te versnellen. Maar de beslissende factor was waarschijnlijk de druk van de nominale vraag die, gestimuleerd door een sterke uitbreiding van bankkredieten welke onvoldoende door de Centrale Bank in de hand werd gehouden, alsmede door de monetaire financiering van het reeds te grote begrotingstekort, tenslotte het aanbod ruimschoots heeft overschreden.

In deze omstandigheden konden de inflatoire tendensen zich nog sterker doen voelen, daar de situatie van de betalingsbalans zeer precair is gebleven, waardoor de prijsstijging niet kon worden afgeremd door een grote stijging van de invoer. Weliswaar is de goedereninvoer tussen 1968 en 1969 met circa 5,4% gestegen en daarbij op circa 805 miljoen rekeneenheden gekomen, maar deze toename vloeit vooral voort uit graaninvoer die door de slechte oogsten noodzakelijk was geworden, alsmede uit toegenomen invoer van investeringsgoederen die reeds eerder met buitenlandse kredieten voor Turkse projecten waren gefinancierd.

De blijvende schaarste aan deviezen heeft in 1969 opnieuw herhaalde malen aanzienlijke vertraging in de transfers van de centrale bank voor de handelstransacties met het buitenland veroorzaakt. Deze vertragingen waren soms 8 tot 9 maanden voor invoer van goederen die op de lijst van geliberaliseerde produkten voorkomen en in begin november moest het verstrekken van vergunningen voor deze goederen, evenals voorgaande jaren, voor twee maanden worden geschorst.

De uitvoer, die in 1968 met 5,2% was gedaald, bleef gedurende de eerste maanden van 1969 teruglopen. In de loop der maanden vertoonde de uitvoer evenwel opnieuw een stijgende lijn. Bij vergelijking van jaar tot jaar is hij in 1969 met 8,3% toegenomen en kwam van 496 op 537 miljoen,

met name ten gevolge van de gestegen uitvoer van hazelnoten, olijfolie en suiker.

Terwijl het tekort op de handelsbalans (268 miljoen) min of meer gelijk is gebleven aan dat van het voorgaande jaar, gaven de netto-deviezen-opbrengsten van onzichtbare transacties een zekere verbetering te zien, die echter in absolute waarde tamelijk gering is. De aanvullende ontvangsten waren in hoofdzaak overmakingen van loon van Turkse werknemers in het buitenland, wier aantal aanmerkelijk is toegenomen. Ook bleven de officiële ontvangsten uit toerisme toenemen; tegelijkertijd namen tevens de uitgaven voor buitenlandse reizen van Turkse burgers en voor intrest, verschuldigd over buitenlandse leningen, toe.

Het globale tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans, dat in 1968 231 miljoen bedroeg, daalde in 1969 tot 203 miljoen.

Evenals de voorgaande jaren zijn het grotendeels buitenlandse overheidskredieten en kredieten van multilaterale financieringsinstellingen, die in het kader van het Consortium van de O.E.S.O. aan Turkije ter beschikking waren gesteld, die het tekort op de lopende rekening en de kapitaalbehoeften voor de aflossing van oude schulden – die aanzienlijk meer bedroegen dan het voorgaande jaar – hebben gedekt.

In de *Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar (G.A.S.M.)* werden de resultaten van de oogsten 1968-69, die over het geheel genomen slechter waren dan die van het voorgaande jaar, in het algemeen gecompenseerd door een internationale conjunctuur die gunstig was voor grondstoffen producerende landen. De economische oververhitting in de meeste geïndustrialiseerde landen, en het speculatieve karakter die de internationale monetaire fluctuaties aan de markt voor bepaalde produkten hebben gegeven, stimuleerden de vraag en brachten een gunstiger ontwikkeling van de prijzen van talrijke produkten mee. Andere factoren, met name van klimatologische, politieke of budgettaire aard, die van land tot land verschillen, hebben deze tendens verscherpt of verzwakt. De prijsstijging was vooral groot voor cacao, tot het begin van de nieuwe oogst, en voor koper. De uitvoer van ijzererts werd begunstigd door de expansie van de wereldproductie van ijzer en staal. De prijzen van oliehoudende produkten en in het bijzonder die van palmolie vertoonden een duidelijk herstel. De

prijzen van koffie en hout hielden over het algemeen stand. De prijzen van fosfaten, mangaanerts en katoen blijven daarentegen dalen.

De door de G.A.S.M. ontvangen overheidssteun lijkt constant te blijven. In 1968 beliep zij ongeveer 550 miljoen rekeneenheden, dus iets onder het niveau van 1967. Ongeveer 85 % van deze steun komt van de Gemeenschap, met inbegrip van de bilaterale steun door de Lid-Staten, die grotendeels niet terugbetaald behoeft te worden.

De G.A.S.M. die tot het gebied van de frank behoren, hebben de CFA-frank en de Madagascar frank met hetzelfde percentage als de Franse frank gedevalueerd. Hun concurrentievermogen buiten het gebied van de frank is hierdoor toegenomen. Op dit gebied zijn, evenals de andere gevolgen van de devaluatie, de consequenties nog moeilijk te beoordelen en variëren waarschijnlijk per Staat, naar gelang van de structuur en de oriëntatie van de buitenlandse handel en de bijzondere kenmerken van de markten voor de belangrijkste exportprodukten.

In het algemeen lijkt 1969 in de meeste G.A.S.M. gekenmerkt te worden door een economische groei die enigszins geringer is dan in 1968, door een verbetering van de betalingsbalans, maar ook door een tendens tot verhoging van de overheidsuitgaven in een sneller tempo dan de toename der ontvangsten toelaat. Deze zeer algemene indrukken uiteraard worden genuanceerd, zelfs gecorrigeerd, wanneer men de G.A.S.M. stuk voor stuk beschouwt, met name die landen die tot dusver uit hoofde van de eerste Overeenkomst van Jaoude leningen hebben ontvangen : Mauretanië, Senegal, Ivoorkust, Kameroen, Gabon, Tsjaad, de Centraal-afrikaanse Republiek, Kongo (Brazzaville), Kongo (Kinsjasa) en Madagaskar.

In de *Islamitische Republiek Mauretanië* zet de expansie van de mijnbouwsector zich voort. De uitvoer van ijzererts, gestimuleerd door de recente toeneming van de vraag en de stijging van de staalprijzen, vooral sedert juni, is van 7,7 miljoen ton in 1968 gestegen tot ongeveer 8,5 miljoen ton in 1969. Er is besloten de haven van Nouadhibou (vroeger Port Etienne) uit te diepen, zodat ertsschepen van 150.000 t daar kunnen binnenlopen. De investeringen van de Société Minière de Mauritanie (SOMIMA) vonden voortgang en de eerste uitvoer van koperconcentraat zal in 1970 plaatsvinden. De olieboringen voor de kust worden voortgezet.

De resultaten van de acties in andere sectoren zijn nog bescheiden of onzeker. Te Nouadhibou heeft de vis-industrie, na verschillende moeilijkheden, aanzienlijke vooruitgang geboekt, die waarschijnlijk in 1970 zal aanhouden omdat dan het complex Industrie Mauritanienne de la Pêche (IMAPEC) in bedrijf wordt gesteld. De resultaten van het verkoopseizoen voor Arabische gom 1968-69 zijn ongeveer 15% hoger dan die van het voorgaande seizoen. De droogte van 1968 heeft in 1969 een tekort aan levensmiddelen veroorzaakt, dat niettemin met internationale voedselhulp kon worden overwonnen, en heeft voor de veestapel verliezen meegebracht die als ernstig werden gekwalificeerd.

De Regering van Mauretanië en de verschillende buitenlandse steunverleners hebben de traditionele sectoren gestimuleerd; zo worden verscheidene projecten uitgevoerd om de levensmiddelenproductie te diversifiëren en te ontwikkelen en de infrastructuur van de verbindingen te verbeteren.

De economie van de *Republiek Senegal* werd zwaar op de proef gesteld door een opeenvolging van drie zeer middelmatige, zelfs ronduit slechte oogstjaren, zoals in 1968-69, toen de in de handel gebrachte productie nauwelijks meer was dan 623.000 t ongepelde grondnoten, tegen meer dan 1 miljoen ton in 1965-66. De eerste ramingen voor het lopende oogstjaar 1969-70 spreken van ongeveer 750.000 t. Hierbij komt sedert het oogstjaar 1967-68 een daling van omstreeks 15% van de cif-prijzen bij uitvoer, doordat Frankrijk geen grondnoten meer koopt tegen een preferentiële prijs ingevolge de reorganisatie van de gemeenschappelijke oliën- en vettenmarkt. De aanzienlijke stijging in 1969 van de wereldprijzen voor grondnoten en de olie daarvan geeft slechts een zeer gering en vermoedelijk tijdelijk soelaas.

De successen bij de ontwikkeling van de katoenteelt (9.800 t in 1968-69 en ongeveer 12.000 t in 1969-70), de inspanningen op het gebied van de zeevisserij en de stijging, hoewel langzaam, van de industrieproductie vormen stellig bemoedigende maar nog ontoereikende aanwijzingen dat er een eind komt aan de vertraging van de economische groei ten gevolge van de moeilijkheden die de grondnotenproductie doormaakt.

Dit feit maakt ook dat er op de handelsbalans en op de betalingsbalans belangrijke tekorten zijn ontstaan en dat het evenwicht van de begroting ondanks een nieuwe belastingverhoging in de toekomst meer spanning zal vertonen.

Het derde Vierjarenplan 1969 - 1973 heeft ten doel een jaarlijks groei-percentage van het bruto nationaal inkomen van 5,5% tegen constante prijzen te bereiken, en verleent absolute voorrang aan de ontwikkeling van de landbouwsector, waarin bijna 30% van het totale bedrag van 522 miljoen rekeneenheden voor investeringen die voor de komende jaren zijn gepland moet worden geïnvesteerd. De twee belangrijkste doeleinden op landbouwgebied, betreffen de verhoging van de opbrengst van de traditionele grondnoten- en gierstteelt en de ontwikkeling van de rijstbouw. Een aanzienlijke inspanning voor het toerisme is een andere vernieuwing ten opzichte van de voorafgaande plannen. Redelijk in zijn algemene hoofdlijnen, lijkt het plan zeer ambitieus ten aanzien van het totale investeringsbedrag; de financiering ervan hangt voor 65% af van buitenlandse steun en voor de rest van binnenlandse besparingen, in hoofdzaak van de overheid, waarvan niet zeker is dat de beoogde bedragen daadwerkelijk worden bereikt.

In de *Republiek Ivoorkust* is de economische groei en het totale overschot van de buitenlandse betalingen in 1969 blijven bestaan, ondanks een zekere inzinking van het tempo door een minder goed landbouwjaar. De bijzonder hoge prijzen die voornamelijk voor cacao tot het einde van het jaar gehandhaafd bleven, hebben de ongunstige invloed van de achteruitgegangene landbouwproduktie op het inkomen grotendeels gecompenseerd, de reserves van de Stabilisatiekas doen toenemen en het mogelijk gemaakt dat voor het seizoen 1969-70 de aankooprijzen stijgen voor de producenten van cacao en koffie waarbij overigens een duidelijke oogsttoeneming wordt verwacht.

Tijdens het seizoen 1968-69 was de verhandelde produktie van koffie nauwelijks meer dan 210.000 t, tegen bijna 288.000 t gedurende het voorgaande seizoen. De verhandelde cacaoproduktie bleef gehandhaafd op ongeveer 142.000 t, tegen bijna 147.000 t in 1967-68.

De uitvoer van ruw hout is dit jaar nog duidelijk toegenomen, in tegenstelling tot die van gezaagd hout. Daarentegen vertoont de bananen-uitvoer een lichte teruggang en de katoenoogst, na in 1968-69 42.000 t te hebben overschreden, heeft onder zeer ongunstige weersomstandigheden geleden, om welke reden zij in 1969-70 waarschijnlijk niet meer dan 30.000 t zal belopen. De programma's voor diversificatie van de landbouwproductie vinden normaal voortgang en hebben niet alleen betrekking op oliepalmen, maar ook op ananas, kokospalmen, rijst, rubber en de zeevisserij.

De expansie van de industriesector in 1969 geschat op omstreeks 12% heeft zich voortgezet, ondanks een tijdelijke inzinking van de vraag met name naar textiel.

Uit de voorlopige statistieken van 1969 blijkt een toename in waarde ten opzichte van 1968 van ongeveer 6,8% voor de uitvoer en van 18,5% voor de invoer; het overschot op de handelsbalans, dat op 72 miljoen rekeneenheden wordt geraamd, was bijna 27% minder dan dat van 1968, en het dekkingspercentage bedroeg 122% tegen 135%.

In de loop van de volgende jaren zal de voltooiing van twee grote projecten, de haven van San Pedro en de exploitatie van het Zuid-Westen enerzijds, de stuwdam met waterkrachtcentrale van Kossou en de overbrenging van de landbouwbevolking van het gedeelte van de Bandamavallei dat stroomopwaarts daarvan ligt, een belangrijk gedeelte van de energie en de financiële middelen van de Republiek Ivoorkust in beslag nemen.

In de *Federale Republiek Kameroen* schiepen een cacaoproduktie die tijdens het seizoen 1968-69 voor de eerste maal 100.000 t heeft overschreden, een katoenoogst van 68.000 t tegen 51.000 t in 1967-68 en de voortdurende expansie van de industriesector de voorwaarden voor een tamelijk levendige economische groei en voor een aanzienlijke verhoging van het overschot op de betalingsbalans, zulks ondanks een lichte teruggang van de koffieproductie. Deze ontwikkeling werd gesteund door de prijshoudendheid van de belangrijkste uitvoerprodukten en vooral door de prijsstijging voor cacao, waardoor tevens de aankoopprijs voor de producenten kon stijgen.

In 1969 is de uitvoer volgens voorlopige gegevens 22% in waarde gestegen ten opzichte van 1968 en is de invoer met 14% toegenomen; het

overschot op de handelsbalans, bereikte bijna 23 miljoen rekeneenheden en het dekkingspercentage bedroeg 112%.

De reeds snel toenemende bosbouwproduktie zal worden bevorderd door de recente opening van het eerste gedeelte van de Transkameroenese spoorweg tussen Jaoende en Belabo, mits de havens van inscheping daaraan worden aangepast. Met het tweede gedeelte, Belabo - Ngaoundéré, van deze spoorweg zal spoedig een begin worden gemaakt.

Over ongeveer een jaar moet de inwerkingstelling van de stuwdam van M'Bakaou een gelijkmatige en vergrote produktie van elektrische energie verzekeren en zowel bijdragen tot de ontwikkeling van de industrie-centra van Douala en Jaoende als tot de toename van de aluminiumproduktie, die sedert verscheidene jaren ongeveer 46.000 t bedraagt.

De particuliere investeerders blijven actief in de sectoren industrie (textiel, brouwerijen, visindustrie) en toerisme, alsook op het gebied van de opsporing van aardolie en van delfstoffen.

Een jaar voor het einde van het lopende Vijfjarenplan lijkt de balans van de bereikte vooruitgang zeer positief, al zijn bepaalde doeleinden niet volledig verwezenlijkt, vooral op landbouwgebied, waar de voorgenomen acties slechts langzaam kunnen worden uitgevoerd.

In de *Republiek Gabon* hield de economische groei aan, ondanks het feit dat de mijnbouwproduktie met ongeveer 1,3 miljoen ton mangaanerts en 1.400 t verrijkt uraniumerts constant is gebleven en prijzen van mangaanerts tegenwoordig laag zijn. Oorzaken waren vooral de ontwikkeling van de aardolieproduktie, die in 1969 ongeveer 5 miljoen ton bedroeg, de opleving van de bosbouw sedert 1968, na een teruggang, veroorzaakt doordat de bosbouwers zich in de tweede, verder landinwaarts gelegen zone gingen vestigen, alsmede de aanzienlijke investeringen verricht in de aardolie-industrie, de wegeaanleg, de bosbouw, de verbetering van de stedelijke en administratieve infrastructuur, de aanleg van de haven van Owendo en zeer binnenkort die voor de voltooiing van de waterkracht-centrale van Kinguéle.

De handelsbalans blijft een groot overschot vertonen (+ 53,5 miljoen rekeneenheden in 1968, een dekkingspercentage van bijna 200 %) en de vorderingen op het buitenland hebben, na een tijdelijke teruggang in de zomer van 1968, hun vroegere peil weer bereikt.

In de industriesector werd 1969 gekenmerkt door de inbedrijfstelling van een textieldrukkerij, een meelfabriek en een fabriek voor het fijnmalen van klinker.

In de *Republiek Tsjaad* vertoont de economische toestand verschillende gunstige aspecten, die een contrast vormen met de verslechtering van de overheidsfinanciën en de betalingsbalans, en met een politieke situatie waarover de aanhoudende onrust in de noordelijke gebieden van het land nog steeds een schaduw werpt. De investeringsprojecten van het Vijfjarenplan voor ontwikkeling 1966 - 1970 moesten met ongeveer 44 % worden verminderd.

De katoenzaadproduktie bereikte voor het eerst bijna 149.000 t in 1968-69 tegen 102.000 t in het voorgaande oogstjaar, maar in 1960-70 heeft hij duidelijk geschommeld.

De uitvoer van levend vee bleef ver beneden die van 1967; de vleesuitvoer, die nog slechts een gering deel van de totale vleesproduktie uitmaakt, ging echter vooruit en bereikte in 1969 ongeveer 10.000 t. Dank zij de oprichting van enkele nieuwe ondernemingen kon de laatste jaren een begin worden gemaakt met de industriële activiteit.

Het Internationaal Monetair Fonds heeft aan Tsjaad onlangs een krediet verleend van 3,775 miljoen dollar om dit land te helpen zijn betalingsbalansmoeilijkheden te overwinnen.

De *Centraalafrikaanse Republiek* had met verschillende moeilijkheden van binnenlands politieke aard te kampen. Toch bereikte de katoenzaadproduktie in 1968-69 voor het eerst 58.000 t tegen 49.000 t in het voorgaande oogstjaar. De diamantproduktie bereikte in 1968 een rekord met meer dan 600.000 karaat, maar 1969 werd gekenmerkt door een conflict tussen de Regering en verscheidene maatschappijen die diamant winnen en verhandelen. De koffieproduktie bleef 8 tot 9.000 t en de houtproduktie

handhaaft zich op ongeveer 170.000 m³ ruw hout en 45 tot 50.000 m³ gezaagd hout.

De oprichting van de Compagnie des Mines d'Uranium de Bakouma opent op lange termijn interessante perspectieven voor de ontwikkeling van het oosten des lands.

In de *Volksrepubliek Kongo* bracht het afgelopen jaar binnenlandse politieke verwickelingen, waardoor de socialistische stroming werd versterkt. Zo kwam het beheer van de op Kongolees gebied gelegen spoorweg- en haveninstallaties, die tot dan toe onder het « Agence Transéquatoriale de Communication » ressorteerden – een gemeenschappelijke instelling van de vier Staten de Volksrepubliek Kongo, de Republiek Gabon, de Centraalafrikaanse Republiek en de Republiek Tsjaad – in Kongolese handen. In weerwil van aanwijzingen die voor de toekomst uitzicht op verbetering bieden, zoals de eerste uitvoer van kali de bemoedigende resultaten van de aan de gang zijnde olieboringen voor de kust, wordt het land nog steeds geconfronteerd met ernstige economische en politieke moeilijkheden.

In de *Democratische Republiek Kongo* heeft het sedert de munt-hervorming in juni 1967 begonnen herstel zich voortgezet. De normalisatie van het economische leven, de weergekeerde veiligheid en een levendige expansie van de verhandelde landbouwproduktie hadden in 1968 een stijging van het bruto nationaal produkt tegen constante prijzen, van 8 % ten opzichte van 1967 ten gevolge. Ondanks minder gunstige weersomstandigheden bleef de landbouwproduktie in 1969 gehandhaafd op het hoge peil van het voorgaande jaar; de reële stijging van het bruto nationaal produkt, die op ongeveer 5 % wordt geraamd, is voornamelijk het gevolg van de vooruitgang van de mijnbouw en een zekere opleving van de verwerkende industrie. De verbetering van de uitrusting en het beheer van het vervoer is voorwaarde voor de voortzetting van de huidige expansie.

De bruto investeringen in vaste activa zijn sterk toegenomen, vooral dank zij investeringen van de Staat, die voor ongeveer de helft uit begrotingsmiddelen werden gefinancierd. Het betreft hier voor een belangrijk deel investeringen voor vervangingen welke zeven jaar waren uitgesteld, tijdens

welke periode dit land vrijwel niet heeft geïnvesteerd, zodat de eigenlijke netto-investeringen nog op een zeer bescheiden niveau blijven.

In 1969 werden twee beslissingen genomen ter stimulering van de particuliere investeringen; de op 26 juni 1969 uitgevaardigde Investeringswet en de oprichting van de Société Congolaise de Financement du Développement.

De betalingsbalans blijft sedert 1966 een groot overschot vertonen, ondanks de vrijmaking van het handelsverkeer, de vermindering van de buitenlandse steun, de toename van particuliere overmakingen naar het buitenland en het feit dat de gestegen invoer van overheids- en particulier kapitaal gedeeltelijk werd gecompenseerd door aflossingen van met name leverancierskredieten. Van juni 1967 tot juni 1969 bedroeg het overschot op de betalingsbalans in totaal ongeveer 155 miljoen rekeneenheden, zodat de netto buitenlandse tegoeden van de Nationale Bank rond de 200 miljoen rekeneenheden beliepen, wat met de invoer van ongeveer zeven maanden overeenkomt.

Koper neemt in deze ontwikkeling een belangrijke plaats in : de produktie bereikte 362.000 t in 1969 tegen 326.000 t in 1968; voor dit produkt werden bijzonder gunstige prijzen behaald; zij stegen al gedurende 1969 met circa 40 %. In 1968 zorgde koper reeds voor bijna twee derden van de opbrengst uit export en voor meer dan de helft van de lopende begrotingsontvangsten.

In 1968 gaf de lopende begroting voor het eerst een overschot te zien. Dit overschot lijkt in 1969 te zijn toegenomen. Toch veroorzaakte de nog snellere stijging van de kapitaaluitgaven een toename van de schulden van de Schatkist jegens monetaire instellingen van circa 14 miljoen rekeneenheden in 1968 en circa 16 miljoen rekeneenheden gedurende het eerste halfjaar van 1969. Aan het einde van het jaar was dit laatste bedrag evenwel bijna geheel weggewerkt. De ontwerpbegroting voor 1970 is vastgesteld op 430 miljoen rekeneenheden, waarvan 24 % voor kapitaal- en investeringsuitgaven, hoewel de ontvangstenramingen zijn gebaseerd op een lagere koperprijs dan de gemiddelde prijzen van 1969.

Tweeëneenhalf jaar na de monetaire hervorming van juni 1967 blijkt dat de consolidering van het begonnen herstel, vooral indien de koper-

prijzen zouden dalen, nog afhangt van een verbetering van het beheer der overheidsfinanciën, met name door de lopende uitgaven te besnoeien, door een strengere controle en door de beschikbare middelen in hogere mate voor produktieve investeringen te bestemmen.

De *Republiek Madagaskar* komt wat haar bevolking betreft – ongeveer 7 miljoen inwoners – op de tweede plaats in de G.A.S.M., maar wat haar oppervlakte betreft 590.000 km² – en haar bruto binnenlands produkt per hoofd van de bevolking, dat slechts iets meer dan 100 rekeneenheden bedroeg, pas op de achtste plaats. Gelegen op een afstand van meer dan 11.000 km van haar belangrijkste communautaire partners, kende het Grote Eiland tot dusver slechts een betrekkelijk trage economische groei.

De Malegasische Regering heeft deze echter willen versnellen door een Programma voor Grote Projecten 1968-69 op te stellen; na tot in 1966 een zeer strikte politiek voor begrotingsevenwicht te hebben gevoerd, heeft zij er, vooral sedert 1968, naar gestreefd de expansie te stimuleren door haar uitgaven en voornamelijk de overheidsinvesteringen op grote schaal te verhogen. Gezien de spanningen die hierdoor zijn ontstaan zowel voor de liquiditeit van de Schatkist als voor de deviezensituatie, schijnt de handhaving van een hoog niveau der overheidsinvesteringen af te hangen van toereikende steun uit het buitenland.

Het wisselvallige weer heeft grote invloed uitgeoefend op de ontwikkeling van de produktie : na de record-oogsten in 1967, liep de landbouwproduktie in 1968 8 tot 9% terug en waren de oogsten van 1969 over het algemeen middelmatig. De grote verscheidenheid van hulpbronnen is stellig een positieve factor, voor zover deze niet tot versnippering der inspanningen leidt. De belangrijkste uitvoerprodukten zijn koffie (49.600 t in 1969), die meer dan 28% van de totale exportinkomsten voor zijn rekening neemt, rijst, vanille, kruidnagelen, suiker, vlees en vleesconserven, etherische oliën, sisal, raffia, tabak, erwten, peper, grafiet en mica; de vijf belangrijkste produkten leveren 63% van de uitvoerinkomsten, terwijl er niet minder dan zeventien produkten nodig zijn om 85% van de uitvoerinkomsten te bereiken. Onlangs werd ook met de exploitatie van een chroomertslaag te Andriamena begonnen en in 1969 werd reeds 33.000 t verrijkt erts uitgevoerd.

De voorlopige statistieken van 1969 laten ten opzichte van het voorafgaande jaar een stijging van minder dan 2% van de uitvoer zien, tegen bijna 10% voor de invoer, een toeneming van bijna 27% van het tekort op de handelsbalans, dat meer dan 61 miljoen rekeneenheden bedraagt, en een dekkingspercentage van slechts 63%.

Er wordt gewerkt aan de opstelling van een nieuw vijfjarenplan en er zijn tamelijk veel projecten in studie of in uitvoering in de sectoren landbouw, veeteelt, industrie, mijnbouw en infrastructuur.

DE INVESTERINGEN IN DE GEMEENSCHAP

In 1969 werd de investeringsactiviteit in de *Gemeenschap als geheel* beïnvloed door de algemene hoogconjunctuur; de in de meeste Lid-Staten in het vorige jaar reeds plaatsgevonden uitbreiding der investeringen zette zich nog in versterkte mate voort; de investeringsuitgaven vormden uit macro-economisch oogpunt zelfs de meest dynamische factor van de binnenlandse vraag.

De bruto investeringen in vaste activa zijn in 1969 volgens voorlopige ramingen in totaal toegenomen tot circa 102 miljard rekeneenheden⁽¹⁾, terwijl zij in het voorafgaande jaar 88,6 miljard bedroegen, zodat zij een stijging met 15% te zien gaven, tegen 10% van 1967 op 1968. Het accres naar volume beliep bijna 10%, terwijl dit in 1968 slechts 6,6% had bedragen; en dergelijk stijgingspercentage was sinds de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap nog niet eerder bereikt.

Nederland is de enige Lid-Staat waar de investeringen in vaste activa een geringer stijgingspercentage te zien hebben gegeven dan in het voorafgaande jaar (7,8% in plaats van 12,6%) en waar zij, bij een duidelijke versnelling van de prijsstijging haar volume duidelijk onveranderd zijn gebleven.

---

(1) De tegenwaarde in rekeneenheden van de in nationale munt uitgedrukte investeringsbedragen wordt voor 1969, wat Frankrijk en de Bondsrepubliek van Duitsland betreft, berekend op grond van de prorata temporis berekende gewogen gemiddelden van de oude en de nieuwe pariteiten.

In *Duitsland* namen de investeringsuitgaven die, na een tijdelijke teruggang in 1966 en 1967, reeds in 1968 een sterke stijging te zien hebben gegeven, in 1969 in versneld tempo toe; deze stijging wordt becijferd op circa 18% in 1969, tegen 9% in het voorafgaande jaar. De stijging naar volume bedroeg circa 13%, tegen 8% in 1968.

In *Frankrijk* is de progressie van de investeringsuitgaven van het ene jaar op het andere meer dan verdubbeld; zij bereikte namelijk in 1969 een percentage van 16,5%, tegen 8% in het voorafgaande jaar. Naar volume beliep de stijging circa 9,5%, in plaats van 5,2% in 1968.

In *Italië* is het stijgingspercentage van de investeringen hoger geweest dan in 1968, zowel naar waarde (15% tegen 10,1%) als naar volume (8,2% tegen 7,7%).

Vooraf in *België* en in het *Groothertogdom Luxemburg* was de versnelling opvallend. In het eerstgenoemde land namen de investeringen naar de waarde toe met 17,5% in plaats van met slechts 1,4% in het voor-

Tabel 1 — ONTWIKKELING VAN DE BRUTO INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA IN DE GEMEENSCHAP (1)

(in % ten opzichte van het voorafgaande jaar)

	Waarde				Volume			
	1966	1967	1968	1969	1966	1967	1968	1969
Duitsland	3,3	— 9,4	9,0	17,7	0,9	— 8,4	8,0	12,8
Frankrijk	11,2	8,3	8,0	16,5	8,9	5,7	5,2	9,5
Italië	5,5	13,0	10,1	15,0	4,0	10,5	7,7	8,2
Nederland	13,9	11,3	12,6	7,8	8,5	7,8	10,1	— 0,4
België	10,4	5,4	1,4	17,5	6,5	1,1	— 1,3	10,5
Luxemburg	— 0,2	— 9,4	7,3	25,5	— 2,1	— 9,3	3,2	17,5
Gemeenschap	6,9	2,2	10,2	15,1	4,7	1,1	6,6	9,8

(1) Voor 1969 zijn de percentages berekend op grond van bij benadering vastgestelde waarden; de omrekening voor de Gemeenschap van de nationale munteenheden in rekenenheden is geschied volgens de op bladzijde 46 vermelde beginselen.

afgaande jaar; de stijging naar volume bedroeg 10,5 %, terwijl in 1968 een lichte achteruitgang was waargenomen. In het Groothertogdom Luxemburg werd het percentage van de stijging naar waarde in 1969 zelfs becijferd op 25,5 %.

Tabel 2 — BRUTO INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA IN DE GEMEENSCHAP (1)

	<i>In miljarden rekeneenheden tegen lopende prijzen</i>				<i>In % van het totaal</i>			
	1966	1967	1968	1969	1966	1967	1968	1969
Investerings door bedrijven	46,0	47,4	52,2	61,2	58,5	58,9	58,9	60,0
Woningbouw	20,5	20,8	22,8	25,8	26,0	25,9	25,7	25,3
Overheidsinvesteringen	12,2	12,2	13,6	15,0	15,5	15,2	15,4	14,7
Totaal	78,7	80,4	88,6	102,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(1) De gegevens voor 1969 moeten worden beschouwd als bij benadering vastgestelde waarden; de omrekening van de nationale munteenheden in rekeneenheden is geschied volgens de op bladzijde 46 vermelde beginselen.

De vaste investeringen van het bedrijfsleven, met uitzondering van de uitgaven voor de woningbouw, gaven in 1969 in de Gemeenschap een stijging naar de waarde met circa 17 % ten overstaan van 1968 te zien. Deze investeringen namen derhalve aanzienlijk sneller toe dan de gezamenlijke bruto-investeringen in vaste activa. Het aandeel van het bedrijfsleven in het totaal van deze investeringen is derhalve van 58,9 % in 1968 gestegen tot 60 % in 1969. Het aandeel van de woningbouw daalde als gevolg van een relatief geringe stijging in Duitsland en Nederland daarentegen van 25,7 % tot 25,3 %, terwijl dat van de overheidsinvesteringen een nog meer uitgesproken teruggang vertoonde door van 15,4 % in 1968 te dalen tot 14,7 %.

De investeringsuitgaven van het *bedrijfsleven* vertoonden in 1969 in alle landen van de Gemeenschap ondanks bepaalde verschillen van het ene land tot het andere, een sterke neiging tot expansie. De neiging tot investeren werd voortdurend aangemoedigd door de gunstige verkoopvooruitzichten, zowel in het binnenland als op de buitenlandse markten, alsmede door het snelle slinken van de reserves aan technisch produktie-

vermogen. Daarbij kwamen nog de pogingen tot rationalisering, welke met name in Duitsland geboden waren wegens de schaarste aan arbeidskrachten en door de sterke stijging van de kosten daarvan.

Tabel 3 – BRUTO INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA IN DE GEMEENSCHAP

			Bruto investeringen in vaste activa (1)				
			in % van het bruto nationaal produkt	Investeringen van het bedrijfsleven	Woning- bouw	Over- heids- investeringen	Totaal
		Bruto nationaal produkt (tegen lopende prijzen) in miljarden					
Duitsland	1968	538,5 DM	23	62	22	16	100
	1969	601,0 DM	24	65	19	16	100
Frankrijk	1968	625,1 FFr	25	59	27	14	100
	1969	722,0 FFr	25	60	27	13	100
Italië	1968	47.134 Lire	19	54	33	13	100
	1969	51.546 Lire	20	51	37	12	100
Nederland	1968	91,3 fl.	27	58	22	20	100
	1969	101,8 fl.	26	58	22	20	100
België	1968	1.035,8 Bfrs	21	58	27	15	100
	1969	1.160,1 Bfrs	22	59	26	15	100
Gemeenschap	1968	383,4 r.e.	23	59	26	15	100
	1969	431,3 r.e.	24	60	25	15	100

(1) Als gevolg van de verschillen in definitie en afbakening van de bruto investeringen in vaste activa in de onderscheiden Lid-Statens, zijn de cijfers van deze tabel van land tot land niet volkomen vergelijkbaar. De percentages zijn berekend op grond van de bruto investeringen in vaste activa tegen lopende prijzen. Voor 1969 zijn zij gebaseerd op bij benadering vastgestelde waarden.

(2) Cf. voetnoot bladzijde 46.

In Duitsland lagen de investeringsuitgaven van de ondernemingen circa 25 % hoger dan in 1968. De in de loop van de tweede helft van het jaar waargenomen lichte teruggang van de expansie was uitsluitend toe te schrijven aan steeds tastbaarder wordende fysieke belemmeringen (maximale productiecapaciteit, schaarste aan arbeidskrachten) en is niet te wijten aan een duidelijk verminderde geneigdheid tot investeren : de orders voor kapitaal-goederen bleven toestromen en aan het einde van het jaar waren de orderportefeuilles zo gevuld als ze nog nooit tevoren waren geweest.

In Frankrijk werd de investeringsconjunctuur beheerst door de snelle expansie van de investeringen in vaste activa van het bedrijfsleven, waarvan de waarde die van het voorafgaande jaar met meer dan 20 % overtrof; deze stijging deed zich vooral gevoelen bij de grote ondernemingen en in

de industriële sector der verbruiksgoederen; naar het schijnt, werd zij, onafhankelijk van de factoren die een rol hebben gespeeld in de Gemeenschap als geheel, begunstigd door de tot begin september bij de aankoop van kapitaalgoederen verleende belastingsfaciliteiten, alsmede, in ruime mate, door de aanhoudende prijsstijgingen. De expansie van de overheidsinvesteringen was daarentegen in 1969 veel geringer dan in 1968, met name door de beperking van de door de overheid verleende subsidies. De stijging van de investeringen van het bedrijfsleven als geheel zou in Frankrijk al met al van 1968 op 1969 circa 18% hebben bedragen, tegen 9% van 1967 op 1968.

In Italië is de ontwikkeling van de particuliere investeringen gekenmerkt door een voortzetting van de expansie van investeringen voor de uitrusting en vooral door de vermelde uitbreiding van de uitgaven voor de industriële en commerciële bouw. De investeringen in de bouwsector werden ook nu weer beïnvloed door een uitzonderlijke factor : ten einde nog te ontsnappen aan de gevolgen van de inwerkingtreding van nieuwe en strengere stedenbouwkundige voorschriften die in 1968 waren ingevoerd, maar pas twaalf maanden later zouden worden toegepast, hebben de ondernemingen zich gehaast een aanvang te maken met de oprichting van een groot aantal nieuwe bouwwerken. De progressie van de totale investeringsuitgaven in Italië zou stellig nog veel krachtiger zijn geweest, indien zij in de laatste maanden van het jaar niet gevoelig was afgeremd door de vertragingen en het produktieverlies als gevolg van de stakingen.

In Nederland is de expansie van de investeringsuitgaven van het bedrijfsleven van 13% in 1968 gedaald tot ongeveer 8% in 1969. Het ziet er zelfs naar uit dat, als gevolg van de sterke prijsstijging, het niveau van het voorafgaande jaar naar volume maar heel weinig is overtroffen. Weliswaar hebben de investeringen in sommige sectoren, met name in die van de in de havengebieden gevestigde petrochemische industrie, nog een aanzienlijke expansie te zien gegeven, maar het groeitempo van de uitgaven voor de industriële en commerciële bouw is teruggelopen en de uitrustingsinvesteringen in de vervoersector gaven zelfs een achteruitgang te zien. De globale resultaten willen echter geenszins zeggen dat de Nederlandse ondernemingen er in het algemeen niet naar zouden hebben gestreefd hun investeringen op te voeren overeenkomstig de in de gehele Gemeenschap waargenomen tendens. In feite werd de expansie afgeremd door fysieke knelpunten die zich betrekkelijk vroeg hebben voorgedaan, alsmede door

de grenzen die door de overheden werden gesteld aan het verlenen van bouwvergunningen en door bepaalde uitzonderlijke factoren in de vervoersector.

In België stegen de investeringsuitgaven van het bedrijfsleven van 1968 op 1969 met bijna 16 %, terwijl zij van 1967 op 1968 enigszins waren gedaald. De hernieuwde expansie is vooral het gevolg van de toegenomen vraag, die een snellere uitbreiding van de productiecapaciteit noodzakelijk heeft gemaakt; zij werd bovendien vergemakkelijkt door de snelle stijging van de winstmarges der ondernemingen in 1968. De buitenlandse ondernemingen, met name die van de andere E.E.G.-landen, lijken hun investeringen eveneens wederom te hebben opgevoerd.

Luxemburg tenslotte heeft eveneens een uitzonderlijk snelle stijging van de investeringen te zien gegeven. Deze namen vooral aanzienlijk toe in de ijzer- en staalsector en in de recentelijk in het Groothertogdom gevestigde industrieën.

In de Gemeenschap als geheel, en ondanks de van land tot land geconstateerde aanmerkelijke verschillen, zijn de uitgaven voor de *woningbouw* van 1968 op 1969 met 13 % gestegen. Naar het schijnt, heeft namelijk de in 1969 opgetreden stijging van de hypotheekkosten deze uitgaven nog niet sterk kunnen beïnvloeden, ofschoon de verhoogde rentevoet en de in sommige landen plaatsgehad hebbende kredietbeperkingen in de loop van het jaar reeds hebben geleid tot een zekere vermindering van de aanvragen om bouwvergunningen en tot een dalende tendens voor wat betreft de oprichting van bouwwerken.

Italië is de Lid-Staat die in 1969, evenals in 1968, de sterkste uitgavenstijging voor de woningbouw te zien gaf; over het geheel genomen zou de stijging van 1968 op 1969 tegen de 30 % bedragen, tegen 15 % van 1967 op 1968; zij werd met name veroorzaakt door de toegenomen vraag naar woningen in de industriecentra van Noord-Italië, waar de bevolking steeds blijft groeien, vooral als gevolg van de immigratie uit het Zuiden.

In Frankrijk was de stijging, ter grootte van 16 %, tegen 7,5 % in 1968, eveneens hoger dan het in de Gemeenschap als geheel waargenomen gemiddelde; in de laatste maanden van het jaar vertoonde het groeitempo van deze uitgaven echter een zekere daling als gevolg van de beperkingen van de bouwkredieten.

In België, waar de woningbouw in de laatste jaren stationair is gebleven en nu en dan zelfs enigszins terugliep, vond in 1969 wederom een flinke opleving plaats (12%). In Duitsland en in Nederland was de stijging van

de uitgaven voor de woningbouw in feite betrekkelijk gering, respectievelijk 5% en 6%.

De overheidsinvesteringen, die in de laatste maanden van 1968 reeds weinig waren gestegen, namen van 1968 op 1969 naar waarde slechts toe met circa 10%, tegen 11,5% van 1967 op 1968.

In de Bondsrepubliek Duitsland, waar de investeringsuitgaven van de overheid in 1968 met meer dan een tiende waren toegenomen, vooral onder invloed van de speciale conjuncturele en structurele programma's van de Bondsregering, zette de expansie zich in 1969 in nagenoeg hetzelfde tempo als dat van het voorafgaande jaar voort. Het stijgingspercentage van deze uitgaven liep daarentegen in Frankrijk aanzienlijk terug, en vooral ook in Italië.

In Frankrijk werd de investeringsactiviteit van de overheidsinstellingen beïnvloed door de budgettaire restricties, die ten doel hadden de binnenlandse conjunctuur af te remmen, terwijl in Italië de expansie van de werkelijke investeringen naar het schijnt vooral werd belemmerd door administratieve vertragingen bij de gunning van opdrachten.

In de Benelux-landen daalde het groeipercentage van de overheidsinvesteringen eveneens, hoewel het voor 1969 naar de waarde enigszins boven de 10% bleef; de stijgende financieringsmoeilijkheden waarmee vooral de plaatselijke overheden te kampen hadden, vormen een verklaring voor het feit dat in de loop van het jaar een grotere terughoudendheid werd betracht ten aanzien van nieuwe investeringen, terwijl het groeitempo aanzienlijk werd vertraagd.

DE FINANCIERING VAN DE INVESTERINGEN ⁽¹⁾

In 1969 is de financiering van de investeringen van de ondernemingen in de Gemeenschap niet steeds zo gemakkelijk verlopen als in het voorafgaande jaar. De omvang van de uitrustingsuitgaven die moeten dienen tot

---

(1) De tegenwaarde in rekeneenheden van de statistieken die zijn opgenomen in het deel van het Verslag betreffende de « financiering der investeringen », wordt berekend volgens de pariteiten die van kracht zijn op de dag waarop de desbetreffende transacties plaatsvonden.

Om statistische redenen zijn de bedragen van 1969 als volgt omgerekend :

- met betrekking tot de transacties in Franse franken, tegen de oude pariteit voor wat betreft de gegevens over de eerste zeven maanden van het jaar, en tegen de nieuwe pariteit voor wat betreft de gegevens over de laatste vijf maanden;
- met betrekking tot de transacties in Duitse marken, tegen de oude pariteit voor wat betreft de gegevens over de eerste tien maanden van het jaar, en tegen de nieuwe pariteit voor wat betreft de gegevens over de laatste twee maanden.

verhoging van de industriële produktiecapaciteit, die veelal ontoereikend was geworden om te voldoen aan de uiterst snelle toeneming van de vraag, gaf aanleiding tot een hernieuwd beroep op de kapitaalmarkt voor leningen op middellange en lange termijn voor zeer aanzienlijke bedragen. De gelijktijdige verkrapping van de op de geld- en kapitaalmarkt beschikbare middelen leidde tot een verhoging van de kosten van de leningsmiddelen, welke bijzonder hoog zijn geworden.

De ondernemingen van de Gemeenschap hebben niettemin met een opmerkelijk aanpassingsvermogen het hoofd weten te bieden aan de financiële problemen waarvoor zij zich zagen gesteld. Profijt trekkende van een in dit opzicht zeer gunstige conjunctuur bleven zij veelal de gestegen loonkosten en andere exploitatie-uitgaven grotendeels in hun verkoopprijzen doorberekenen. Zij zijn er aldus in verscheidene landen in geslaagd, hun winstmarges te vergroten, ofschoon sommige hunner niet van die voordelen hebben kunnen profiteren en men belangrijke verschillen moet constateren naargelang van de verschillende bedrijfstakken. De produktiviteit kon wederom worden opgevoerd, hetgeen bijdroeg tot verhoogde inkomens van de ondernemingen. De zelffinancieringsgraad van de bruto-investeringen nam in Frankrijk aanmerkelijk toe en verbeterde wederom in België en in Nederland.

In Italië hield de vooruitgang aan tot de stakingen in het najaar; de daarna ingetreden verslechtering zal haar wel stellig niet volkomen teniet hebben gedaan. Duitsland is de enige Lid-Staat waar de zelffinancieringsgraad der bruto-investeringen een tamelijk duidelijke daling heeft vertoond, ook al bleef zij op een hoger niveau dan dat van de jaren vóór 1968.

De toeneming van de niet uitgekeerde winsten en het op grotere schaal uitgeven van aandelen hebben ertoe bijgedragen dat de eigen middelen van talrijke ondernemingen in de Gemeenschap iets sneller stegen dan het vreemde vermogen, en dat er een lichte verbetering optrad in een financiële structuur die sinds enige jaren de neiging had topzwaar te worden als gevolg van de omvangrijke kredietopnemingen. De vooruitgang blijft echter nog onvoldoende.

Bij hun beroep op externe financieringsbronnen hebben de ondernemingen van de Gemeenschap vooral meer leningen gesloten bij kredietinstellingen. De uitgifte van obligaties is daarentegen ten opzichte van

1968 in omvang gedaald; de op de meeste Europese kapitaalmarkten optredende hogere rentevoet en de moeilijkheden die worden ondervonden om in de emissieschema's te worden opgenomen, zijn daarvoor in ruime mate verantwoordelijk. Het beroep op buitenlands kapitaal om de investeringsprogramma's te kunnen financieren, is waarschijnlijk iets afgenomen, vooral in de laatste maanden van het jaar.

Uiteraard bevat deze analyse van de financieringen noodzakelijkerwijs een sterk element van grove benadering wegens het ontbreken van statistieken met betrekking tot bepaalde categorieën van middelen of wegens het onzekere en tijdelijke karakter van de beschikbare inlichtingen. Evenwel maakt de toepassing van een methode die van jaar tot jaar en voor alle landen steeds hetzelfde blijft, het mogelijk de belangrijkste tendenties onderkennen.

In dit verband is het significantief de investeringen van het bedrijfsleven van de laatste jaren te vergelijken met de grote categorieën van de voor hun financiering aangewende middelen: afschrijvingen, netto-opbrengst van de uitgifte van effecten door de ondernemingen en de kredietinstellingen, middellang en langlopend bankkrediet, voor zover niet afkomstig uit de uitgifte van effecten, en tenslotte de als restposten bepaalde totaalbedragen van de overige externe financieringsbronnen (met inbegrip van kortlopende bankkredieten) van de rechtstreeks voor woningbouw gebruikte particuliere besparingen en de zelffinanciering van de ondernemingen uit in het bedrijf gehouden winst.

Men moet echter uit deze verschillende gegevens geen overhaaste conclusies trekken, want tot het geheel der onderhavige middelen, intern of extern, behoren ook die welke zijn aangewend voor de woningbouw en die niet apart kunnen worden berekend.

Met dit voorbehoud, is het duidelijk dat in de Bondsrepubliek Duitsland de ingehouden winst, die gedurende het eerste halfjaar nog in aanzienlijke mate was toegenomen, later is gedaald ten gevolge van een lichte vertraging in de productiviteitsstijging en vooral wegens de versnelde kostenstijging. Met name de loonuitgaven en de druk der indirecte belastingen zijn sterk toegenomen. Ofschoon een deel van deze lasten in de prijsverhogingen is verwerkt, zijn de winstmarges der ondernemingen

Tabel 4 — FINANCIERINGSWIJZEN VAN DE INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA
IN DE PARTICULIERE SECTOR IN DE GEMEENSCHAP

— Voorlopig —

(%)

	1965	1966	1967	1968	1969	Jaarlijks gemiddelde 1965-1969
I. Afschrijvingen	46,7	48,3	50,7	49,9	49,2	49,0
II. Externe middelen op lange en middellange termijn	33,2	28,7	32,1	33,4	34,0	32,2
— Aandelen	4,7	3,7	3,0	3,6	4,3	3,8
— Leningen op middellange en lange termijn	28,5	25,0	29,1	29,8	29,7	28,4
• Obligatieleningen	(9,7)	(7,2)	(10,0)	(11,1)	(9,4)	(9,5)
• Kredieten	(18,8)	(17,8)	(19,1)	(18,7)	(20,3)	(18,9)
III. Overige externe middelen met inbegrip van bankkredieten op korte termijn ⁽¹⁾ en netto zelffinanciering	20,1	23,0	17,2	16,7	16,8	18,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(1) Bij de huidige stand der statistieken is het onmogelijk, dat deel der kredieten op korte termijn apart te berekenen, dat is aangewend voor de financiering van investeringen. Uit de omvang van de kortlopende bankschulden van het bedrijfsleven in Frankrijk en Italië kan men evenwel opmaken dat in deze twee landen voor financiering op lange termijn bijzonder veel gebruik wordt gemaakt van kasfaciliteiten. Het maken van vergelijkingen wordt bemoeilijkt door de van land tot land bestaande verschillen in documentatie : volgens de in 1967 door de O.E.S.O. gepubliceerde statistieken, die bijgewerkt zijn voor de periode 1964 tot 1967 en gebaseerd zijn op de analyse van financiële rekeningen of op steekproeven bij bedrijven, bedroeg het aandeel van de bankkredieten op korte termijn in het totaal der tijdens de periode 1964-1967 door het bedrijfsleven aangetrokken externe middelen voor de financiering, zowel van zijn bedrijfskapitaal en zijn beleggingen, als van zijn voorraden en zijn vaste investeringen in Italië 40%, in Frankrijk 35% en in Duitsland 20%.

enigszins ingekrompen. Zo is de bruto zelffinancieringsgraad van 81% gedaald tot 71%, welke verlaging echter slechts neerkomt op een terugkeer tot een normale toestand na de in 1968 opgetreden zeer sterke stijging. Ter financiering van sterk in omvang toegenomen investeringen hebben de ondernemingen het bedrag hunner leningen nagenoeg moeten verdubbelen. Voorts zagen zij zich na de herwaardering van de mark genoodzaakt om buitenlandse middelen, waaraan het hun plotseling ontbrak, te vervangen door in Duitsland geleend kapitaal. Zij hebben de neiging gehad om zich vooral tot banken en kredietinstellingen te wenden, niet alleen voor kredieten op middellange en op lange termijn, maar ook voor kredieten op korte termijn. De uitgifte van aandelen daalde enigszins in vergelijking met het voorafgaande jaar, evenals die van obligaties. Het accres van de investeringen in de woningbouw leidde tot een aanmerkelijk groter beroep van de hypotheekbanken op de obligatie-emissiemarkt.

In Frankrijk moesten de ondernemingen het hoofd bieden aan verhoogde produktiekosten; niettemin zagen zij hun winsten toenemen dank zij hun snel gestegen afzet in het moederland en in het buitenland, maar ook de na de devaluatie van de frank door hen toegepaste prijsaanpassingen, zulks ondanks de door de overheid getroffen maatregelen om deze tegen te gaan. De tijdelijk verleende belastingaftrek bij de aankoop van kapitaalgoederen tot welker vervroegde opheffing echter aan het einde van de zomer werd besloten, droeg eveneens bij tot de verbetering van de exploitatierekeningen. De bruto zelffinancieringsgraad zou daardoor duidelijk hebben moeten stijgen. Om echter hun investeringen te kunnen financieren, moesten de ondernemingen tevens meer een beroep doen op de kapitaalmarkt en op de banken, hoewel de bijdrage van laatstgenoemden werd beperkt door de kredietrestricties, waarvan de gevolgen zich in de tweede helft van het jaar deden gevoelen.

In de Benelux-landen en in Frankrijk was het bedrag waarvoor een beroep werd gedaan op externe middelen op middellange en op lange termijn duidelijk hoger dan in 1968. Het belang van deze middelen liep echter in verband met de gestegen zelffinanciering enigszins terug. Voorts hebben de ondernemingen het tempo van hun emissies op de kapitaalmarkt nog vertraagd, daar zij zich hun kapitaal op lange termijn voornamelijk verschaffen door middel van bankkredieten of onderhandse leningen bij institutionele beleggers.

In Nederland is de produktiviteit wederom gestegen; voorts konden de ondernemingen door de zeer grote vraag de gestegen loonkosten, de hogere grondstoffenprijzen en de invloed van de invoering van de belasting over de toegevoegde waarde gemakkelijker in de prijzen doorberekenen, en hun winstmarges nog vergroten, en dat nog wel in een tijd waarin de expansie van de investeringen tot stilstand lijkt te zijn gekomen.

Na de in 1968 plaatsgevonden sterke versnelling zijn de inkomens van de ondernemingen in België in belangrijke mate blijven stijgen, waardoor opnieuw kon worden overgegaan tot een versterking van de eigen middelen, die tevoren aanmerkelijk waren verzwakt als gevolg van een zekere krapte van de winsten en een onvoldoende gebruik van de produktiecapaciteit.

In Italië tenslotte lijken verschillende factoren de ondernemingen in staat te hebben gesteld om hun zelffinancieringsgraad in de eerste acht

maanden van het jaar nog te verbeteren. In die periode werd de in het gehele bedrijfsleven tot stand gebrachte verhoging van de produktiviteit nog lichtelijk versneld, terwijl de levendige vraag het tamelijk gemakkelijk maakte om de verkoopprijzen op te voeren, ten einde de uitwerking van de gestegen fabricagekosten op de exploitatierekeningen teniet te doen. Vervolgens deed zich echter een omgekeerde situatie voor, toen de produktie-onderbreking als gevolg van de stakingen, en de daaruit voortvloeiende lasten, de winsten van de ondernemingen sterk deden inkrimpen. In de loop van het jaar hebben deze echter hun beroep op leningen op middellange en op lange termijn nagenoeg op hetzelfde peil gehouden als in 1968, niet omdat zij dat zo wensten, maar omdat verschillende factoren, vooral aan het einde van het jaar, ertoe bij hebben gedragen de interventies van de instellingen voor industriekredieten te beperken. Onder die omstandigheden hebben de ondernemingen waarschijnlijk meer gebruik gemaakt van bankfaciliteiten op korte termijn voor de financiering van hun investeringen, vooral toen de export van kapitaal uit Italië een duidelijke neiging tot stijgen vertoonde.

* * *

In de meeste landen van de Gemeenschap hebben de toegenomen spanningen van inflatoire aard ertoe bijgedragen de spaarders steeds gevoeliger te maken voor de hoogte van de rente en ertoe geleid dat zij voor hun kapitaal een beloning eisen die rekening houdt met de geldontwaarding. De leningsvoorwaarden op de openbare emissiemarkten van vastrentende effecten in de Gemeenschap hebben zodoende overal een aanzienlijke stijging te zien gegeven. Tegelijkertijd wensten particulieren hun deposito's in liquide middelen of op korte termijn alleen maar te vergroten indien hun een hogere rente in uitzicht werd gesteld. Alle instellingen die deelnemen in de financiering der investeringen hebben aldus de kosten van hun middelen zien stijgen en moesten zelf de rente van de door hen verleende kredieten verhogen.

Het volgende gedeelte van dit hoofdstuk geeft een meer gedetailleerde analyse van de ontwikkeling in de Gemeenschap van de markten van openbare emissies en van de overige externe financieringsbronnen van het bedrijfsleven.

DE MARKT VAN OPENBARE EMISSIES VAN EFFECTEN

In tegenstelling tot de voorgaande jaren vertoonden de in de Gemeenschap door openbare emissies van effecten ⁽¹⁾ opgenomen middelen in 1969 geen noemenswaardige vooruitgang ten opzichte van het vorige jaar. De waarde nam 2% toe, tegenover 26% in 1968 en 21% in 1967.

Op de internationale Europese kapitaalmarkt konden niet zoveel besparingen als het voorgaande jaar worden opgenomen. De kapitaalmarkten van de Lid-Staten in hun geheel beschouwd, konden iets hogere bedragen opleveren dan in 1968. Tegenover een zeer aanzienlijke groei in Frankrijk, Nederland en Italië stond een buitengewoon sterke teruggang in Duitsland. Onder invloed van de zeer gespannen markt steeg de rente gedurende dit jaar alom aanzienlijk.

I. Uitgiften van effecten op de kapitaalmarkten der Lid-Staten.

Het jaarlijks groeitempo van de openbare uitgiften van nationale effecten op de kapitaalmarkten van de Lid-Staten liep in 1969 aanzienlijk terug. Anderzijds waren de emissies van buitenlandse effecten duidelijk geringer in omvang dan in het voorafgaande jaar.

Het krappere aanbod van langlopend kapitaal op de markten van de Lid-Staten, dat voortvloeit uit de te snelle conjuncturele expansie in Europa maar ook uit de – door de verschillen in rentevoet en door overwegingen van fiscale of speculatieve aard veroorzaakte – uitvoer van kapitaal uit de Gemeenschap, stelt een aantal problemen.

Niet alleen worden hierdoor investeringen in de Gemeenschap duurder, maar bovendien werden deze daarom in sommige landen in ruimere mate gefinancierd met bankkredieten. De additionele geldschepping die hiervan het gevolg is leidt tot een vergroting van de inflatoire spanningen die reeds zijn opgeroepen door de vraag, die in verhouding tot de produktie te snel toenam. Op den duur kan dit krappere aanbod de werking belemmeren

---

(1) Met inbegrip van de uitgiften van kasobligaties met middellange looptijd in België en de emissies van kredietcertificaten en schatkistpapier met een looptijd van negen jaar in Italië.

van de communautaire instellingen die in leven werden geroepen, om binnen de Gemeenschap de gewenste kapitaaloverdrachten te bevorderen van de meest begunstigde gebieden naar de gebieden waar de ontwikkeling of de overschakeling het moeilijkst verloopt. Tenslotte dreigt het feit dat de internationale instellingen voor de ontwikkelingslanden minder dan voorheen op bepaalde kapitaalmarkten kunnen opereren, hiaten te doen vallen in de financiële steunverlening aan deze landen, hoewel een regelmatige verhoging hiervan noodzakelijk is. De verdere expansie van deze instellingen is derhalve afhankelijk van een spoedige oplossing van de huidige moeilijkheden.

Uitgiften van nationale effecten.

Het bedrag van de openbare uitgiften van nationale effecten, gerekend naar nettowaarde, dat wil zeggen na aftrek van de aflossingen, nam in vergelijking met 1968 slechts 6 % toe, tegenover 18 % in 1968 en 17 % in 1967.

Tabel 5 — BINNENLANDSE OPENBARE UITGIFTEN VAN EFFECTEN (NETTO)
(in miljarden rekeneenheden) ⁽¹⁾

Omschrijving	1966	1967	1968	1969
Aandelen ⁽²⁾	2,59	2,18	3,10	4,33
Obligatieleningen van de overheid (Staat en lagere overheid)	3,63	3,84	3,75	3,54
Obligatieleningen van het bedrijfsleven (met inbegrip van financiële instellingen)	4,76	6,83	8,30	8,17
Totaal Gemeenschap	10,98	12,85	15,15	16,04

(1) Zie noot bladzijde 52.

(2) Ter vermijding van dubbeltellingen zouden uit deze tabel alle aandelenuitgiften van institutionele beleggers, waarvan de opbrengst weer in effecten wordt belegd, moeten worden geëlimineerd. Deze aftrek is helaas statistisch onmogelijk, behalve voor de aandelen die in Frankrijk worden uitgegeven door beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal, welke derhalve in deze tabel niet zijn opgenomen.

In verhouding tot de waarde van het bruto nationale produkt van de Gemeenschap liep het bedrag van deze emissies terug van 3,9 % naar 3,7 %.

De reeds in 1968 opgetreden verflauwing van het vraagtempo van de overheid op de kapitaalmarkt hield aan.

De niet-financiële ondernemingen en de kredietinstellingen hebben hun emissies van aandelen sterk verhoogd; het netto-bedrag van hun leningen lag daarentegen enigszins lager dan in 1968.

1. *Uitgiften van aandelen.*

Reeds in 1968 toonden de uitgiften van aandelen een sterke ontwikkeling; deze deed zich in 1969 in bepaalde landen van de Gemeenschap opnieuw voor. De nieuwe stijging van de beurskoersen met name veroorzaakt door de hogere winsten van de bedrijven in 1968, de verdere expansie van de economie en de sterkere inflatoire spanningen speelden daarbij een rol. Niet zonder invloed waren ook de speculaties aangaande wijzigingen van de pariteiten en de maatregelen die bepaalde landen namen om emissie en plaatsing van aandelen te bevorderen.

Tabel 6 – UITGIFTEN VAN AANDELEN

(in miljarden rekeneenheden) ⁽¹⁾

<i>Land</i>	1966	1967	1968	1969
Duitsland	0,68	0,48	0,79	0,71
Frankrijk ⁽²⁾	0,74	0,70	1,13	2,05
Italië	0,75	0,63	0,76	1,09
Nederland	0,04	0,02	0,02	0,04
België	0,30	0,29	0,44	0,42
Luxemburg	0,13	0,12	0,35	0,61
Totaal Gemeenschap	2,64	2,24	3,49	4,92

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

(2) Met inbegrip van de aandelenuitgiften van beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal, die in 1969 0,59 miljard rekeneenheden bedroegen tegenover 0,39 miljard rekeneenheden in 1968, 0,06 miljard rekeneenheden in 1967 en 0,05 miljard rekeneenheden in 1966.

De belangstelling van de spaarder voor aandelen nam in het bijzonder toe in *Frankrijk*. De intekening van het publiek op aandelen van beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal, die reeds in 1968 sterk toenam, groeide nog met meer dan 50%. Het bedrag van de klassieke aandelen-emissies verdubbelde anderzijds onder invloed van de aanhoudende stijging van de beurskoersen. Deze stijging was vooral zeer sterk in de eerste vijf maanden van 1969 en bereikte snel de 20%; de krachtige conjunctuur en het nog aantrekkelijke niveau van de noteringen vormden toen een stimulans voor de beleggers, die anderzijds hun geld wegens de deviezencontrole niet vrijelijk in het buitenland konden beleggen. In juni en juli leidden de maatregelen die in het voorjaar waren genomen om de ontwikkeling van de nominale binnenlandse vraag af te remmen en het tekort op de handelsbalans te reduceren tot zeer aanzienlijke aanpassingen naar beneden. De terugvloeiing van kapitaal die volgde op de devaluatie van de nationale munteenheid, en de hernieuwde buitenlandse belangstelling voor Franse aandelen veroorzaakten echter vanaf augustus opnieuw een stijging, die in het laatste kwartaal nog toenam; de in de zomer geleden verliezen werden derhalve teniet gedaan en aan het eind van het jaar overschreed de koersstijging ten opzichte van het begin van het jaar opnieuw de 20%.

In *Italië* stegen de uitgiften van aandelen dank zij de door de overheid genomen maatregelen en de bijzonder prijshoudende koers van de markt aanzienlijk. Van februari tot april liepen de beurskoersen met bijna 15% op. Een zeer sterke stijging veroorzaakte de aankondiging van de autoriteiten dat zij voornemens waren om de Italiaanse banken tijdelijk niet langer te machtigen om deel te nemen aan beleggings- en garantie consortia voor uitgiften van buitenlandse effecten, maar hierop een uitzondering zouden maken voor de kredietinstellingen en financiële instellingen met een portefeuille van ten minste 50% italiaanse aandelen; de publikatie door een aantal maatschappijen van zeer gunstige resultaten over 1968 en de aankondiging van verschillende dividendverhogingen stimuleerden in dit tijdvak eveneens de vraag naar aandelen. Bijzonder belangrijk waren hierbij de aankopen van aandelen door buitenlandse beleggingsfondsen, welke in Italië via de banken opereerden. Na een rustig tweede kwartaal trad van augustus tot oktober een nieuwe stijging op; het feit dat bekend werd dat twee wetsontwerpen bij het Parlement, zouden worden ingediend – die overigens nog niet zijn aangenomen – begunstigde namelijk tijdelijk de beurs: één voorstel strekte tot het verlenen van toestemming voor oprichting van

gemeenschappelijke italiaanse beleggingsfondsen en in het andere worden bepaalde maatregelen tot fiscale ontheffing genoemd ten gunste van de maatschappijen, waarvan de aandelen ter beurse zijn genoteerd of kunnen worden genoteerd en die tot verhoging van het nominale kapitaal besluiten. Ook het besluit om in 1970 de aandelen van grote nationale banken (« van nationaal belang ») ter beurse te noteren en een deel hiervan met het oog op een komende kapitaalverhoging bij het publiek onder te brengen vormde een stimulans. Hoewel het slechter wordende sociale klimaat tegen midden november een vrij aanzienlijke koersdaling veroorzaakte, bedroeg de koerswinst over het gehele jaar nog ruim 12%.

In Duitsland trad in het eerste kwartaal van 1969 een zekere vertraging op in de emissieactiviteit op de aandelenmarkt. Hierin kwam reeds in het voorjaar vrij snel verandering onder invloed van de sterk toegenomen behoefte aan middelen, die werd veroorzaakt door de minder gunstige ontwikkelingen van de ondernemingswinsten en door de zeer snelle toename van de investeringen, maar de in het begin van het jaar opgelopen achterstand werd niet geheel ingelopen. De koersen van de aandelen ter beurse vertoonden in januari, en daarna nogmaals in mei, een stijgende tendens. Na een lichte daling in juni en juli zette de stijging zich van augustus af voort. Sedertdien konden gedurende vier maanden noch de onzekerheid over de verkiezingsuitslag van september, noch de tijdelijke schorsing van de interventiemarges voor de Duitse mark of de daaropvolgende revaluatie de goede stemming van de markt verstoren. Eerst in december wijzigde zich deze tendens ingevolge de sterke afvloeiing van deviezen naar het buitenland en de hieruit voortvloeiende vermindering van de liquiditeit. Aan het eind van het jaar bedroeg de koersstijging ten opzichte van de situatie van twaalf maanden tevoren echter nog ruim 10%.

In Luxemburg liep de koersindex van industriële waarden in 1969 op met bijna 15%. De aandelenemissies namen in dit jaar opnieuw zeer aanzienlijk toe, voornamelijk dank zij de voortdurende aantrekkingskracht der aandelen van de in het Groothertogdom opgerichte gemeenschappelijke beleggingsfondsen.

In België daalden de koersen, die gedurende vijf maanden waren gestegen, bijna onophoudelijk tot november. In deze maand kwamen zij weer op het niveau van eind 1968. Deze ontwikkeling was niet gunstig

voor de netto-emissies van aandelen en het bedrag hiervan schijnt enigszins onder dat van 1968 te blijven.

In Nederland nam tenslotte de emissie van aandelen, hoewel deze gering bleef, in omvang toe. De zeer belangrijke koersdaling van mei tot augustus maakte de winsten van het begin van het jaar ongedaan en kon niet worden goedgeemaakt door het vervolgens ingetreden herstel, zodat de index in december 1969 enigszins onder het niveau van het vorig jaar lag.

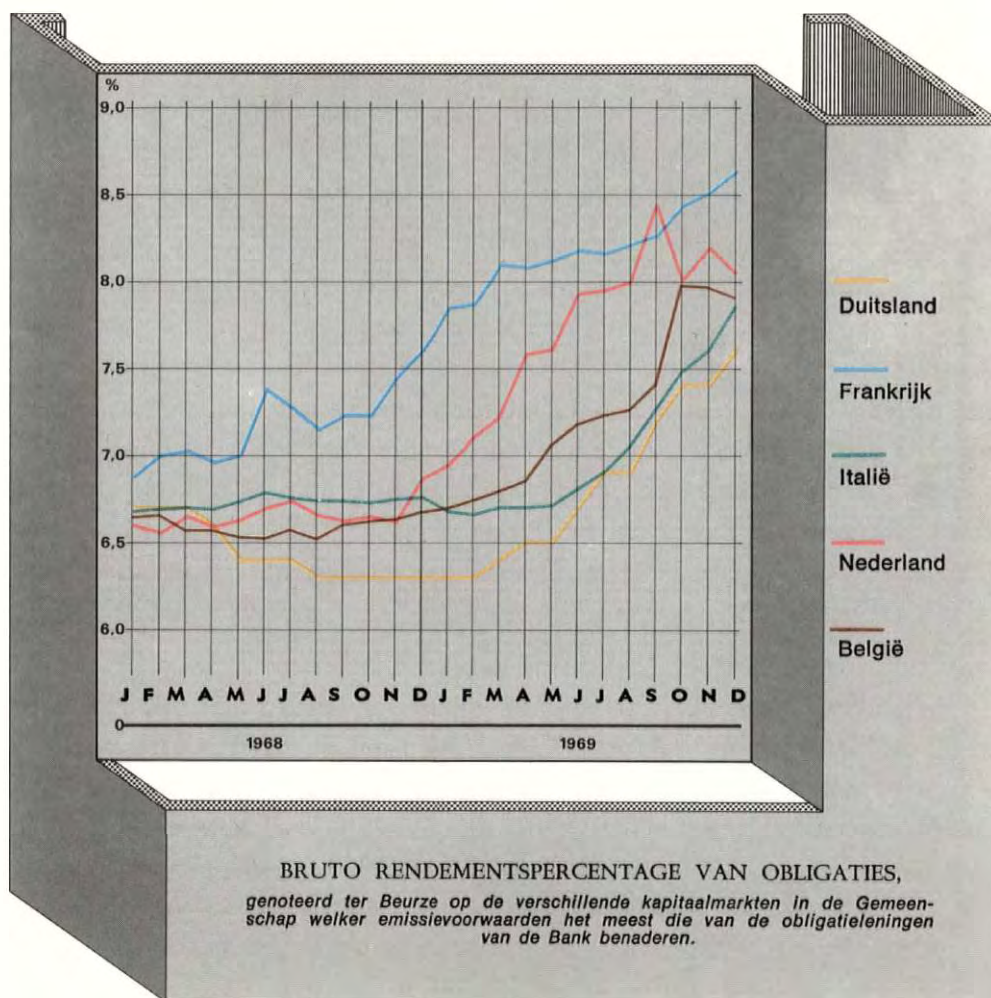
2. *Uitgiften van obligaties.*

Het jaar 1969 werd gekenmerkt door een algemene stijging van het rendement ter beurse van de obligaties op de markten van de Gemeenschap. Deze stijging bedroeg ongeveer één punt in Italië en in Frankrijk, en één en een kwart punt in België, Nederland en Duitsland.

In Frankrijk bleef de spanning bestaan, meer in het bijzonder in het eerste en in het vierde kwartaal. De opwaartse beweging voltrok zich bijzonder snel in Nederland en België, totdat deze landen in oktober een gedeelte van het kapitaal dat naar Duitsland was overgebracht, in afwachting van een wijziging van de pariteit van de Duitse mark, terug zagen vloeien; hierna kenden deze beide landen een grotere stabiliteit en zelfs lichte dalingen. In Duitsland en Italië vertoonde de stijging zich later, maar van maart af werd het geld op lange termijn ook hier van maand tot maand duurder.

Een kort onderzoek naar het rendement ter beurse aan het eind van 1969 laat zien dat het verschil in rendement op de kapitaalmarkten van de Gemeenschap, dat met name onder invloed van de muntspeculatie sinds begin 1968 een neiging vertoonde om groter te worden, weer kleiner werd. Terwijl het verschil in het rendement van de overheidsobligaties in Duitsland en Frankrijk in mei 1969 nog één driekwart punt bedroeg, was dit niet meer dan één punt in december. Frankrijk bleef toen het land met de hoogste rendementen van de Gemeenschap; deze lagen voor de overheids-

obligaties boven 8,5%. In andere landen lagen de rendementen rond 8%, behalve in Duitsland waar zij zich nog zeer tijdelijk handhaafden rond 7,6%. Dit hoge niveau vormde natuurlijk een reden tot bezorgdheid voor alle nemers van langlopend kapitaal, die hun financieringen steeds duurder zagen worden.

Hoewel tussen de Lid-Staten nog bestaande fundamentele verschillen in de financiële kringloop veel afdoen aan het belang van dit soort vergelijking, moet worden opgemerkt dat Italië binnen de Gemeenschap met belangrijk verschil voor bleef liggen op het punt van netto-emissies van nationale overheidsleningen : het aandeel van dit land in het totaal van deze emissies bereikte in 1969 46 %, tegenover 40 % in 1968; het aandeel van Duitsland liep daarentegen terug van 35 % tot 29 %.

Tabel 7 — NETTO-EMISSIONS VAN OBLIGATIELENINGEN IN DE GEMEENSCHAP
(in miljarden rekeeneenheden) ⁽¹⁾

Land	1966	1967	1968	1969
Duitsland	1,15	3,67	4,24	3,39
Overheidssector	0,23	1,07	0,63	0,03
Particuliere sector	0,92	2,60	3,61	3,36
Frankrijk	1,76	1,66	1,16	1,28
Overheidssector	0,26	0,14	— 0,12	— 0,11
Particuliere sector	1,50	1,52	1,28	1,39
Italië	4,40	3,85	4,88	5,34
Overheidssector	2,52	1,63	2,15	2,50
Particuliere sector	1,88	2,22	2,73	2,84
Nederland	0,45	0,40	0,39	0,53
Overheidssector	0,18	0,30	0,27	0,41
Particuliere sector	0,27	0,10	0,12	0,12
België	0,63	1,06	1,38	1,16
Overheidssector	0,44	0,67	0,82	0,70
Particuliere sector	0,19	0,39	0,56	0,46
Luxemburg	—	0,03	—	0,01
Overheidssector	—	0,03	—	0,01
Particuliere sector	—	—	—	—
Totaal Gemeenschap	8,39	10,67	12,05	11,71
Overheidssector	3,63	3,84	3,75	3,54
Particuliere sector	4,76	6,83	8,30	8,17

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

(2) De in de rubriek « Overheidssector » ondergebrachte emissies omvatten alle emissies voor rekening van de Staat en van lagere overheidslichamen, ofschoon de opbrengst van deze emissies ten dele wordt gebruikt voor het verstrekken van leningen aan de bedrijven en aan de gezinshuishoudingen. De in de rubriek « Particuliere sector » ondergebrachte emissies omvatten alle emissies van niet-financiële ondernemingen, hetzij nationaal of particulier, en alle emissies van kredietinstellingen die als voornaamste activiteit hebben het verlenen van kredieten aan de bedrijven en aan de gezinshuishoudingen.

In Duitsland lagen de netto-emissies van nationale obligaties in feite 20 % lager dan in het voorgaande jaar.

Ook in 1969 waren de kredietinstellingen de belangrijkste inschrijvers op obligatieleningen; hun aandeel daalde ten opzichte van 1968 echter duidelijk. De onzekerheid op de obligatiemarkt, de stellige verwachting dat het rendement in een nabije toekomst opnieuw zal stijgen, de aantrekkelijke voorwaarden op de kapitaalmarkt en het meer restrictieve beleid van de Centrale Bank met betrekking tot de bankliquiditeit zijn er de oorzaak van dat deze instellingen dit jaar verschillende malen hun vraag naar effecten verminderden. Daarentegen schreven particulieren, ongetwijfeld iedere keer aangetrokken door de verbeterde voorwaarden van de emissies, vaker in op nationale obligatieleningen, hoewel zij gelijktijdig belangstelling bleven tonen voor de, een duidelijk hoger rendement opleverende, buitenlandse emissies.

De Bondsregering en de Länder deden slechts zelden een rechtstreeks beroep op de markt, enerzijds wegens de verbetering van de situatie van de overheidsfinanciën en anderzijds in verband met de mogelijkheden om zich via andere kanalen middelen te verschaffen. Het zelfde gold voor de openbare bedrijven en in het bijzonder voor de industriële ondernemingen, die voor hun behoeften aan kapitaal op middellange- en lange termijn meestal een beroep deden op de kredietinstellingen.

Op deze wijze ging bijna het gehele door emissies van nationale obligaties opgebrachte bedrag tenslotte naar de financiële instellingen. Meer dan de helft ging naar de emittenten van gemeente-obligaties en meer dan een vierde naar de hypotheekbanken. Toch waren de in deze vorm opgenomen bedragen minder omvangrijk dan in het voorgaande jaar, terwijl de andere financiële instellingen daarentegen aanzienlijk meer geld opnamen. Tegen het einde van het jaar kon een vermindering van de emissies van hypotheekbanken worden geconstateerd, hetgeen in het bijzonder was te wijten aan de moeilijkheden die zij ondervonden bij het afsluiten van hypotheeken in de sector woningbouw, daar de stijgende rente niet gemakkelijk aan hun cliënten kon worden doorberekend.

De verbetering op de markt die reeds einde 1968 was begonnen, zette zich in januari voort ten gevolge van seizoenomstandigheden zoals couponbetalingen, maar deze tendens keerde spoedig, onder invloed van grote uitvoer van kapitaal en de versnelde conjuncturele expansie. De koers van de genoteerde obligaties begon te zakken en op 22 april besloten de auto-

riteiten tenslotte zich voor binnenlandse leningen niet langer te verzetten tegen een nominale rente van 6,5% in plaats van 6%.

Na een pauze van enkele dagen, die werd veroorzaakt door belangrijke hoeveelheden, door de speculaties op een eventuele revaluatie van de Duitse mark, binnengekomen deviezen, trad tegen medio mei opnieuw spanning op, en deze bleef tot oktober toenemen. Het gevolg hiervan was een zeer sterke vertraging van de openbare emissies van ingezetenen en, daarna een totale beëindiging hiervan met ingang van half juni; in hetzelfde tijdvak liepen de rendementen ter beurse, die voor overheidsobligaties reeds in het eerste kwartaal van 6,30% tot ongeveer 6,40% waren gestegen, op tot 7,40%.

Een nieuwe toevloed van kapitaal uit de buitenland veroorzaakte in de loop van oktober een lichte ontspanning, die echter van korte duur was. Door de grote afvloeiing van kapitaal na de revaluatie en de handhaving van de politiek van monetaire restricties, die ertoe moest dienen om de binnenlandse stijging van kosten en prijzen te beperken totdat de aanpassing van de nationale munteenheid de ontwikkeling van de conjunctuur zou afremmen, zagen de banken zich spoedig verplicht om in de laatste weken vastrentende waarden af te stoten. In november werd de nominale rente van de emissies van obligaties in de openbare sector voor de tweede maal in het jaar met een halve punt verhoogd, en vastgesteld op 7%. De rendementen ter beurse van deze obligaties bereikten eind december 7,6%. Ten einde de spanningen te doen afnemen besloten de Duitse banken in de laatste dagen van het jaar om voorlopig hun deelneming aan emissies van niet-ingezetenen van de Bondsrepubliek op te schorten. De ontwikkeling van deze emissies wordt verder in het verslag nog besproken.

In Frankrijk namen de netto-emissies van obligaties, die in 1968, met name onder invloed van buitengewone omstandigheden zoals de mei-gebeurtenissen sterk in omvang waren gedaald, met meer dan 10% toe; zij bleven echter duidelijk achter bij het niveau van 1966 en 1967.

Aangezien de kosten van het levensonderhoud nog sneller stegen dan het beschikbare inkomen van de gezinshuishoudingen, varieerde de particuliere spaarquote, ten minste gedurende de eerste helft van het jaar. Het geringe vertrouwen van de individuele spaarders in de stabiliteit van de koopkracht van het geld leidde er niet alleen toe dat aanzienlijk minder geld werd opgepot, maar veroorzaakte ook meer voorbehoud aangaande

obligatie-emissies, terwijl met name een duidelijke voorkeur bleek voor reële waardepapieren, zoals aandelen en in het tweede halfjaar voor zeer liquide beleggingen. Ook de institutionele beleggers vertoonden op grond van een aantal factoren een aarzeling jegens obligatie-emissies, nog afgezien van de onzekerheden op monetair gebied; allereerst bood de geldmarkt hen bijzonder voordelige mogelijkheden om liquiditeiten te beleggen op zeer korte termijn; vervolgens kwamen de emissievoorwaarden van de leningen niet altijd overeen met hun wensen : herhaaldelijk werd de opbrengst van de lopende nominale rente te laag geacht in vergelijking met het eenmalige bedrag, dat bij uitloting door de dan geldende terugbetalingspremie ontstaat. Tenslotte – en wel voornamelijk – werd intekening vaak uitgesteld op grond van de verwachte ontwikkeling van de rentevoet.

In 1969 lag het bedrag van de emissies van de Staat en de lagere overheid te zamen lager dan het bedrag van de aflossingen die moesten worden verricht. De openbare bedrijven en de genationaliseerde industriële bedrijven, die zich verplicht zagen om hun investeringen in grotere mate buiten Frankrijk, bijvoorbeeld op de internationale Europese markt of bij internationale financiële instellingen zoals de Bank te financieren, deden aanzienlijk minder dikwijls een beroep op de nationale obligatiemarkt, hetgeen direct of indirect aan de privésector ten goede kwam. Ongeveer twee derde van de op de markt beschikbare nettomiddelen gingen naar kredietinstellingen die zijn gespecialiseerd in leningen op lange termijn; anderzijds ging 25 % van het aangeboden kapitaal naar de industriële maatschappijen in de particuliere sector. In 1967 en in 1968 bedroeg dit percentage slechts ongeveer 10.

Het feit dat er geen evenwicht was tussen vraag en aanbod van kapitaal leidde tot spanningen, die vooral aan het begin en aan het eind van het jaar hevig waren en de voorwaarden voor de intekenaars beter maakten.

Reeds in de eerste dagen van januari liepen de rendementen bij de emissies van 7,40 % naar 7,90 % op voor de obligaties van de openbare sector en van 7,75 % tot 8,20 % voor de obligaties in de particuliere sector; in maart en april bracht een tweede stijging deze rendementen gemiddeld respectievelijk op 8,20 % en op 8,50 %.

De emissieconsortia konden deze voorwaarden tot in september handhaven, doch moesten op sommige ogenblikken de nieuwe emissies opschorten

om eerst de uitgeschreven emissies onder te brengen. Na een vrij lange pauze van midden mei tot eind juni gaf de maand juli zelfs een vrij levendige emissie-activiteit te zien, en de devaluatie van de Franse frank in begin augustus had geen onmiddellijke invloed op de koersen van de obligaties ter beurse.

De in september genomen maatregelen om de uitbreiding van de liquiditeit af te remmen en de nieuwe verhoging van de rente voor geld op korte termijn die in oktober volgde op de verhoging van het disconto van de Banque de France, dat op 8% werd gebracht, veroorzaakten nieuwe spanningen op de markt. De vernieuwde stijging van de rendementen ter beurse begon eerst langzaam, maar werd krachtiger tijdens het laatste kwartaal; in de eerste weken van 1970 werden de rendementen bij de emissie van overheidsobligaties op ongeveer 8,90% gebracht; voor de particuliere sector kwamen deze boven de 9%.

In Italië kon niet worden vermeden dat de kapitaalmarkt, die lange tijd een opmerkelijk voorbeeld van stabiliteit was geweest, een of twee jaar later dan verschillende markten van zijn partners in de Gemeenschap en bijna tegelijkertijd met die van de Bondsrepubliek Duitsland, op haar beurt in 1969 werd aangestoken door de overal in de wereld plaatsvindende rentestijgingen.

Desondanks nam de omvang van het op de markt opgebrachte kapitaal opnieuw toe. Hoewel zij reeds in 1968 een ongeëvenaard peil hadden bereikt, stegen de netto-emissies van vaste rentedragende waarden in vergelijking met het voorgaande jaar opnieuw; de groei van 1968 op 1969 van 9% is echter duidelijk geringer dan de 27% van het vorige jaar.

Wederom beliepen de emissies van de Schatkist of voor rekening van de Schatkist hogere bedragen dan in het voorafgaande jaar; hun aandeel liep op tot 47% van de totale emissies. Het aandeel van de gespecialiseerde kredietinstellingen bleef weliswaar zeer belangrijk, maar daalde enigszins, namelijk tot 38%. De grote openbare bedrijven (ENEL, IRI, Autostrade van het IRI, ENI), bleven op circa 17%. De directe emissies van de particuliere ondernemingen vertoonden – netto – een negatief saldo, en wel sterker dan in 1968.

Onder invloed van hun krimpende liquiditeit brachten de kredietinstellingen hun aandeel in de financiering van netto-emissies van 50% in het voorgaande jaar terug op 33%. Tegelijkertijd liepen de beleggingen van spaargelden van gezinshuishoudingen in obligaties relatief gezien opnieuw terug. Hoewel zulks door het ontbreken van nauwkeurige statistieken nog niet is aan te tonen, is het niet uitgesloten dat de sterke verhoging van het reële inkomen het, ondanks een snelle toeneming van het privé-verbruik, mogelijk heeft gemaakt dat een spaarquote van het beschikbare inkomen van de gezinshuishoudingen blijft behouden die gelijk is aan die van het vorige jaar. Een toenemende belangstelling voor de aandelenmarkt en vooral de zich uitbreidende uitvoer van kapitaal op lange termijn, bleven echter de omvang van het door het publiek aangeboden kapitaal voor nieuwe emissies negatief beïnvloeden. Bovendien kwam hierbij nog de sterke stijging van de rente die de kredietinstellingen boden voor geld op zichtrekeningen; hierdoor werden namelijk niet alleen belangrijke bedragen van de spaarrekeningen naar de zichtrekeningen overgebracht, maar bovendien werd het publiek aangemoedigd om meer liquide middelen aan te houden ten koste van beleggingen op lange termijn.

Zo was dan tenslotte de handhaving van een verhoogde emissie-activiteit slechts mogelijk ten koste van een zeer aanzienlijk verhoogde deelneming van de Banca d'Italia aan de financiering van netto-emissies. Deze deelneming liep namelijk op van ongeveer 7% in 1968 tot meer dan 35% in 1969. De aankopen van het emissie-instituut hadden bijna uitsluitend betrekking op door de Schatkist of voor rekening van de Schatkist uitgegeven obligaties. Deze groei zou zeker nog groter zijn geweest, wanneer de monetaire autoriteiten niet hadden besloten om, ten einde de uitvoer van kapitaal naar het buitenland te beperken, hun aankoop van obligaties die reeds in omloop waren af te remmen, om op deze wijze het verschil tussen de rente voor langlopend kapitaal in Italië en in het buitenland geleidelijk te doen verminderen. Deze nieuwe tactiek, die een vrij radicale wijziging inhield van het tot nu toe door de Centrale Bank gevoerde interventie beleid, werd met grote souplesse toegepast. In het voorjaar werden de banken er door verscheidene maatregelen toe verplicht om hun netto-vorderingen op het buitenland geleidelijk te verminderen en hun deelneming in beleggingsconsortia voor buitenlandse effecten te beperken. Een uitzondering werd echter gemaakt voor die Italiaanse banken die deel wensden te nemen aan emissieconsortia die handelen voor rekening van

instituten of maatschappijen die in internationaal verband werken en die rechtstreeks of indirect financiële belangen in Italië zelf hebben. De machting om aan dergelijke groepen deel te nemen werd afhankelijk gesteld van de resultaten die de banken, ieder voor zich, bereikten bij het onderbrengen van Italiaanse effecten.

Zo kwam het voor kapitaal op lange termijn tot een rentestijging, die tot in juli vrij gematigd was maar vanaf augustus sneller verliep. De rendementen ter beurse van de obligaties van de instellingen voor industrieel krediet, waarvan de markt bijzonder goed kan worden afgelezen, bleven tot eind april rond 6,7%. Eind juli bedroegen zij 6,93%, om eind september 7,25% en eind december 7,90% te bereiken.

In Nederland lag het bedrag van de netto-emissies van obligaties in 1969 bijna 36% boven dat van 1968, maar dit grote beroep op de kapitaalmarkt leidde in de loop van het jaar tot steeds grotere spanningen, die een zeer sterke stijging van de rendementen veroorzaakten.

De toenemende vraag naar kapitaal op de obligatiemarkt ging niet uit van de industriële- en de handelsondernemingen, waarvan de investeringen minder snel stegen dan in het voorafgaande jaar; deze ondernemingen financierden evenals voorheen hun investeringen door middel van bankkredieten of onderhandse leningen van institutionele beleggers, terwijl hun emissies op lange termijn, die reeds gering waren, nog afnamen.

Daarentegen verdrievoudigde de Staat de omvang van zijn emissies in vergelijking met 1968, en nam daarmee 40% van de beschikbare gelden op tegenover nog geen 20% in het voorafgaande jaar. Voorts bleef het aandeel van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, hoewel zij haar emissies enigszins verminderde, met ongeveer 35% van het totaal zeer hoog.

Aangezien het privéverbruik, met name onder invloed van de prijsstijgingen, sterker toeneemt dan de beschikbare inkomens, liep de spaarquote terug en moesten de emissievoorwaarden met het oog op het onderbrengen van de nieuwe obligaties voortdurend worden herzien. Zo verhoogde de Bank voor Nederlandsche Gemeenten reeds in januari 1969 haar emissierendement van 6,70% tot 7%, om dit in april op 7,50%, in juli op 7,7%, in september 8% en tenslotte in december op 8,15% te brengen.

Onder invloed van de omvang van de emissies en de algemene stijging van de rentevoet vertoonden de ter beurse genoteerde obligaties sterke koersdalingen. De rendementen van deze effecten liepen dus snel op, tot begin oktober. Daarna bracht de terugvloeiing van kapitaal op lange termijn, ingevolge de revaluatie van de Duitse mark, een vrij aanzienlijke ontspanning op de markt teweeg, waarvan het effect voelbaar bleef tot begin januari.

In België lag de netto-opbrengst van de obligatie-emissies in 1969 lager dan in 1968, hoewel de omvang van de bruto-emissies in « grote tranches » in werkelijkheid ongeëvenaard was en een vooruitgang van 30 % in verhouding tot het voorgaande jaar toonde.

Deze daling van netto-emissies berust derhalve niet op een verminderde vraag van de emittenten op de kapitaalmarkt, maar op de sterk gestegen aflossingen van schulden door de Staat, die bijna 20 % van de gewone begrotingskosten beliepen.

Meer dan 60 % van de beschikbare middelen ging direct of indirect naar de Staat en de lagere overheid. Het aandeel van de financiële instellingen en van de ondernemingen daalde daarentegen relatief en absoluut, ondanks de grotere financieringsbehoeften die werden veroorzaakt door de zich sterk uitbreidende investeringen, en men zag zich hier, zoals blijkt uit hun groeiende buitenlandse schuld, dikwijls verplicht om de benodigde middelen buiten België te zoeken.

De gebrekkige aanpassing van het aanbod van kapitaal aan de vraag is grotendeels het gevolg van de door de monetaire autoriteiten gevoerde actie om de liquiditeitsuitbreiding te beperken en van de onvoldoende toeneming van de particuliere besparingen. De zeer duidelijke groei van de particuliere beleggingen in het buitenland droeg eveneens bij tot de geleidelijke verkrapping van het kapitaalaanbod.

De snellere conjuncturele expansie, de toenemende vraag naar kapitaal en de verkrapping van de binnenlandse geldmarkt leidden ertoe dat de spanningen op de markt reeds in het begin van het jaar groter werden. Deze bleven bestaan tot eind september en de koersdalingen veroorzaakten regelmatig stijgingen van het rendement van de ter beurse genoteerde effecten. Voor emissies van de Staat, steden en semi-overheidsinstellingen liepen deze rendementen van 6,7 % in begin 1969 op tot 8 % ongeveer negen

maanden later. De emittenten moesten natuurlijk rekening houden met de slechtere marktsituatie en hun voorwaarden herhaaldelijk opnieuw aanpassen aan het rendement van de ter beurse genoteerde obligaties. In het laatste kwartaal trad echter, evenals in Nederland, een pauze in bij de stijging van de rendementen, in verband met de terugkeer van deviezen na de revaluatie van de Duitse mark.

In Luxemburg tenslotte schreef de Staat, die in 1968 geen beroep had gedaan op de kapitaalmarkt, een vrij grote lening uit met een rendement van 6,57 %.

Uitgiften van buitenlandse effecten.

Leningen van internationale instellingen en van niet-ingezetenen.

In 1969 konden de op de kapitaalmarkten van de Lid-Staten, door zuiver nationale beleggingsconsortia geplaatste emissies van buitenlandse effecten met minder dan 200 miljoen rekeneenheden het bedrag van het voorgaande jaar (meer dan 350 miljoen) niet meer bereiken. Deze ontwikkeling houdt verband met de verkrapping van de Europese kapitaalmarkten, waarvan de oorzaken en de aspecten reeds eerder werden belicht.

Anders dan in het voorafgaande jaar werd in België en in Nederland geen enkele emissie geplaatst door een internationale instelling.

In Italië vond slechts één emissie van buitenlandse effecten plaats, juist voor dat de markt op haar beurt meeging met de algemene stijgingstendens. Het ging hier om een lening van 24 miljoen rekeneenheden, die werd uitgeschreven door de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank.

Alle andere emissies vonden plaats in Duitsland. De Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling en de Europese Investeringsbank ⁽¹⁾ waren de grootste kapitaalnemers met respectievelijk 62,5 miljoen en 57,3 miljoen rekeneenheden. De rest van de opgebrachte gelden, 52,3 miljoen rekeneenheden, ging naar het Latijns-Amerikaans continent: de Argentijnse Regering nam op de Duitse markt 27,3 miljoen op en de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank 25 miljoen. De internationale instellingen

---

(1) Zie bladzijde 113.

moesten bovendien in verband met de zeer sterke uitbreiding van hun activiteiten belangrijke bedragen onderhands blijven lenen bij de banken en de institutionele beleggers in Duitsland. In totaal namen zij echter op de nationale kapitaalmarkt van dit land minder op dan in 1968. In het eerste halfjaar namen zij nog een groot bedrag op, maar in de tweede helft van het jaar werd dit duidelijk minder toen, vooral door de afvloeiing van kapitaal die gepaard ging met de revaluatie van de Duitse mark, het kapitaalaanbod sterk terugliep.

*Tabel 8 — BRUTO EMISSIES VAN BUITENLANDSE EFFECTEN
OP DE MARKTEN VAN DE LID-STATEN (1)*

*Leningen van internationale instellingen en van niet-ingezetenen
(in miljoenen rekeneenheden) (2)*

<i>Land</i>	1967	1968	1969
Duitsland	10	225	172
Frankrijk	41	—	—
Italië	24	72	24
Nederland	14	30	—
België	21	30	—
Luxemburg	—	—	—
Totaal	110	357	196
waarvan Europese Investeringsbank	80	75	57
Commissie van de Europese Gemeenschappen (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal)	—	63	—
Andere	30	219	139

(1) In deze tabel komen uitsluitend de buitenlandse leningen voor die in een bepaald land werden geplaatst door een consortium dat uitsluitend uit nationale instellingen was samengesteld. De door internationale consortia in verscheidene landen geplaatste leningen zijn ingedeeld bij de emissies op de « internationale Europese markt », ook indien een gedeelte van de opbrengst daarvan afkomstig is van besparingen uit het land in de valuta waarin de emissie was gesteld.

(2) Zie voetnoot bladzijde 56.

II. De uitgften van effecten op de internationale Europese markt.

In 1969 was de internationale Europese markt in het algemeen krappere dan het voorafgaande jaar. De rentevoet steeg voortdurend. Anderzijds liep de totale omvang van de uitgegeven leningen ten opzichte van 1968 met 10 % terug : deze bleef namelijk beneden de 2,8 miljard rekeneenheden terwijl zij in het voorgaande jaar de 3,1 miljard rekeneenheden benaderde.

Tabel 9 — BRUTO UITGIFTEN VAN EFFECTEN
OP DE INTERNATIONALE EUROPESE MARKT

(in miljoenen rekeneenheden) (1)

	1967	1968	1969
CONVERTEERBARE OBLIGATIES			
Dollars	227	1.712	825
OBLIGATIES MET WARRANTS	227	1.712	825
Dollars	33	83	284
DM (*)	20	83	284
KLASSIEKE OBLIGATIES	13	—	—
Dollars	1.542	1.227	1.672
Rekeneenheden	1.342	465	499
Ponden / Optie DM	19	57	60
DM (*)	20	29	—
Guldens	149	706	1.113
Franse franken	—	—	—
	12	20	—
Totaal			
waarvan Kredietnemers : (2)	1.802	3.072	2.781
UIT EUROPA			
Uit de Gemeenschap	998	748	1.152
— Europese Investeringsbank	523	404	567
— Commissie van de Europese Gemeenschappen (Gemeenschap voor Kolen en Staal)	(70)	(25)	(25)
	(45)	(—)	(—)
— Overige	(408)	(379)	(542)
E.V.A.	363	269	440
Overige	112	75	145
VAN HET AMERIKAANSE CONTINENT	637	2.040	1.227
Verenigde Staten	527	1.898	954
Overige	110	142	273
UIT JAPAN	—	170	246
DIVERSE	167	114	156

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

(2) Als criterium voor de beoordeling van de geografische oorsprong der kredietnemers is de nationaliteit — en dus de maatschappelijke zetel — van de emittenten gekozen, behalve wat betreft de holding- dochterondernemingen van buitenlandse moedermaatschappijen : deze maatschappijen zijn opgenomen onder kredietnemers waarvan de nationaliteit overeenstemt met die van de moedermaatschappijen.

(*) Zie opmerking 1 bij Tabel 8.

Het hierboven genoemde bedrag omvat alle door tussenkomst van internationale beleggingsconsortia aangegane leningen, waarbij het onder meer gaat om :

- leningen die in één of meer landen door niet-ingezetenen zijn uitgegeven maar niet luiden in de valuta van dit land;
- leningen die in een bepaald land door ingezetenen zijn uitgegeven en luiden in de valuta van dat land, doch waarvan de inschrijving uitdrukkelijk is voorbehouden aan niet-ingezetenen;
- leningen die in een bepaald land door niet-ingezetenen zijn uitgegeven en luiden in de valuta van dat land, en via de consortia in verschillende landen worden geplaatst;
- leningen waaraan bijzondere monetaire bepalingen zijn verbonden (luidende in rekeneenheden, keuze tussen valuta's).

Het internationale monetaire en economische klimaat oefende een zeer rechtstreekse invloed uit op de vraag naar en het aanbod van kapitaal, alsmede op de vorm van het beroep op de markt.

De versnelling van de conjunctuur in talrijke geïndustrialiseerde landen deed een nieuwe belangrijke vraag naar krediet ontstaan; hoewel de Amerikaanse ondernemingen in verband met de waardedaling van hun aandelen op de beurs en het vooruitzicht van een zekere vertraging van de conjunctuurexpansie in de Verenigde Staten hun emissies vanaf het voorjaar hebben uitgesteld of in de tijd gespreid, werd in 1969 uit andere landen buiten de Europese Economische Gemeenschappen een dringende beroep op kapitaal gedaan.

Terzelfder tijd vertoonde de omvang van het kapitaal dat beschikbaar was om in Euro-obligaties te worden belegd, neiging kleiner te worden. De koersdaling van de aandelen op de beurs in Wallstreet hield de spaarders af van inschrijving op converteerbare obligaties die het vorige jaar zoveel succes hadden geboekt. Het hoge niveau van de rente op korte termijn op de Euro-dollarmarkt, die met name een gevolg was van het opnemen van geld door de Amerikaanse banken die te kampen hadden met de inkrimping van de geldmarkt te New York, gaf de investeerders steeds meer aanleiding om hun langlopende beleggingen in de tijd te spreiden of zelfs te verminderen, en hun beleggingen in meer winstgevende Euro-dollars te vergroten. Onder invloed van de speculaties inzake de revaluatie van de Duitse mark ging de belangstelling van de houders van gereed geld gedurende meerdere

maanden uit naar beleggingen in aandelen luidende in Duitse valuta, die een groot succes hebben gehad, doch zodra de Duitse valuta werd aangepast aan haar nieuwe pariteit, verminderde het aanbod in deze markt-sector weer.

Deze ontwikkeling werd gekenmerkt door vier achtereenvolgende fasen.

De uitgifte-activiteit is in januari en februari op de gehele markt zeer levendig gebleven en wekte op een gegeven moment de indruk dat de resultaten van het vorige jaar nog zouden worden overschreden.

Vanaf maart evenwel en tot aan het einde van het derde kwartaal verminderden de internationale dollar-emissies in sterke mate. Hoewel de leningen in Duitse marken zich toen aanmerkelijk ontwikkelden, was het gedurende dit tijdvak op de internationale markt opgenomen kapitaal 35 % lager dan tijdens de overeenkomstige periode van het voorgaande jaar.

In oktober tekende zich een tijdelijke ontspanning af. De eerste uitvoer van kapitaal uit Duitsland droeg ertoe bij om de middelen te vergroten die beschikbaar waren om in dollar-leningen te worden belegd, zonder dat evenwel het tempo van de leningen in Duitse marken onmiddellijk werd vertraagd; het tijdelijke herstel van de koersen der aandelen op de beurs te New-York vergrootte eveneens de belangstelling van de beleggers voor converteerbare obligaties.

Talrijke emittenten trachtten van deze toestand gebruik te maken om toen belangrijke leningen af te sluiten die hadden moeten worden uitgesteld. In december traden dan ook onmiddellijk nieuwe moeilijkheden op, die des te groter waren omdat de nog altijd in de Verenigde Staten toegepaste hoge rente opnieuw tot gevolg had dat zeer veel in Europa, en met name in Duitsland, belegd kapitaal werd overgemaakt.

Het bedrag van de in de loop van het jaar uitgegeven converteerbare obligaties heeft in het geheel de 0,8 miljard niet overschreden (1,7 miljard in 1968). Er werden 36 transacties geregistreerd. 1969 werd evenwel ook gekenmerkt door zeven uitgiften van obligaties met warrants, die iets meer dan 280 miljoen rekeneenheden aantrokken tegen 80 in het voorgaande jaar. Evenals in 1968 steunden deze twee verschillende typen uitgiften uitsluitend op de dollar. De aldus aangetrokken middelen vertegenwoordigden slechts 40 % van de inbreng van de internationale Europese markt, tegen ongeveer 60 % in het voorafgaande jaar.

De uitgiften van klassieke obligaties, in totaal 69, beliepen, wat de omvang betreft, bijna 1,7 miljard in plaats van 1,3 miljard in 1968. Een dergelijk bedrag was op de markt nog niet eerder bereikt. Tweederde van deze uitgiften, in plaats van 55% in het voorafgaande jaar, steunden op de Duitse mark; het aandeel van de klassieke leningen in de valuta van de Verenigde Staten liep voor het tweede achtereenvolgende jaar terug en wel van 36% naar 30%. Vijf andere transacties luiden in rekeneenheden. In tegenstelling tot de voorgaande jaren had er geen enkele uitgifte op de internationale markt plaats in guldens, in Franse franken of in ponden sterling met valuta-optie. Het gemiddelde per transactie was van dezelfde aard als in 1968 : circa 25 miljoen rekeneenheden.

Ten gevolge van het kleinere succes van de converteerbare obligaties vertoonde de vraag naar kapitaal van de particuliere ondernemingen een lichte achteruitgang, hoewel het van overwegend belang bleef. De leningen van de Staten en van de overheidsorganen overschreden de in het voorafgaande jaar bereikte bedragen en kwamen op één-vijfde gedeelte van het totale bedrag van de uitgiften.

De deelneming van Europese kredietnemers, met uitzondering van de in Europa gevestigde dochterondernemingen van Amerikaanse moedermaatschappijen, nam sterk toe, en wel van 24% tot 41%.

De landen van de Europese Economische Gemeenschap legden beslag op 20% van het beschikbare kapitaal in plaats van 13% in het voorafgaande jaar : de Duitse uitgiften, die rechtstreeks plaatsvonden of via op de Nederlandse Antillen opgerichte ondernemingen, en die vorig jaar nog nul bedroegen, waren het grootst; de Franse of Italiaanse uitgiften namen toe; de Nederlandse ondernemingen daarentegen deden in mindere mate dan in 1968 een beroep op de markt, ongetwijfeld in verband met de vertraging bij de particuliere investeringen.

Terwijl het beroep uit de Lid-Staten van de Gemeenschap groter werd, verdubbelden de Britse ondernemingen hun deelneming en wel van 4 tot 8%. De kredietnemers uit de andere landen van de E.V.A., en meer in het bijzonder uit de Scandinavische landen die van dit gebied deel uitmaken, vergrootten ook hun deelneming, die eveneens 8% bereikte. De emittenten uit Finland, Ierland en Spanje tenslotte trokken 5% van het beschikbare kapitaal aan.

Ondanks deze neiging van het oude continent om een groter beroep te doen op een markt die trouwens in zeer ruime mate wordt gevoed met middelen uit Europa, vormden de aan de andere zijde van de Atlantische Oceaan gevestigde grote maatschappijen, rechtstreeks dan wel indirect door middel van dochterholdings, de belangrijkste groep kredietnemers op de markt. Niettemin daalde het beroep van de Amerikaanse maatschappijen, hoewel het van overwegend belang bleef (34%), in omvang en sterker nog in relatieve waarde. Het beroep uit Canada en Mexico (10%) vertoonde daarentegen een tamelijk sterke groei.

De andere beroepen op de kapitaalmarkt (15%) kwamen vooral uit Japan, waar de rentevoet zich op een zodanig peil handhaafde dat de op de internationale Europese markt geldende voorwaarden voor de kredietnemers nog altijd zeer aantrekkelijk zijn gebleven. Vervolgens komen Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika. De Aziatische Ontwikkelingsbank heeft voor de eerste maal Euro-obligaties uitgegeven.

De stijging van het beursrendement van de klassieke dollarleningen werd vooral sterker tijdens het tweede trimester, in september en tenslotte tijdens de beide laatste maanden van het jaar; het rendement bij uitgifte vertoonde een soortgelijke ontwikkeling: dat van langlopende leningen van Amerikaanse maatschappijen van internationale klasse, dat in het begin van het jaar beneden 7,50% lag, overschreed sinds juni 8 1/4% en liep op tot 9% in de eerste dagen van januari 1970.

Ook het rendement van leningen in Duitse marken is sterk gestegen. Vanaf circa 6,70% aan het begin van februari begon het vanaf maart op te lopen om begin december 8,2% te bereiken.

De voorwaarden voor de uitgiften van converteerbare obligaties kwamen eveneens aanmerkelijk hoger te liggen. Aan het einde van het jaar werden de leningen van deze categorie over het algemeen aangeboden tegen een rendement gelegen tussen 6 1/4% en 6 1/2%, terwijl in het eerste trimester door maatschappijen van hoge internationale standing nog transacties tot stand konden worden gebracht tegen 4,75%.

* * *

In totaal hebben de openbare en particuliere kredietnemers van de Gemeenschap hun investeringen tot een bedrag van 16,7 miljard reken-eenheden gedekt door openbare uitgiften op de kapitaalmarkten, tegen 15,6 miljard in 1968.

Evenals de voorgaande jaren trokken zij het grootste gedeelte van deze middelen aan op hun eigen markten.

Steeds groter wordende moeilijkheden om zich ter plaatste te financieren brachten hen er evenwel toe om tevens een steeds groter beroep te doen op de markten buiten de Gemeenschap. Dank zij het begrip van de Zwitserse autoriteiten trokken zij op de Zwitserse markt ongeveer een derde aan van de aan buitenlandse kredietnemers aangeboden middelen, tegen 5 % in 1968.

Tabel 10 – GEZAMENLIJK BEROEP VAN ALLE KREDIETNEMERS DER GEMEENSCHAP
OP OPENBARE UITGIFTEN OP DE KAPITAALMARKTEN

(in miljarden rekeneenheden) ⁽¹⁾

	1968	1969
– Netto uitgiften op de nationale markten der Lid-Staten	15,15	16,04
– Uitgiften op de internationale Europese markt ⁽²⁾	0,40	0,57
– Uitgiften op de andere nationale markten	0,01	0,07
	15,56	16,68

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

(2) Hoewel deze cijfers betrekking hebben op bruto bedragen, kunnen zij worden vergeleken met het netto bedrag van de uitgiften op de nationale markten omdat het volume van de aflossingen op de in omloop zijnde euro-obligaties thans zeer klein is. Deze aflossingen zullen, rekening houdend met de perioden waarin geen aflossing plaatsvindt, eerst in 1970 van enige betekenis worden.

OVERIGE VOOR DE FINANCIERING VAN DE PARTICULIERE SECTOR BESCHIKBARE EXTERNE MIDDELEN

Zoals ieder jaar, hebben de openbare emissies van effecten de particuliere kredietnemers in de Gemeenschap slechts een klein gedeelte opgeleverd van het externe kapitaal dat zij voor de financiering van hun investeringen nodig hebben; het belangrijkste deel van hun middelen werd hun verschaft door bemiddeling van de financiële instellingen, in de vorm van leningen op middellange en lange termijn, en ook van kredieten op korte termijn.

I. Kredietverlening op middellange en lange termijn aan de particuliere sector ⁽¹⁾

De onderstaande tabel laat zien in hoeverre de door de banken en de gespecialiseerde kredietinstellingen aan ondernemingen en particulieren van de Lid-Staten verleende kredieten op middellange en lange termijn in de loop van de laatste vier jaren zijn toegenomen. De daarin opgenomen cijfers omvatten eveneens de rechtstreeks door institutionele beleggers verstrekte leningen. In Duitsland en Nederland spelen deze transacties een essentiële rol bij de financiering van de particuliere sector : de spaarbanken, de sociale fondsen en pensioenfondsen en de verzekeringsmaatschappijen met name verstrekken gewoonlijk aan de ondernemingen en aan de kredietinstellingen onderhands leningen die over het algemeen goedkoper zijn dan een openbare emissie van effecten. In België heeft de Algemene Spaar- en Lijfrentekas een zeer belangrijk aandeel in de financiering van de investeringen. De bijdrage van de verzekeringsorganen is veel geringer in Frankrijk, waar, doordat het omslagstelsel verre de overhand heeft op het kapitaaldekkingstelsel, de omvang van het beschikbare kapitaal kleiner is. Tenslotte vergemakkelijken de Schatkisten eveneens de investeringen van het bedrijfsleven, vooreerst door de financieringslasten van een belangrijk deel van de woningbouw op zich te nemen, vervolgens door rechtstreeks of via kredietinstellingen investeringsleningen aan het bedrijfsleven toe te kennen.

Tabel 11 – KREDIETVERLENING OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN
AAN DE PARTICULIERE SECTOR
(Obligowijzigingen gedurende het jaar)
(in miljarden rekeneenheden) ⁽¹⁾

Land	1966	1967	1968	1969
Duitsland	6,60	6,67	7,24	10,38
Frankrijk	3,78	5,40	6,63	7,20
Italië	2,56	3,30	3,95	3,87
Nederland	1,83	1,96	2,25	2,41
België	0,92	0,93	1,02	1,13
Totaal Gemeenschap	15,69	18,26	21,09	24,99

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

(1) Hoewel zij slechts zeer gedeeltelijk bijdragen tot de financiering van investeringen zijn de middellange en langlopende kredieten bij de uitvoer, in de hier weergegeven cijfergegevens opgenomen, daar zij niet in alle Lid-Staten afzonderlijk kunnen worden berekend.

In 1969 heeft de zeer snelle expansie van de investeringen in de Gemeenschap tot gevolg gehad dat in veel ruimere mate een beroep werd gedaan op krediet op middellange en lange termijn.

In Duitsland was de jaarlijkse groei van deze kredieten meer dan 40% groter dan die van 1968. De bijdragen aan de woningbouw zijn er evenwel iets minder snel gegroeid dan in het voorafgaande jaar, daar de investeringsuitgaven in deze sector slechts met een zeer gering percentage zijn toegenomen. De tempoversnelling waarin investeringsleningen aan de ondernemingen werden verleend wordt daardoor slechts duidelijker. De intensivering van het beroep van deze ondernemingen op de banken en de financiële instellingen hangt samen met de minder gunstige ontwikkeling van hun winsten en meer nog met de omvang van de investeringen die zij onder invloed van de grotere vlucht van de conjunctuur besloten te financieren. Zij wordt ook verklaard door de inkrimping van sommige van hun financieringsbronnen in liquide middelen door een grotere voorzichtigheid, in het bijzonder in het eerste halfjaar, in de begrotingsuitgavenpolitiek, en de beëindiging, aan het einde van het jaar, van de toevloeiing van kapitaal uit het buitenland. Tenslotte vloeit zij voort uit de vermindering van het rechtstreekse beroep van de maatschappijen op de kapitaalmarkt, zowel in de vorm van kapitaaluitbreidingen als in die van de uitgifte van obligaties.

De vraag naar kredieten op middellange en lange termijn bleef in Frankrijk zeer sterk, mede tengevolge van de snelle ontwikkeling van de investeringen. De jaarlijkse groeipercentages van de uitvoerkredieten en van de woningbouwleningen bleven hoog : respectievelijk in de orde van grootte van 30% en 20%. De groei van de investeringskredieten was in 1969 ook zeer aanzienlijk, te weten in absolute waarde 15%. De groei van het obligo is gedurende het gehele eerste semester zeer hoog gebleven. Vervolgens is het tempo van uitgifte van leningen enigszins vertraagd nadat verscheidene instellingen voor financiering op lange termijn, op aanbeveling van de Centrale Bank, bepaalde maatregelen hadden vastgesteld ten einde de globale groei van de kredieten op middellange termijn voor investeringen en woningbouw alsmede die van de leningen voor hypothecair krediet, die buiten de algemene regeling van beperking van de bankkredieten vielen, te matigen. De gevolgen van deze maatregelen konden zich echter niet onmiddellijk doen gevoelen op het niveau van het obligo, dat de ontwikkeling weergeeft van de betalingen die zijn verricht uit hoofde van contracten

die soms meerdere maanden of zelfs meerdere jaren geleden zijn onderkend. Dit zelfde gold voor het besluit van de «Crédit National» om met ingang van september het verstrekken van nieuwe leningen op lange termijn stop te zetten en de middelen die de toestand van de kapitaalmarkt haar nog veroorloofde aan te trekken, te reserveren voor de uitvoering van haar eerder aangegane verplichtingen.

Ook in Nederland vond wat het bedrag betreft, een sterkere groei van de kredietverlening op middellange en lange termijn plaats dan in het voorgaande jaar. In samenhang met de ontwikkeling van de uitgaven voor de woningbouw schijnt het groeitempo van de hypothecaire leningen in zeer geringe mate te zijn vertraagd. Doch de vraag naar kapitaal door de ondernemingen is groot gebleven, hoewel het vermogen tot zelffinanciering nog schijnt te zijn verbeterd en hun investeringen minder snel zijn toegenomen dan in 1968. De particuliere sector vertoonde evenwel de neiging om haar beroep op leningen bij institutionele beleggers enigszins te vermindern; zij heeft daarentegen een groter gebruik gemaakt van de bankkredieten op middellange termijn.

Het ruimere beroep op de kredietverlening op middellange en lange termijn was ook merkbaar in België, waar de particulieren ten gevolge van de opleving van de bouwnijverheid voor de financiering van de aankoop van hun woningen zich veel meer moesten wenden tot de particuliere spaarbanken, de Algemene Spaar- en Lijfrentekas en de andere gespecialiseerde instellingen. Evenzo konden de ondernemingen slechts het hoofd bieden aan de sterke groei van hun investeringen door ruimer gebruik te maken van de kredieten van niet-monetaire financiële instellingen; het beroep op bankkredieten die kennelijk tot doel hebben investeringen te financieren, vertoonde daarentegen een duidelijke vertraging.

Hoewel de tenuitvoerlegging van het officiële industrialisatieprogramma van de Mezzogiorno een grote vraag naar kapitaal op middellange en lange termijn van de ondernemingen deed ontstaan, is Italië het enige land van de Gemeenschap waar de jaarlijkse totale groei van de kredietverlening op middellange en lange termijn, uitgedrukt in geldsbedragen, in 1969 iets lager is geweest dan in 1968. Hoewel de exportkredieten van het ene op het andere jaar nog aanmerkelijk zijn toegenomen, vooral uit hoofde van reeds vóór 1969 aangegane verplichtingen, trad er, vooral in de laatste maanden van het jaar, een duidelijke vertraging op bij de leningen voor de woningbouw en de investeringskredieten. Het verstrekken van

leningen voor de woningbouw werd, niet door een verminderde vraag naar kapitaal, doch door de moeilijkheden die de hypotheekinstellingen ondervonden om hun pandbrieven bij het publiek onder te brengen, afgeremd; de verhoging van de door de banken aan houders van deposito's op zicht aangeboden creditrente is aan deze situatie niet vreemd. De vermindering van de expansie van de investeringskredieten hangt samen met de beperking van de activiteiten van de hypotheekinstellingen onder invloed van twee factoren : het krapper worden van hun middelen en de door de overheden veroorzaakte achterstand bij de aanpassing van het stelsel van rentesubsidies, van toepassing op investeringsleningen die met name zijn verstrekt in de ontwikkelingsgebieden, aan de nieuwe situatie die is ontstaan door het duurder worden van krediet in het algemeen op de binnenlandse kapitaalmarkt.

Een gedeelte van de aldus in de Gemeenschap ter beschikking van de particuliere sector gestelde kapitalen op middellange en lange termijn is afkomstig van besparingen die via de effectenmarkten zijn aangetrokken, welker ontwikkeling hiervoor is geanalyseerd. De dubbeltelling die voortvloeit uit het aan deze markten onttrekken, moet worden uitgeschakeld ten einde de rol te bepalen van de andere middelen die door de financiële bemiddelaars zijn aangetrokken en weer besteed in de vorm van leningen op middellange en lange termijn. De voornaamste bron van deze beschikbare middelen wordt gevormd door liquide besparingen en besparingen op korte termijn; het verstrekken van investeringsleningen op middellange termijn door de banken kan evenwel behalve door besparingen eveneens geschraagd zijn door additionele geldschepping.

*Tabel 12 – KREDIETVERLENING OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN
AAN DE PARTICULIERE SECTOR NA AFTREK VAN DE MIDDELEN AFKOMSTIG
VAN DE KAPITAALMARKTEN*

(Obligowijzigingen gedurende het jaar)

(in miljarden rekeneenheden) (1)

<i>Land</i>	1966	1967	1968	1969
Duitsland	5,55	4,43	3,91	7,10
Frankrijk	2,81	4,51	5,67	5,88
Italië	1,18	1,72	2,05	1,82
Nederland	1,58	1,71	2,00	2,14
België	0,76	0,60	0,58	0,75
Totaal Gemeenschap	11,88	12,97	14,21	17,69

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

Na aftrek van de middelen van de kapitaalmarkten, blijft de groei van de kredietverlening op middellange en lange termijn aan de particuliere sector in de landen van de Gemeenschap van zeer groot belang.

Deze sterke groei van het kapitaal, waardoor de financiering van investeringen mogelijk wordt zonder inschakeling van de openbare uitgiftenmarkt was slechts mogelijk, omdat de banken en de institutionele beleggers van de Gemeenschap in het algemeen bij hun cliënteel een aanzienlijk bedrag aan besparingen op zicht en op korte termijn konden blijven aantrekken die de particuliere spaarders van de meeste Lid-Staten in deze vorm aanhouden door hun natuurlijke liquiditeitsvoorkeur.

In Frankrijk namen deze beleggingen tussen 31 december 1968 en 31 december 1969 met 17% toe, tegen 14% in het voorafgaande jaar; deze stijging was duidelijk sneller in het tweede halfjaar ten gevolge van de renteverhoging die de spaarders was toegekend met het doel deze opleving te bevorderen.

In Duitsland beliep de groei van de spaardeposito's en van de termijnrekeningen 13%, welke percentage lager ligt dan dat van het voorafgaande jaar (17%) doch nog in de lijn ligt van de percentages die gewoonlijk in de andere landen van de Gemeenschap worden waargenomen.

In Nederland en in België lag de groei in dezelfde orde van grootte als het voorafgaande jaar, namelijk tussen 11% en 12%.

In Italië daarentegen daalde dit percentage van 11% in 1968 tot 7% in 1969. Deze verlaging wordt veroorzaakt door de kapitaalbewegingen van de spaarrekeningen naar de zichtrekeningen bij de banken, toen deze laatste een veel hogere rente gingen opbrengen.

Het feit dat de particulieren zich in 1969 in verscheidene landen van de Gemeenschap uitgesproken gevoelig toonden voor de wijzigingen van de rentevoeten op korte termijn, toont het belang aan van de bepaling van deze rentes voor de vorming van besparingen en voor de algemene condities voor de financiering van de investeringen.

II. *Kredietverlening op korte termijn aan de particuliere sector.*

In 1969 zijn in de gehele Gemeenschap de kredieten op korte termijn aan de particuliere sector sterk toegenomen. Er worden tussen de landen evenwel verschillende ontwikkelingen geconstateerd; de groei van deze

kredietverlening was buitengewoon snel in Duitsland en uitgesproken in Italië, terwijl de maatregelen tot afremming in Frankrijk, Nederland en België tot een tamelijk grote tempovertraging hebben geleid.

Tabel 13 — KREDIETVERLENING OP KORTE TERMIJN AAN DE PARTICULIERE SECTOR
(Obligowijzigingen gedurende het jaar)
(in miljarden rekeneenheden)⁽¹⁾

Land	1966	1967	1968	1969
Duitsland	1,45	0,63	1,56	5,59
Frankrijk	2,90	3,61	3,98	1,40
Italië	2,77	3,75	2,79	4,35
Nederland	0,15	0,59	0,59	0,34
België	0,26	0,35	0,28	0,11
Totaal Gemeenschap	7,53	8,93	9,20	11,79

(1) Zie voetnoot bladzijde 52.

Onder invloed van de snellere vlucht van de conjunctuur nam de kredietverlening in Duitsland in de loop van het jaar met 25 % toe, tegen ternaauwernood 8 % in 1968 en ongeveer 3 % in 1967. Het tempo van uitbreiding van de kredietverlening op korte termijn werd aanzienlijk hoger tegen het einde van het jaar toen, ten gevolge van de normalisering van de internationale monetaire situatie na de pariteitswijziging van de Duitse mark de Duitse ondernemingen zich verstoken zagen van een groot bedrag aan kapitaal dat zij voordien ontvingen in de vorm van voorschotten op leningen van hun buitenlandse handelspartners en die ertoe hadden bijgedragen om hun beschikbare middelen zeer belangrijk te doen groeien. Deze ondernemingen moesten zich toen bij hun bankiers de middelen verschaffen die noodzakelijk waren om het hoofd te bieden aan de aderalingen van hun liquide middelen.

In Italië is het jaarlijkse groeipercentage van de kredietverlening op korte termijn van 10,5 % in 1968 gestegen tot 15 % in 1969. De tendens van de ondernemingen en van de particulieren om hun kapitaalexport te vergroten, met name in de vorm van bankbiljetten, de vergroting van het tekort op de buitenlandse handelsbalans en de versnelde groei van de vraag leidden gedurende het gehele jaar tot een buitengewoon snelle toeneming van het beroep op bankfaciliteiten, hoewel de schatkist er voor een aanzienlijk deel toe had bijgedragen om de liquiditeit voor de particuliere sector te vergroten. Tijdens het laatste kwartaal veroorzaakten ook de

stakingen extra behoeften aan krediet op korte termijn doordat zij de lasten van de ondernemingen verzwaarden en het verkooptempo afremden.

In België breidde de kredietverlening op korte termijn zich tijdens de eerste vier maanden van het jaar zeer snel uit. Vervolgens trad een duidelijke vertraging op onder invloed van de beperkende maatregelen die eind april ten uitvoer werden gelegd en later werden verzwaard; de aanvankelijk vastgestelde normen beoogden onder meer om voor dit jaar de groei van de door de banken verleende discontokredieten, de voorschotkredieten en de acceptkredieten, tot 14% te beperken; in september werd dit percentage verlaagd tot 11,2%. Twee factoren droegen ertoe bij om de vraag naar krediet af te remmen : enerzijds hebben de banken de debetrente van hun cliëntele sterk verhoogd, vaak zelfs nog meer dan de stijging van het officiële disconto van de Nationale Bank, dat in vijf etappes van 4,5% tot 7,5% opliep, welk peil in september werd bereikt; anderzijds droeg de terugkeer na de revaluatie van de Duitse mark van voordien in het buitenland aanwezige tegoeden bij tot een nieuwe liquiditeit van de ondernemingen. Uiteindelijk is de groei van de kredietverlening op korte termijn in 1969 tamelijk duidelijk minder dan die van 1968. De groeivertraging had vrijwel geen betrekking op de persoonlijke leningen en de kredieten tot financiering van afbetalingen, waarvan de toeneming, die bijna even groot bleef als in 1968, voor de monetaire autoriteiten overigens aanleiding was om in november nieuwe specifieke beperkende maatregelen in te voeren. Het tempo waarin aan de ondernemingen bankfaciliteiten op korte termijn werden verleend nam daarentegen af; de kredietverlening tot financiering van bedrijfskapitalen en de voorraden ondervonden hiervan de gevolgen; ondanks de belemmeringen, gesteld door de kredietbeperking, is het echter niet uitgesloten dat een aantal ondernemingen, die in verband met de stijging van de rentevoet geen schulden op lange termijn op zich wilden nemen, een beroep hebben gedaan op de kredietverlening op korte termijn ten einde een gedeelte van hun investeringen te financieren, in afwachting van gunstiger omstandigheden waarin zij hun schulden kunnen consolideren.

In Nederland is de jaarlijkse toeneming van de totale kredietverlening op korte termijn, die in 1969 in de orde van grootte van 20% lag, teruggebracht tot ongeveer 9,5%. Deze daling van het groeipeil is het gevolg van de beperkende maatregelen ten aanzien van de door de banken en de boerenleenbanken verleende kredieten, tot de wederinvoering waarvan

aan het einde van 1968 was besloten. De vraag van de cliënteel bleef zeer groot en van juli tot oktober overschreed de groei van de kredietverleningen op korte termijn de door de Centrale Bank vastgestelde maxima, welke een jaarlijks groeipercentage toestonden van ten hoogste 10 %. De vervolgens opgetreden vertraging, waaraan een tamelijk grote deviezeninvoer niet vreemd was, maakte het mogelijk dat aan het einde van het jaar de voor de beperking van de kredietverlening op korte termijn vastgestelde normen weer werden nageleefd.

Frankrijk is het land van de Gemeenschap waar het jaarlijkse groeipercentage van de kredietverlening op korte termijn in 1969 het laagste was : in de orde van grootte van 5 %, tegen 15,5 % in 1968. Hoewel de vergelijkingen van het ene met het andere jaar gedeeltelijk worden vervalst door een wijziging van de boekingsmethoden van enkele grote banken die zijn overeengekomen om in hun portefeuilles van kredietverlening op middellange termijn kredieten op te nemen die voordien werden geboekt onder de rubrieken van kredietverlening op korte termijn, valt niet te ontkennen dat de kredietinstellingen door de kredietbeperking die door de Centrale Bank steeds doeltreffender is gemaakt, gedwongen werden om steeds meer remmend op te treden op de nog altijd zeer grote vraag van zowel particulieren als ondernemingen. De tot stand gebrachte regeling moest van 30 september 1968 tot en met 31 december 1969 de maximum groei van het aan beperking onderworpen obligo tot 7 % beperken. Hoewel de groei van de kredietverlening op korte termijn in de eerste maanden van het jaar nog zeer duidelijk was en aanzienlijk sneller dan bij de beperking was toegestaan, nam zij vooral af tijdens het tweede gedeelte van het jaar in verband met de geleidelijke verbetering van de betalingsbalans. Aan het einde van 1969 werden de aan de banken opgelegde limieten over het algemeen nageleefd.

Het jaar 1969 levert in de meeste landen van de Gemeenschap een nieuw voorbeeld op van de betrekkelijk nauwe banden van onderlinge afhankelijkheid die, op het gebied van de liquiditeitsverzorging van de economie, de kredietverlening, en meer in het bijzonder de kredietverlening op korte termijn, verbinden met het kapitaalverkeer met het buitenland. Het is waarschijnlijk dat zonder de toevloed van deviezen naar Nederland, België en Frankrijk na de revaluatie van de mark het voor de banken van deze landen nog moeilijker zou zijn geweest om de uitbreiding van de kredietverlening binnen de vastgestelde perken te houden.

II

ACTIVITEIT VAN DE BANK VERLEENDE KREDIETEN

ONDERTEKENDE CONTRACTEN ⁽¹⁾

In 1969 heeft de Bank 43 kredietovereenkomsten ondertekend voor een totale tegenwaarde van 321,8 miljoen rekeneenheden, tegen 41 leningen voor 214,0 miljoen in 1968. De in 1969 ondertekende overeenkomsten laten zich als volgt verdelen :

- 30 kredieten uit hoofde van de gewone transacties voor 263,4 miljoen;
- 13 kredieten ressorterende onder de « Section Spéciale » voor 58,4 miljoen.

De stijging bij de door de Bank ondertekende kredieten was bijzonder groot vergeleken met 1968 : zij was namelijk hoger dan 50% en bedraagt 42% voor de gewone transacties van de Bank, dus wanneer men de transacties van de « Section Spéciale » buiten beschouwing laat.

Deze groei is echter, in verband met het normale tijdsverloop tussen het moment waarop de Bank haar leningen goedkeurt en dat waarop zij ze ondertekent grotendeels te danken aan goedkeuringen die het voorgaande jaar hebben plaatsgevonden.

GOEDGEKEURDE LENINGEN ⁽¹⁾

In 1969 heeft de Bank 39 leningen goedgekeurd (gewone en bijzondere transacties tezamen) ten bedrage van 305,5 miljoen rekeneenheden tegen 53 leningen in 1968 (302 miljoen) (tabellen 14 en 15).

Deze kredieten hebben betrekking op projecten waarvan de totale investeringen worden geraamd op ongeveer 1,4 miljard. De gemiddelde deelneming van de Bank beloopt derhalve 22% van de totale uitgaven.

-
- (1) De tegenwaarde van de leningen van de Bank in rekeneenheden wordt berekend :
- wat de ondertekende leningen betreft: tegen de pariteit die gold op de dag waarop de transactie werd ondertekend;
  - wat de goedgekeurde leningen betreft: tegen de pariteit die gold op de dag van ondertekening van de transactie voor de ondertekende kredietovereenkomsten en tegen de pariteit die gold op het moment van goedkeuring door de Raad van Bewind voor de nog niet ondertekende overeenkomsten.

De globale leningen zijn voor hun volledige bedrag in deze statistieken opgenomen.
De verschillen die men tegenkomt bij vergelijking van de aangegeven totalen en de totalen verkregen door opstelling van de individuele bedragen zijn aan afronding toe te schrijven.

Tabel 14 – IN 1969 GOEDGEKEURDE KREDIETEN VAN DE BANK
Verdeling naar kredietsoort en landen
(Gewone en bijzondere transacties)

<i>Land</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag ⁽¹⁾ (in miljoenen r.e.)</i>	<i>Aandeel van elk land in het geheel (%)</i>
I. GEWONE TRANSACTIES			
<i>Lid-Statens :</i>			
België	1	6,0	2,0
Duitsland	3	10,0	3,3
Frankrijk	5	66,1	21,6
Italië ⁽²⁾	15	141,0	46,2
Luxemburg	—	—	—
Nederland	2	22,1	7,2
Totaal	26	245,2	80,3
<i>Geassocieerde landen :</i>			
G.A.S.M. en L.G.O.			
Kameroen	1	1,0	0,3
Ivoorkust	1	0,5	0,2
Nieuw Caledonië	1	2,0	0,7
Totaal	3	3,6	1,2
Totaal van de gewone transacties	29	248,8	81,5
II. BIJZONDERE TRANSACTIES			
Turkije ⁽³⁾	6	41,7	13,6
G.A.S.M. en L.G.O. ⁽⁴⁾	4	15,0	4,9
Kongo Kinsjasa	1	9,0	2,9
Ivoorkust	1	1,7	0,6
Gabon	1	2,5	0,8
Madagaskar	1	1,8	0,6
Totaal	10	56,7	18,5
Totaal generaal	39	305,5	100,0

(1) Bedrag der goedgekeurde leningen, op basis van de tegenwaarde in rekeneenheden, berekend volgens de op de datum van ondertekening geldende pariteiten, voor wat betreft de ondertekende leningsovereenkomsten, en volgens de ten tijde van de goedkeuring door de Raad van Bewind geldende pariteiten voor wat betreft de nog niet ondertekende overeenkomsten : zie voetnoot bladzijde 89.

(2) Met inbegrip van de globale lening CASSA - CIS (3,6 miljoen rekeneenheden, welk bedrag op 31 december 1969 nog niet was toegewezen).

(3) Met inbegrip van de globale lening T.S.K.B. (0,8 miljoen rekeneenheden).

(4) Leningen uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds, waarover door de E.I.B. een gunstig advies is uitgebracht en ten aanzien waarvan door de Commissie der Economische Gemeenschappen het financieringsbesluit is genomen.

Tabel 15 – IN 1969 GOEDGEKEURDE KREDIETEN VAN DE BANK

Verdeling naar sector
(Gewone en bijzondere transacties)

<i>Sector</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag ⁽¹⁾ (in miljoenen r.e.)</i>	<i>Aandeel van elke sector in het geheel (%)</i>
VERBETERING VAN DE LANDBOUW	2	19,2	6,3
ENERGIE	4	49,6	16,2
VERVOER	7	94,5	30,9
<i>waarvan :</i>			
– Wegen	5	70,8	23,2
– Gasleidingen	2	23,7	7,7
TELECOMMUNICATIE	1	25,0	8,2
INDUSTRIE	25	117,2	38,4
<i>waarvan :</i>			
– Winning van delfstoffen		2,0	0,7
– IJzer- en staalindustrie		25,0	8,2
– Bouwmaterialen		9,2	3,0
– Machinebouw		3,1	1,0
– Electro-technische industrie		2,4	0,8
– Chemische industrie		43,0	14,1
– Rubber industrie		9,3	3,0
– Textiel en kleding		15,5	5,1
– Voedingswaren		3,3	1,1
– Niet toegewezen deel der globale leningen		4,4	1,4
Totaal	39	305,5	100,0

(1) Zie voetnoot tabel 14.

GEWONE TRANSACTIES

Uit hoofde van haar gewone transacties heeft de Bank 29 leningen voor een totaalbedrag van 248,8 miljoen goedgekeurd : 26 leningen ten behoeve van initiatieven in de landen van de Gemeenschap (245,2 miljoen) en 3 leningen voor projecten in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Landen en Gebieden Overzee (3,6 miljoen). Het voorgaande jaar had de Bank 40 leningen ten bedrage van in totaal 260,7 miljoen goedgekeurd.

Ten opzichte van 1968 vertoont het gemiddelde bedrag van elk krediet een aanzienlijke toename : van 6,5 miljoen liep het op tot 8,6 miljoen; deze ontwikkeling is het gevolg van een zekere stijging van het gemiddelde bedrag bij infrastructuurprojecten (1968 : 14,6 miljoen; 1969 : 16,1 miljoen) en van een nog sterkere stijging bij de industrieprojecten (1968 : 3,1 miljoen; 1969 : 5,2 miljoen).

Voor een juistere beoordeling van de activiteit van de Bank in de industriesector moet echter ook rekening worden gehouden met de toewijzingen die in 1969 hebben plaatsgevonden in het kader van de globale lening van 10 miljoen welke in 1968 aan het Istituto per lo Sviluppo Economico dell'Italia Meridionale (ISVEIMER) is verstrekt door tussenkomst van de Cassa per il Mezzogiorno en die betrekking hadden op 20 industriële projecten van kleine en middelgrote omvang ten belope van 6,6 miljoen : overeenkomstig hun bedoeling betreffen deze toewijzingen leningen die per stuk veel kleiner zijn, namelijk ongeveer 0,33 miljoen.

De projecten die in het kader van de gewone transacties van de Bank zijn gefinancierd, waren de volgende :

LID-STATEN

<i>Italië :</i>	<i>Projecten</i>	<i>Krediet van de Bank (mln r.e.)</i>
1.	Aanleg van de gedeelten Sestri Levante - Livorno tussen Sestri Levante en Borghetto en tussen Carrara en Viareggio (Livorno). Uitvoerder : <i>Autostrada Ligure Toscana S.p.A.</i>	25,0
2.	Aanleg van het gedeelte van de Autostrada dei Fiori tussen San Remo en Andora (Ligurië). Uitvoerder : <i>Autostrada dei Fiori S.p.A.</i>	15,0

<i>Projecten</i>	<i>Krediet van de Bank (mln r.e.)</i>
3. Uitbreiding en modernisering van de telefooninstallaties van Venetië en van Trentino - Alto Adige. Uitvoerder : <i>S.I.P. - Società Italiana per l'Esercizio Telefonico p.A.</i>	25,0
4. Installatie van een koudbandwalserij in het kader van de uitbreiding van het IJzer- en Staalcentrum van Toronto (Apulië). Uitvoerder : <i>Italsider S.p.A.</i>	25,0
5. Bouw van een cementfabriek bij Castrovillari (Calabrië). Uitvoerder : <i>Cementerie Calabro Lucane S.p.A.</i>	8,0
6. Uitbreiding van een fabriek voor de vervaardiging van kleppen voor industriële doeleinden te Patti (Sicilië). Uitvoerder : <i>Walworth - Aloyco International S.p.A.</i>	0,9
7. Uitbreiding van een fabriek voor de vervaardiging van accu's en batterijen te Casalnuovo di Napoli (Campanië). Uitvoerder : <i>Fabbriche Accumulatori Riunite Partenope Hensemberger - F.A.R. S.p.A.</i>	2,4
8. Bouw van een inrichting voor de verwerking van bauxiet tot aluinaarde te Portoscuso (Sardinië). Uitvoerder : <i>Eurallumina S.p.A.</i>	25,0
9. Bouw van een inrichting voor de produktie van vloeibare zuurstof en stikstof te Caserta (Campanië). Uitvoerder : <i>S.I.O. - Società per l'Industria dell'Ossigeno e di Altri Gas S.p.A.</i>	1,6
10. Uitbreiding van een fabriek voor chemische produkten met name voor de behandeling van water, te Cisterna di Latina (Latium). Uitvoerder : <i>Nalco Italiana S.p.A.</i>	0,8
11. Opnieuw in bedrijfstellen van een textielfabriek die schade heeft opgelopen door de overstroming van november 1968 te Vercelli (Piemonte). Uitvoerder : <i>Chatillon - Società Anonima Italiana per le Fibre Tessili Artificiali S.p.A.</i>	4,0

<i>Projecten</i>		<i>Krediet van de Bank (mln r.e.)</i>
12. Bouw van een fabriek voor de produktie van manufacturen en pantalons te Licata (Sicilië). Uitvoerder : <i>I.S.M.A. - Industria Siciliana Magliere ed Affini S.p.A.</i>		3,2
13. Uitbreiding en modernisering van een kousenfabriek te Villafranca Tirrena (Sicilië). Uitvoerder : <i>SI. CAL. - Siciliana Calze S.p.A.</i>		0,6
14. Bouw van een inrichting voor de produktie van griesmeel te Foggia (Apulië). Uitvoerder : <i>Industrie Semolerie Giovanni Sacco e Figli S.r.l.</i>		0,9
15. Globale lening voor de financiering van kleine en middelgrote industrieën, door bemiddeling van de Cassa per il Mezzogiorno aan de Credito Industriale Sardo - CIS - (Sardinië).		3,6
<i>Frankrijk :</i>		
16. Tweede fase van de waterstaatkundige werken voor de bevoeiing en de watervoorziening van de Provence (Provence - Côte d'Azur). Uitvoerder : <i>Société du Canal de Provence et d'Aménagement de la Région Provençale (S.C.P.).</i>		17,5
17. Bouw van een waterkrachtcentrale te Mallemort aan de Basse-Durance (Provence - Côte d'Azur). Uitvoerder : <i>Électricité de France (E.D.F.), Service National.</i>		16,2
18. Bouw van een waterkrachtcentrale te Sainte-Croix, aan de Verdon (Provence - Côte d'Azur). Uitvoerder : <i>Électricité de France (E.D.F.), Service National.</i>		14,4
19. Aanleg van gasleidingen voor de toevoer van aardgas (Elzas en Bretagne). Uitvoerder : <i>Gaz de France (G.D.F.), Service National.</i>		9,9

<i>Projecten</i>	<i>Krediet van de Bank (mln r.e.)</i>
20. Bouw van een fabriek voor de produktie van « hoge druk » polyethyleen te Carling (Lotharingen). Uitvoerder : <i>Société Lorraine de Polyoléfines.</i>	8,1
<i>Duitsland :</i>	
21. Uitbreiding en modernisering van een fabriek voor de oppervlakte-platering en bewerking van stalen platen te Trier (Rheinland - Pfalz). Uitvoerder : <i>Trierer Walzwerk AG.</i>	2,2
22. Bouw van een fabriek voor de produktie van enzymen voor wasmiddelen te Nienburg/Weser (Nedersaksen). Uitvoerder : <i>Kali-Chemie AG.</i>	1,5
23. Uitbreiding van installaties voor de vervaardiging van synthetische vezels te Neumünster (Sleeswijk-Holstein). Uitvoerder : <i>Phrix-Werke AG.</i>	6,3
<i>Nederland :</i>	
24. Bouw van twee compressiestations in het oosten van het land en uitbreiding van het Nederlandse aardgasnet in de provincies Noord-Brabant en Limburg. Uitvoerder : <i>N.V. Nederlandse Gasunie.</i>	13,8
25. Aanleg van een autoweg tussen Maastricht en Heerlen (Limburg). Uitvoerder : <i>Provincie Limburg.</i>	8,3
<i>België :</i>	
26. Bouw van een fabriek voor monovinylchloride te Tessen- derloo (Limburg). Uitvoerder : <i>Société Limbourgeoise du Vinyle (L.V.M.) S.A.</i>	6,0

GEASSOCIEERDE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR

Bondsrepubliek Kameroen :

27. Uitbreiding van een textielcomplex te Garoua en Douala
 Uitvoerder : *Cotonnière Industrielle du Cameroun (CICAM)*. 1,0

Republiek Ivoorkust :

28. Bouw van een fabriek voor vruchtensap en etherische oliën te Sassandra.
 Uitvoerder : *Consortium des Agrumes et Plantes à Parfum de Côte d'Ivoire (Consortium C.I.)*. 0,5

GEASSOCIEERDE LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE

Nieuw-Caledonië :

29. Uitbreiding van de installaties voor de winning van nikkel.
 Uitvoerder : *Société Le Nickel (S.L.N.)*. 2,0

1. *Leningen in de Lid-Statens.*

De door de Bank goedgekeurde leningen in de Lid-Statens beliepen in 1969 245,2 miljoen rekeneenheden tegen 236,4 miljoen in het vorige jaar, d.w.z. een verhoging van 3,7%.

De bijdrage van de Bank in het kader van artikel 130 a) van het Verdrag van Rome ten bate van de financiering van de ontwikkeling van minder ontwikkelde gebieden van de Gemeenschap bereikte, in 1969, een totaal van 200,9 miljoen rekeneenheden.

De andere financieringen (44,3 miljoen) hadden projecten ten doel die in het kader van artikel 130 c) verschillende Lid-Statens interesseren.

Om evenwel een juist beeld te krijgen van de activiteit van de Bank, moet worden opgemerkt dat een zeker aantal projecten die bijdragen tot de regionale ontwikkeling van de Gemeenschap eveneens tot doel hebben de omschakeling en de modernisering van de industriële structuur, zodat de financiering van de Bank in het kader van de artikelen b) en c)

van het Verdrag van Rome, zowel voornamelijk als bijkomstig, uiteindelijk meer dan de helft van de bijdragen uitmaakte.

De financieringen zijn volgens de wijze van financieren te verdelen in 13 rechtstreekse leningen (155,4 miljoen), 12 indirecte leningen, verstrekt via bemiddelende financiële instellingen (86,2 miljoen) en een globale lening voor de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen, die eveneens is verstrekt via een financiële bemiddelaar (3,6 miljoen).

Alle door de Bank in Duitsland, België en Frankrijk gefinancierde projecten, alsmede een project in Nederland, betroffen leningen die rechtstreeks aan de uitvoerder werden overgemaakt. In Italië werden daarentegen slechts 3 van de 15 leningen rechtstreeks verleend; het betrof steeds leningen voor infrastructuur.

De indirecte kredieten hadden alle betrekking op de financiering van industrieprojecten. Één werd verstrekt aan Nederland door tussenkomst van de Algemene Bank Nederland N.V., de andere, in Italië, tegen de volgende voorwaarden : 7 leningen werden verstrekt aan de Cassa per il Mezzogiorno – die het bedrag hiervan heeft doorgeleend aan de uiteindelijke begunstigden, een lening rechtstreeks, drie leningen door tussenkomst van het Istituto per lo Sviluppo Economico dell'Italia Meridionale (ISVEIMER), de overige drie via het Istituto Regionale per il Finanziamento alle Industrie in Sicilia (IRFIS); daarnaast werden 4 leningen verstrekt aan het Istituto Mobiliare Italiano (I.M.I.) voor projecten in Zuid-Italië en één voor een project in Noord-Italië.

De globale lening voor de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen, die was verstrekt volgens de wijze van interventie die in 1968 voor het eerst werd toegepast, werd toegekend aan het Credito Industriale Sardo (CIS) door tussenkomst van de Cassa per il Mezzogiorno.

* * *

Evenals de voorgaande jaren is het grootste deel van de leningen van de Bank naar Italië gegaan namelijk 141 miljoen rekeneenheden (15 leningen) tegen 132,5 miljoen in 1968 (26 leningen).

Eenzijds is de Bank bijzondere aandacht blijven besteden aan de grote infrastructuurprojecten, hetzij in economisch zwakke gebieden – verbetering van de telecomunicaties in Venetië en in Trentino - Alto

Adige —, hetzij in het kader van intracommunautaire verbindingswegen : verlenging van de Autostrada dei Fiori, waarvan het eerste gedeelte vanaf Franse grens reeds eerder voorwerp van een interventie van de Bank is geweest, en de aanleg van twee gedeelten van de autoweg Ligure - Toscane.

Anderzijds heeft de Bank haar activiteiten op industrialisatie-gebied verdiept en verbreed waarbij zij in voorkomende gevallen voorrang gaf aan projecten waarin ondernemingen uit verschillende Lid-Statens samenwerkten. Tien leningen, die ongeveer de helft van de in Italië door de Bank verrichte financieringen vormen, werden bestemd voor industriële ontwikkeling van de gebieden van het Zuiden van het schiereiland, van Sicilië en van Sardinië. De twee andere interventies van de Bank verlichtten de moeilijkheden, veroorzaakt door een natuurramp en door de omschakeling van een gebied dat getroffen is door de teruggang van de traditionele zwavelmijnbouw.

De gefinancierde projecten die steeds zeer verscheiden waren, hebben in de eerste plaats betrekking op de chemische industrie, textiel en kleding en, in de tweede plaats, de ijzer- en staalsector, machines en elektrisch materiaal, bouwmaterialen en levensmiddelen. Onder de financieel belangrijkste interventies zij in het bijzonder gewezen op de financiering van het programma voor uitbreiding van het ijzer- en staalindustrie centrum met een volledige bewerkingscyclus van Tarento en de steun aan de oprichting van een installatie voor de verwerking van bauxiet tot aluinaarde te Cagliari door een vennootschap met multinational kapitaal. Bovendien werd een lening verstrekt om het herstel en de modernisering te vergemakkelijken van een fabriek, gespecialiseerd in de vervaardiging van kunstmatige en synthetische textielvezels, welke zeer ernstig had geleden door de overstromingen die het Noord-Oosten van Piemonte hebben geteisterd in de eerste dagen van november 1968.

Bijzondere vermelding verdient de financiering die tot stand is gekomen in het kader van de overeenkomst voor een globale lening (ondertekend in 1968) door tussenkomst van de Cassa per il Mezzogiorno en van de ISVEIMER en die was bestemd voor de ontwikkeling van kleine en middelgrote ondernemingen in het Zuiden van het schiereiland; deze interventies maakten deel uit van de actieve steunpolitiek die de Bank voert ten gunste van industriële initiatieven die te beperkt zijn om voor rechtstreekse steun in aanmerking te komen maar die daarom niet minder van belang zijn voor de harmonische expansie van de betrokken gebieden.

In twintig projecten, voor een totaalbedrag van 6,6 miljoen op een geopend krediet van in totaal 10 miljoen, werd reeds gedurende het afgelopen verslagjaar geïnvesteerd. Deze investeringen, die in drie kwart van de gevallen dienen voor vergroting en modernisering van fabrieken en, voor de rest, voor de oprichting van nieuwe bedrijven, betreffen zeer uiteenlopende bedrijfstakken; in tabel 16 is het in 1969 toegewezen bedrag per gebied en per sector gespecificeerd.

Tabel 16 — GLOBALE LENING (CASSA - ISVEIMER)

Onderverdeling van het in 1969 toegewezen bedrag per gebied en per sector

Gebied / Sector	Aantal operaties	Toegewezen bedrag	
		in miljoen r.e.	in % van het totaal
I. GEBIEDEN			
Latium	5	1,32	20,0
Marche	1	0,56	8,5
Abruzzan	2	0,84	12,7
Campania	9	2,76	41,8
Apulië	1	0,24	3,6
Basilicata	1	0,64	9,7
Calabrië	1	0,24	3,6
Totaal	20	6,60	100,0
II. SECTOREN			
IJzer en staal	1	0,64	9,7
Non-ferrometalen	1	0,40	6,1
Bouwmaterialen	2	0,60	9,1
Papierstof / Papier	1	0,72	10,9
Machinebouw	4	0,92	13,9
Elektrische apparaten	1	0,16	2,4
Chemische industrie	2	0,68	10,3
Textiel en kleding	2	0,32	4,8
Voedingswaren	2	0,44	6,7
Overige nijverheid	4	1,72	26,1
Totaal	20	6,60	100,0

De in de andere Lid-Statén door de Bank in 1969 verstrekte leningen maakte 42 % van haar activiteiten in de Gemeenschap uit.

In Duitsland beliepen de in 1969 verstrekte leningen in totaal 10 miljoen rekeneenheden. Het ware er drie en zij hadden betrekking op industriële projecten in de sectoren chemie, ijzer en staal en textiel in aanpassingsgebieden waar de overheid bijzondere steun verleende en stimulerende maatregelen trof.

In Frankrijk en in de Benelux moet worden gewezen op de belangrijke rol die de Bank heeft gespeeld bij de financiering van infrastructuurprojecten; zes van de acht leningen, die 85% van het totaal van de interventies van de Bank ten gunste van deze landen uitmaken, zijn namelijk bestemd voor de bouw van autowegen (1), voor bevoeiing (1), voor transport van aardgas (2) en voor de bouw van waterkrachtcentrales (2).

Van de vijf bijdragen voor de projecten in Frankrijk (66,1 miljoen rekeneenheden) die regionale aanpassing op grote schaal ten doel hebben in gebieden waar zich hetzij ontwikkelings- hetzij omschakelingsproblemen voordoen, werden er drie bestemd om de energievoorziening te versterken en te verbeteren; het betreft ten eerste de uitbreiding van het leidingnet voor het vervoer van aardgas van Lacq en Groningen, respectievelijk in Bretagne en in de Elzas, en ten tweede twee projecten voor waterkrachtcentrales in de departementen Bouches-du-Rhône en Basses-Alpes. Deze laatste werken dragen ook bij tot de verbetering van de rationele bevoeiing van grote landbouwarealen evenals een andere lening voor financiering van de tweede etappe van de aanleg van het Canal de Provence. De laatste lening, die betrekking heeft op de bouw van een fabriek voor hoge druk polyethyleen in het departement Moselle houdt verband met het petrochemische complex, dat wordt opgericht in de driehoek Saarland-Lotharingen en heeft met name ten doel de industriële omschakeling te bevorderen die in dit gebied is aangevangen om de gevolgen van de steenkoolcrisis te verlichten.

De drie leningen in de Benelux-landen hebben verscheidene kenmerken gemeen; zij zijn verstrekt in een en hetzelfde herstructureringsgebied en zij bevorderen de wederzijdse interpenetratie van de economieën in de Gemeenschap. Het betreft ten eerste, in de Nederlandse provincie Limburg, de aanleg van een autoweg tussen Maastricht en Heerlen alsmede de uitbreiding en versterking van het aardgasnet in het Zuiden van

Nederland, en ten tweede, in Belgisch Limburg, de bouw van een fabriek voor monovinychloride.

2. Leningen in de Geassocieerde Staten.

In de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Landen en Gebieden Overzee heeft de Bank drie gewone leningen voor industrieprojecten verstrekt. Evenals de vorige jaren gingen deze leningen rechtstreeks naar de uitvoerders.

Het project in de Federale Republiek Kameroen betreft de eerste uitbreiding van een textielcomplex, waarvoor de Bank reeds eerder in 1965 een lening had gegeven; hiermee worden de economische en financiële aspecten van de exploitatie aanzienlijk verbeterd en is een betere aanwending van de produktiecapaciteit van de spin/weeffabriek van het Noorden mogelijk. De interventie in de Republiek Ivoorkust draagt bij tot de diversificatie van de landbouwproduktie en tot de industriële exploitatie ervan, alsmede tot de economische ontwikkeling van het Zuid-Westen, waar een begin is gemaakt met belangrijke infrastructuurvoorzieningen.

Het project voor het delven en bewerken van nikkel in Nieuw-Caledonië ten slotte, maakte een verhoging mogelijk met 75% van deze produktie waarop de gehele economie van dit Franse gebied drijft.

* * *

Het jaar 1969 zag de toepassingsduur van de eerste Overeenkomst van Jaoende verstrijken.

Tijdens deze periode heeft de Bank deelgenomen aan de financiering van 16 projecten voor een totaalbedrag aan leningen van 48,9 miljoen rekeneenheden in zes van de G.A.S.M. (Kameroen, Kongo-Brazzaville, Ivoorkust, Gabon, Mauretanië en Senegal) en in het Overzeese gebied Nieuw-Caledonië. Twee van deze leningen zijn toegekend voor infra-

structuurprojecten, drie andere voor mijnbouwprojecten, en ten slotte elf voor industrieprojecten :

- 45 % van het totaalbedrag – 22 miljoen rekeneenheden – heeft bijgedragen tot de ontwikkeling van de mijnbouw : kali in Kongo-Brazzaville, koper in Mauretanië, nikkel in Nieuw-Caledonië;
- 42 % – 20,5 miljoen rekeneenheden – was bestemd voor industrie-projecten, hoofdzakelijk voor landbouw- en levensmiddelenindustrieën (14,2 miljoen rekeneenheden), maar ook voor fabrieken voor kunstmest, textiel of metaal;
- het saldo d.w.z. 13 % – 6,4 miljoen rekeneenheden – werd bestemd voor infrastructuurprojecten op het gebied van energie of wegen-aanleg.

Het bedrag van deze leningen, die praktisch geheel op de industrie-sector in de ruime zin zijn gericht, geeft uiteraard slechts een gedeeltelijk beeld van de economische invloed ervan in de landen waar deze sector nog weinig ontwikkeld is.

Opgemerkt moet worden dat alleen de projecten in de G.A.S.M. hebben bijgedragen tot het realiseren van een totaalbedrag aan investeringen dat vijfmaal zo hoog ligt, namelijk circa 270 miljoen rekeneenheden. Men schat dat deze projecten :

- bijdragen tot de schepping van 8.850 nieuwe arbeidsplaatsen;
- direct een extra toegevoegde waarde verschaffen ter grootte van 67 miljoen rekeneenheden;
- een deviezenwinst verzekeren van ongeveer 40 miljoen rekeneenheden, na aftrek van voorziene transfers naar het buitenland;
- jaarlijks extra budget ontvangsten verschaffen in de buurt van de 30 miljoen rekeneenheden, nadat de periode van fiscale vrijdom zal zijn verstreken.

BIJZONDERE TRANSACTIES.

1. *Transacties in Turkije.*

In het kader van de « Section Spéciale » heeft de Bank in 1969 zes transacties goedgekeurd voor een totaalbedrag van 41,7 miljoen reken-eenheden voor investeringsprojecten in Turkije.

Deze projecten zijn de volgende :

1. Aanleg van een stuwdam en van een waterkrachtcentrale te Keban aan de Eufraat (Oost-Anatolië) alsmede van leidingen voor het transport van de opgewekte energie naar Ankara en Istanbul.
Uitvoerders : *D.S.I. - Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü* (Algemeen Directoraat voor Waterwerken van de Staat) en *ETIBANK*. 10,0 (1)
2. Uitvoering te Istanbul van een programma voor wegenaanleg, inhoudende de bouw van een hangbrug over de Bosporus, van een brug over de Gouden Hoorn, en van een stadsautoweg van 19 km die over beide bruggen leidt.
Uitvoerder : *Karayollari Genel Müdürlüğü* (Algemeen Directoraat voor Wegen van het Ministerie voor Openbare Werken). 20,0
3. Bouw te Isparta (Zuid-Anatolië) van een fabriek voor de vervaardiging van spaanplaat en fineerwerk.
Uitvoerder : *ORMA - Orman Mahsulleri Integre Sanayi ve Ticaret A.Ş.* 1,2
4. Bouw van een fabriek voor synthetische rubber te Yarimca bij Izmit.
Uitvoerder : *PETKIM - PETROKIMYA A.Ş.* 9,3
5. Uitbreiding van een fabriek voor de vervaardiging van nyloncontinugaren en voor de inrichting van een installatie voor caprolactam-polymeer in Bursa (Noord-West-Anatolië).
Uitvoerder : *SİFAŞ - Sentetik İplik Fabrikalari A.Ş.* 0,4
6. Verhoging van 3 tot 3,8 miljoen rekeneenheden van de in 1968 (2) verstrekte globale lening voor de financiering van industrieprojecten van kleine en middelgrote omvang in de particuliere sector.
Bemiddelende instelling : *TSKB - Türkiye Sınai Kalkınma Bankası* (Bank voor Industriële Ontwikkeling van Turkije). 0,8

(1) In 1965 had de Bank reeds een lening van 30 miljoen rekeneenheden goedgekeurd voor de voltooiing van dit project (zie Jaarverslag 1965, blz. 54 en 55). Zij heeft dit jaar besloten een aanvullende lening toe te kennen omdat tijdens de bouw de kosten zijn gestegen ten gevolge van de slechte natuurlijke omstandigheden.

(2) Zie jaarverslag 1968, blz. 90.

Bovengenoemde projecten behoeven enige verdere opmerkingen.

De aanleg van de ringweg om Istanbul, die met name de brug over de Bosporus bevat, schijnt technisch en economisch gezien een adequate oplossing voor het overwinnen van deze verkeershindernis en beantwoordt aan de ontwikkelingsbehoeften van de streek van Istanbul, waarin de industriële en commerciële activiteiten van Turkije voor een aanzienlijk deel zijn geconcentreerd. De financiering hiervan geschiedt door de Turkse Regering met medewerking van een internationaal consortium, waarvan de coördinatie door de Bank wordt verzorgd en waaraan tevens de Duitse, de Franse, de Italiaanse, de Britse en de Japanse Regeringen deelnemen. Van de totale kosten, geraamd op 185 miljoen, bedragen de aldus verstrekte buitenlandse kredieten 76,8 miljoen.

Wat het Keban-project betreft, zijn de vraagstukken in verband met de kostenstijging die bij de constructie van de stuwdam en van de centrale heeft plaatsgevonden, behandeld in het voor dit project gevormde internationale financieringsconsortium; behalve de Bank hebben ook de Franse en de Italiaanse Regeringen besloten een aanvullend krediet van 5 miljoen rekeneenheden elk te verstrekken.

Ondanks de kostenstijgingen blijft het project van fundamenteel belang voor de Turkse economie en blijft de prijs voor de energie die zal worden opgewekt redelijk.

Van de industrieprojecten behoort de fabriek voor synthetische rubber tot de overheidssector. De produktie hiervan (synthetische rubber van het type butadien-styreen en van het type polycisbutadien) is van belang van een grote groep gebruikers, waarvan speciaal de bandenindustrie een snelle ontwikkeling belooft.

De andere industrieprojecten behoren tot de particuliere sector. Evenals in het verleden heeft de Bank aan de financiering ervan bijgedragen door tussenkomst van de Türkiye Sınai Kalkınma Bankası - T.S.K.B. (Bank voor Industriële Ontwikkeling van Turkije).

In het kader van de globale lening die door tussenkomst van deze bank is verleend voor de financiering van industrieprojecten van kleine

en middelgrote omvang werd in het verslagjaar aan zeven ondernemingen krediet verleend voor een totaalbedrag van 2,99 miljoen rekeneenheden. De verdeling hiervan is weergegeven in tabel 17.

Tabel 17 — GLOBALE LENING (T.S.K.B.)
Onderverdeling van het in 1969 toegewezen bedrag per sector

<i>Sector</i>	<i>Aantal investeringsen</i>	<i>Toegewezen bedrag</i>	
		<i>in miljoen r.e.</i>	<i>in % van het toegewezen totaal</i>
Non-ferrometalen	1	0,49	16,4
Machinebouw	1	0,42	14,0
Elektrische apparaten	1	0,30	10,0
Chemische industrie	2	0,99	33,1
Voedingswaren	1	0,44	14,7
Overige nijverheid	1	0,35	11,7
Totaal	7	2,99	100,0

De Bank verricht haar interventies in Turkije voor rekening van de Lid-Staten der E.E.G. krachtens het mandaat dat haar door hen is verleend met het oog op de toepassing van het aan de Associatie-overeenkomst tussen de E.E.G. en Turkije gehechte Financiële Protocol.

Dit Protocol, dat op 1 december 1964 in werking is getreden, verstreek op 30 november 1969. Het bepaalde dat aan Turkije in de loop van vijf jaar door tussenkomst van de Bank leningen zouden worden verstrekt tot een tegenwaarde van in totaal 175 miljoen rekeneenheden. Dit bedrag werd in de vastgestelde termijnen bereikt. In totaal werden er 36 leningen verstrekt, waarvan 8 voor infrastructuurprojecten en 28 voor industriële projecten (4 leningen in de openbare sector en 24 in de particuliere sector):

- 61 % van het totaalbedrag – zijnde circa 106 miljoen rekeneenheden – was bestemd voor infrastructuurprojecten, waarvan het grootste deel voor de energiesector, gevolgd door de vervoersector en de verbetering van de landbouw;
- de overige 39 % – circa 69 miljoen rekeneenheden – was bestemd voor industriële projecten, waarvan 39 miljoen voor projecten van de openbare sector en 30 miljoen voor projecten van de particuliere sector.

De takken van nijverheid waaraan deze leningen ten goede kwamen, zijn, in afnemende volgorde voor wat betreft de omvang van de interventie van de Bank, de volgende: papier en papierstof, de chemische industrie, de textielindustrie, bouwmaterialen, de metaalverwerkende industrie, de glasindustrie, de houtverwerkende- en de bandenindustrie.

Voor een juiste beoordeling van de communautaire activiteit ten gunste van Turkije zij erop gewezen dat alle in het kader van het zojuist verstreken Protocol toegekende leningen tezamen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van investeringen tot een totaalbedrag van 1,1 miljard rekeenheden, waardoor rechtstreeks meer dan 15.000 arbeidsplaatsen konden worden gecreëerd.

2. *Transacties in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Landen en Gebieden Overzee.*

De Bank is in 1969 voortgegaan met het bestuderen van meerdere Afrikaanse projecten ten aanzien waarvan de Commissie van de Europese Gemeenschappen haar had verzocht na te gaan of deze door middel van een lening op bijzondere voorwaarden uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds konden worden gefinancierd. Vier transacties, waarover de Bank een gunstig advies had uitgebracht, werden door de Commissie goedgekeurd; daarmee was in totaal een bedrag van 15,0 miljoen rekeenheden gemoeid. De Bank heeft van de Europese Economische Gemeenschap mandaten gekregen en aanvaard voor het beheer van twee dezer leningen; de mandaten met betrekking tot de overige transacties zullen haar eerlang worden verleend.

De goedgekeurde projecten zijn de volgende:

<i>Projecten</i>	<i>Leningen op bijzondere voorwaarden (mln r.e.)</i>
Geassocieerde Afrikaanse Staten	
<i>Democratische Republiek Kongo:</i>	
Aanleg van een net van hoogspanningsleidingen ter voltooiing van de hydro-elektrische centrale van Inga.	
Uitvoerder: <i>Democratische Republiek Kongo.</i>	9,0
<i>Republiek Ivoorkust:</i>	
Ontwikkeling van katoenproductie.	
Uitvoerder: <i>Republiek Ivoorkust.</i>	1,7

Republiek Gabon :

Aanleg van een weg die de benedenloop van de Obiga (Mikongo) verbindt met de Wagny-rivier.

Uitvoerder : *Republiek Gabon.*

2,5

Republiek Madagaskar :

Bouw van een koelslachthuis te Tananarive.

Uitvoerder : *Republiek Madagaskar.*

1,8

Het katoenproject van Ivoorkust is voor de Noordelijke gebieden de belangrijkste doelstelling op landbouwgebied van het tienjarenplan voor de economische en sociale ontwikkeling; het levert een wezenlijke bijdrage tot de diversificatie van die cultures die het bestaande gebrek aan evenwicht tussen de verschillende gebieden zouden kunnen doen verminderen. In de democratische Republiek Kongo vormt het project voor hoogspanningsleidingen ter voltooiing van de bouw van de hydro-elektrische centrale van Inga de eerste fase van de exploitatie van een goedkope energiebron die het mogelijk zal maken het hoofd te bieden aan de snelle stijging van het verbruik van elektrische energie van Kinsjasa en het mondingsgebied van de Kongo; het vormt een belangrijke stimulans voor de vestiging van nieuwe industrieën.

Het wegenproject van Gabon werd eveneens begunstigd door een in 1968 goedgekeurde gewone lening van de Bank; de verwezenlijking van dit project zal het mogelijk maken, de exploitatie van de bosrijke streken in het binnenland met kracht ter hand te nemen. Het slachthuisproject ten behoeve van Madagaskar is vooral van belang in sanitair en sociaal opzicht; het zal tevens bijdragen tot de regularisering van de vleesmarkt, en op langere termijn zou het een belangrijke factor voor de ontwikkeling van de vleesexport kunnen vormen.

* * *

Op 31 december 1969 was het bedrag dat, in het kader van de in 1969 verstreken eerste Overeenkomst van Jaounde, uit hoofde van leningen op bijzondere voorwaarden uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds (E.O.F.) ten gunste van de G.A.S.M. en de L.G.O. was uitgetrokken, nagenoeg volledig vastgelegd. Op die datum waren 15 leningen tot een

totaalbedrag van circa 46,3 miljoen rekeneenheden, na gunstig advies van de Bank, door de Commissie goedgekeurd. Zij hadden betrekking op acht Afrikaanse Staten en Madagaskar (Ivoorkust, Kameroen, Kongo-Kinsjasa, Gabon, Madagaskar, Mauretanië, de Centraalafrikaanse Republiek en Tsjaad) en op twee landen en gebieden overzee (Nieuw-Caledonië en Suriname) :

- 7 leningen, die tezamen 44,3 % van het totaalbedrag uitmaken – ofwel circa 20,5 miljoen – werden bestemd voor de infrastructuur van spoorwegen, wegen of havens;
- 1 lening, die 19,5 % van het totaalbedrag uitmaakt – ofwel 9 miljoen – diende ter financiering van de werken op energiegebied;
- 5 leningen, die tezamen 30 % van het totaalbedrag uitmaken – ofwel circa 13,9 miljoen, – hebben de verwezenlijking mogelijk gemaakt van agrarisch/industriële projecten, zoals koelslachthuizen, oliepalmpiantages, installaties voor de opslag en het ontpitten van katoen;
- 2 leningen tenslotte, die 6,2 % van het totaalbedrag uitmaken – ofwel circa 2,9 miljoen – droegen bij tot de financiering van verwerkende industrieën, gelegen in ver van de kust verwijderde gebieden.

De totale kosten van de projecten waarvoor deze vijftien leningen zijn verstrekt, kunnen worden geschat op circa 150 miljoen rekeneenheden. Zij zullen rechtstreeks $\pm$ 7.000 arbeidsplaatsen kunnen creëren.

* * *

DOOR DE BANK VAN 1958 t/m 1969 GOEDGEKEURDE LENINGEN

Van haar oprichting af tot het einde van 1969 heeft de Bank in totaal 280 leningen voor een totaalbedrag van 1.584,3 miljoen rekeneenheden voor projecten goedgekeurd (zowel voor gewone als voor buitengewone transacties), waaronder : (1)

- 229 leningen uit hoofde van gewone transacties, voor een totaalbedrag van 1.363,0 miljoen rekeneenheden;
- 51 leningen, vallende onder de « Section Spéciale », voor een totaalbedrag van 221,3 miljoen.

---

(1) Met inbegrip van de leningen uit middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds (46,3 miljoen) waarover door de E.I.B. een gunstig advies is uitgebracht en ten aanzien waarvan het financieringsbesluit door de Commissie van de Europese Gemeenschappen werd genomen.

De totale investeringskosten van de projecten tot welker financiering de Bank heeft bijgedragen, worden geraamd op 7,1 miljard. De deelneming van de Bank bedroeg gemiddeld circa 22 %.

De op de volgende bladzijden voorkomende grafiek en twee tabellen tonen aan hoe de sinds haar oprichting door de Bank goedgekeurde leningen uit drieërlei oogpunt zijn verdeeld : naar de aard van de leningen, naar het betrokken land en naar de gefinancierde sector.

Italië blijft het grootste aandeel hebben in de leningen : zowel voor wat betreft het aantal van de verrichte transacties (50 %) als voor wat betreft het bedrag van de gefinancierde transacties (50 %). Deze situatie is zowel in overeenstemming met de bepalingen van het aan het Verdrag gehechte Protocol betreffende Italië als met de ontwikkelingsbehoeften van Zuid-Italië. Daarop volgen Frankrijk (10 % der leningen, 16 % van het bedrag), Duitsland (7 % der leningen, 7 % van het bedrag) en Benelux (3 % der leningen, 5 % van het bedrag).

In de Geassocieerde Landen werden door de Bank 82 leningen goedgekeurd met een gezamenlijk bedrag van 339,4 miljoen rekeneenheden (21 % van het totaalbedrag). ⁽¹⁾

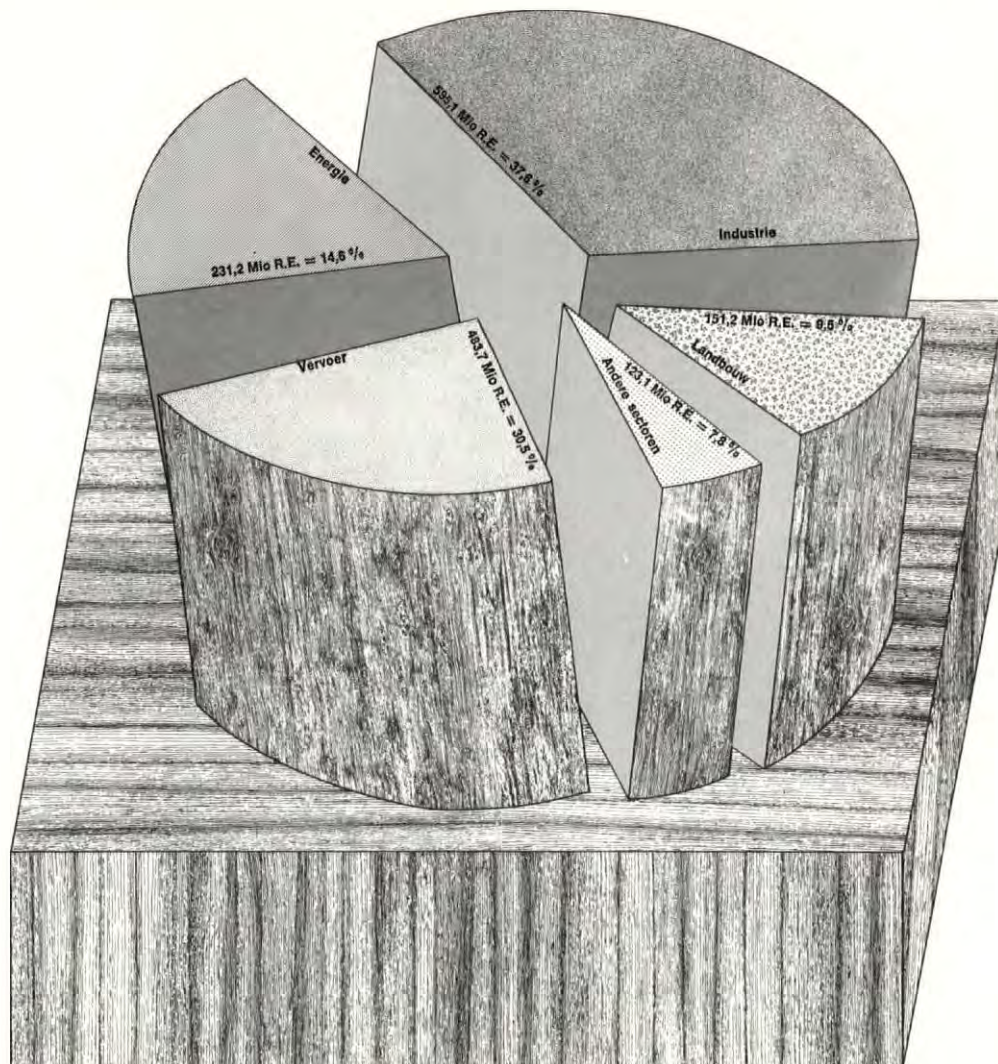
Onder de infrastructuurprojecten, waaraan 60 % van het totaalbedrag van de leningen van de Bank ten goede komt, neemt het vervoer de eerste plaats in (30,5 %), gevolgd door de energie (14,6 %), de verbetering van de landbouw (9,5 %) en telecommunicatie (5,4 %). De activiteit van de Bank doet zich sinds enige jaren vooral gevoelen in de beide volgende sectoren : energie en telecommunicatie.

Aan de industriesector kwam circa 38 % van de bijstand der Bank ten goede. De chemische, de machinebouw- en de ijzer- en staalindustrie, waarvoor in het algemeen de afzonderlijke leningen tamelijk hoge bedragen vergen, ontvingen meer dan de helft van de ten behoeve van deze industriesector verstrekte leningen.

---

(1) Zie voetnoot bladzijde 108.

VERDELING PER SECTOR VAN GOEDGEKEURDE LENINGEN DOOR DE BANK

Nota: Goedgekeurde leningen in de Lidstaten en Geassocieerde Landen op 31-12-1969, inclusief bijzondere leningen, uit middelen van het E.O.F.

Tabel 18 — KREDIETEN VAN DE BANK
Verdeling naar kredietsoort en naar land, per 31 december 1969
(Gewone en speciale transacties)

Land	Aantal projecten	Bedrag ⁽¹⁾ (in miljoenen r.e.)		Aandeel van elk land in het geheel (%)
I. GEWONE TRANSACTIES				
<i>Lid-Staten :</i>				
België	4	36,8		2,3
Duitsland	20	115,1		7,3
Frankrijk	28	254,0		16,0
Italië ⁽²⁾	141	798,9		50,4
Luxemburg	2	8,0		0,5
Nederland	3	32,1		2,0
Totaal	198	1.244,9		78,6
<i>Geassocieerde landen :</i>				
Griekenland	15	69,2		4,4
G.A.S.M. en L.G.O.	16	48,9		3,0
Kameroen	5	9,5		0,6
Kongo-Brazzaville	1	9,0		0,6
Ivoorkust	4	11,6		0,7
Gabon	3	3,3		0,2
Mauretanië	1	11,0		0,7
Senegal	1	2,4		0,1
Nieuw-Caledonië	1	2,0		0,1
Totaal	31	118,1		7,4
Totaal van de gewone transacties	229	1.363,0		86,0
II. BIJZONDERE TRANSACTIES				
Turkije ⁽³⁾	36	175,0		11,0
G.A.S.M. en L.G.O. ⁽⁴⁾	15	46,3		3,0
Kameroen	4	14,5		0,9
Kongo-Kinsjasa	1	9,0		0,6
Ivoorkust	3	11,3		0,7
Gabon	1	2,5		0,2
Madagaskar	1	1,8		0,1
Mauretanië	1	2,8		0,2
Centraalafrikaanse Republiek	1	0,2		—
Tsjaad	1	1,2		0,1
Nieuw-Caledonië	1	1,0		0,1
Suriname	1	1,9		0,1
Totaal	51	221,3		14,0
Totaal generaal	280	1.584,3		100,0

(1) Bedrag der goedgekeurde leningen :

- met inbegrip van het totaalbedrag der globale leningen;
- na aftrek van de leningen — of van het gedeelte der leningen — die vóór ondertekening van de desbetreffende overeenkomsten zijn geannuleerd;
- op basis van de tegenwaarde in rekeneenheden, berekend volgens de op de datum van ondertekening geldende pariteiten, voor wat betreft de ondertekende leningsovereenkomsten, en volgens de ten tijde van de goedkeuring door de Raad van Bewind geldende pariteiten voor wat betreft de nog niet ondertekende overeenkomsten (zie voetnoot bladzijde 89).

(2) Met inbegrip van de globale leningen CASSA - ISVEIMER (10 miljoen rekeneenheden, waarvan op 31 december 1969 een bedrag van 6,6 miljoen rekeneenheden was toegewezen) en CASSA - CIS (3,6 miljoen rekeneenheden, welk bedrag op 31 december 1969 was toegewezen).

(3) Met inbegrip van de globale lening T.S.K.B. (3,77 miljoen rekeneenheden, waarvan op 31 december 1969 een bedrag van 2,99 miljoen rekeneenheden was toegewezen).

(4) Leningen uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds, waarover door de E.I.B. een gunstig advies is uitgebracht en ten aanzien waarvan door de Commissie der Europese Gemeenschappen het financieringsbesluit is genomen.

Tabel 19 — LENINGEN VAN DE BANK
Verdeling naar sector op 31 december 1969
(Gewone en bijzondere transacties)

<i>Sector</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag ⁽¹⁾ (in miljoenen r.e.)</i>	<i>Aandeel van sector in het geheel (%)</i>
LANDBOUWONTGINNING	15	151,2	9,5
ENERGIE	25	231,2	14,6
VERVOER	40	483,7	30,5
<i>waarvan :</i>			
— Spoorwegen		130,6	8,2
— Wegen en kunstwerken		262,4	16,6
— Binnenwateren		24,0	1,5
— Haveninstallaties		5,6	0,4
— Gasleidingen		61,1	3,8
TELECOMMUNICATIE	5	85,1	5,4
WATERVOORZIENING EN -DISTRIBUTIE	2	28,0	1,8
INFRASTRUCTUUR t.b.v. het TOERISME	1	10,0	0,6
INDUSTRIE	192	595,1	37,6
<i>waarvan :</i>			
— Winning van delfstoffen		39,2	2,5
— IJzer- en staalindustrie		74,5	4,7
— Non-ferrometalen		15,1	1,0
— Bouwmaterialen		36,2	2,3
— Glas en aardewerk		10,6	0,7
— Papierstof - Papier		45,8	2,9
— Machinebouw		69,5	4,4
— Elektrotechnische en elektro- nische industrie		7,7	0,5
— Chemische industrie		176,7	11,1
— Rubberindustrie		11,3	0,7
— Textiel en kleding		42,4	2,7
— Lederindustrie		1,8	0,1
— Voedingswaren		52,8	3,3
— Overige nijverheid		3,7	0,2
— Niet-toegewezen deel der globale leningen		7,8	0,5
Totaal	280	1.584,3	100,0

(1) Zie voetnoot tabel 18.

HERKOMST EN GEBRUIK VAN DE MIDDELEN DER BANK

HERKOMST DER MIDDELEN

De gezamenlijke middelen van de Bank, bestaande uit het gestorte kapitaal, de opgenomen leningen en de in reserve gehouden exploitatie-overschotten, bedroegen op 31 december 1969 1.235,9 miljoen rekeneenheden tegen 1.075,1 miljoen op 31 december 1968, zodat zij in één jaar in absolute waarde met 160,8 miljoen en in relatieve waarde met 15 % zijn toegenomen.

Deze toeneming van de middelen der Bank is voor 146,8 miljoen het gevolg van de netto-stijging der opgenomen leningen, en voor een bedrag van 14,0 miljoen van de verhoging van de reserves.

Opgenomen leningen.

In 1969 heeft de Bank niet zo vaak als in het voorafgaande jaar, en voor kleinere bedragen, een beroep op de kapitaalmarkten gedaan. Op basis van de op de datum waarop dat wel is gebeurd, geldende pariteiten was hiermede de bruto-tegenwaarde van 146 miljoen rekeneenheden gemoeid tegen 212,5 miljoen in 1968.

Tabel 20 – DOOR DE BANK OPGENOMEN LENINGEN

<i>Jaar</i>	<i>Aantal</i>	<i>Bedrag ⁽¹⁾ (in miljoenen r.e.)</i>
1961	3	21,4
1962	2	32,3
1963	3	35,2
1964	5	66,8
1965	4	65,0
1966	6	138,5
1967	8	194,5
1968	13	212,5
1969	9	146,0
1961-1969	53	912,2 ⁽²⁾

(1) In rekeneenheden berekend volgens de op de datum van de ondertekening der transactie geldende pariteiten.

(2) Het totaalbedrag van de in het tijdvak 1961-1969 door de Bank opgenomen leningen loopt, na aanpassing op grond van de op 31 december 1969 geldende pariteiten, 928,3 miljoen in plaats van 912,2 miljoen rekeneenheden.

De Bank heeft zich voornamelijk op de Duitse kapitaalmarkt van middelen voorzien door zes onderhandse leningen met een totaalbedrag van 250 miljoen DM op te nemen en door twee publieke leningen uit te schrijven met een totaalbedrag van 220 miljoen DM. De eerste van deze beide transacties vond begin maart plaats, voordat de toenemende vraag naar buitenlandse fondsen op de Duitse markt leidde tot een verhoging van de nominale rentevoet der leningen van 6% tot 6 1/2%. De tweede van deze emissies vond begin november plaats, toen de met de herwaardering van de Duitse mark gepaard gaande kapitaalvlucht nog niet haar hoogtepunt had bereikt en zich een zeer tijdelijke ontspanning van de rentetarieven deed gevoelen : de lening werd geplaatst tegen een nominale rente van 7%.

Deze verschillende transacties konden alleen maar onder zulke gunstige omstandigheden tot stand komen dank zij het begrip en de nauwe samenwerking van de monetaire autoriteiten van de Bondsrepubliek die de Bank – door hun markt in een tijd die in financieel opzicht niettemin moeilijk was geworden, wijd voor haar open te stellen – in staat hebben gesteld om haar leningsactiviteiten verder te ontplooien.

In tegenstelling tot de voorafgaande jaren heeft de Bank namelijk geen beroep op de andere nationale kapitaalmarkten van de Gemeenschap kunnen doen, met name omdat de rentevoet daar wegens de bestaande spanningen te hoog voor haar was geworden.

In de laatste dagen van oktober, en voor het eerst sinds februari 1968, is de Bank er daarentegen toe overgegaan om – gebruikmakende van de tijdelijke toevloed van liquide middelen die onmiddellijk na de wijziging van de partiteit van de Duitse munteenheid op de internationale Europese markt van in dollars luidende obligaties viel waar te nemen – een emissie ten bedrage van 25 miljoen dollar uit te schrijven tegen een nominale rente van 7 1/2%.

Tabel 21 geeft een gedetailleerd overzicht van de transacties van dit boekjaar.

Als gevolg van deze emissies (146 miljoen rekeneenheden) en met inachtneming van de koersaanpassingen in verband met de pariteitswijzigingen (7,4 miljoen rekeneenheden), is het totaalbedrag van de opgenomen leningen in het verslagjaar met 153,4 miljoen gestegen, namelijk

Tabel 21 — IN 1969 UITGEGEVEN LENINGEN

Datum van uitgifte	Plaats van uitgifte	Aard van de lening	Munteenheid der inschrijving	Bedrag in nationale munteenheid (in miljoenen r.e.)	Bedrag in r.e. (1)	Loop-tijd van de lening (2)	Nominale rentevoet	Plaatsing
Maart 1969	B.R.D.	openbaar	DM	120	30	15 jaar	6 %	Vast overgenomen door een consortium van Duitse banken onder leiding van de Deutsche Bank AG en de Dresdner Bank AG - Emissiekoers 98 %.
Juni 1969	B.R.D.	onderhands	DM	30	7,5	15 jaar	6,5 %	Geplaatst bij de Westdeutsche Landesbank Girozentrale, Düsseldorf.
Juni 1969	B.R.D.	onderhands	DM	20	5,0	15 jaar	6,5 %	Geplaatst bij een institutionele belegger.
Juni 1969	B.R.D.	onderhands	DM	25	6,25	15 jaar	6,75 %	Geplaatst bij de Rheinische Hypothekenbank, Mannheim.
Juni 1969	B.R.D.	onderhands	DM	25	6,25	15 jaar	6,75 %	Geplaatst bij de Frankfurter Hypothekenbank, Frankfurt.
Juni 1969	B.R.D.	onderhands	DM	100	25	12 jaar	6,5 %	Geplaatst bij de Westdeutsche Landesbank Girozentrale, Düsseldorf.
Okt. 1969	Luxemburg	openbaar	US \$	25	25	15 jaar	7,5 %	Vast overgenomen door een consortium bestaande uit de Banca Commerciale Italiana, Kuhn, Loeb & Co., Crédit Suisse (Bahamas) Ltd. en de Banque Internationale à Luxembourg S.A. - Emissiekoers 98,5 %.
Okt. 1969	B.R.D.	onderhands	DM	50	13,66	15 jaar	7 %	Geplaatst bij een institutionele belegger.
Nov. 1969	B.R.D.	openbaar	DM	100	27,32	15 jaar	7 %	Vast overgenomen door een consortium van Duitse banken onder leiding van de Deutsche Bank AG, Dresdner Bank AG, Commerzbank AG en de Westdeutsche Landesbank Girozentrale - Emissiekoers 98,5 %.

(1) Geraamd op grond van de op de datum van ondertekening der transactie geldende pariteiten.

(2) Zie voor de wijze van aflossing de bladzijden 124 - 126.

van 774,9 miljoen op 31 december 1968 tot 928,3 miljoen op 31 december 1969. Na aftrek van de verrichte aflossingen beliep op laatstgenoemde datum het netto-bedrag van de uitstaande leningen 876,7 miljoen reken-eenheden, tegen 729,9 miljoen op 31 december 1968, m.a.w. een toename van 146,8 miljoen (zie blz. 126).

Exploitatie-overschotten.

Overeenkomstig de in vorige verslagjaren gevolgde regel heeft de Bank de in de loop van het jaar uit hoofde van de emissie van leningen ontstane lasten en kosten volledig afgeboekt op de Winst- en Verlies-rekening. Deze afschrijvingen bedroegen 4,8 miljoen. Zulks in aanmerking genomen, bedroeg het saldo van de Winst- en Verliesrekening, vóór dotatie aan de statutaire en andere reserves, in 1969 14,0 miljoen tegen 9,7 miljoen in het voorafgaande jaar. De van jaar tot jaar geconstateerde stijging is het gevolg van uitzonderlijke factoren: de ongebruikelijke stijging van de rentevoet op alle nationale en internationale kapitaalmarkten heeft de Bank in staat gesteld om bij de plaatsing van haar liquide middelen veel hogere opbrengsten te verkrijgen. De revaluatie van de Duitse mark, welke geleid heeft tot de herwaardering in rekeneenheden van het grote bedrag aan liquide middelen dat in deze muntsoort werd aangehouden, heeft het bovendien mogelijk gemaakt de waardevermindering ingevolge de her-waardering van de tegoeden in Franse franken na de devaluatie van augustus 1969 te compenseren, waarbij zelfs een geringe winst geboekt werd.

Het saldo van de Winst- en Verliesrekening is voor een bedrag van 9 miljoen bij de gewone reserve gevoegd en voor de rest bij statutaire reserve.

Op 31 december 1969 bedroegen de diverse reserverekeningen in totaal 109,2 miljoen, waarvan de statutaire reserve 51,2 miljoen uitmaakte.

GEBRUIK DER MIDDELEN

Op 31 december 1969 bereikte het bedrag van de ondertekende lenings-overeenkomsten, op basis van de op de datum van hun ondertekening geldende pariteiten, de tegenwaarde van 1.260,1 miljoen rekeneenheden,

tegen 996,7 miljoen op 31 december 1968. Na aftrek van de koersaanpassingen met betrekking tot de nog niet gestorte bedragen (3,8 miljoen) en van het nog niet toegewezen gedeelte van de globale leningen (7 miljoen rekeneenheden), bedroeg het totaal van de verstrekte kredieten 1.249,3 miljoen tegen 986,7 miljoen in het voorafgaande jaar.

Na aftrek van de einde 1969 herroepen overeenkomsten en geannuleerde ondertekende leningsovereenkomsten (3,3 miljoen rekeneenheden) en van de verrichte aflossingen (109,8 miljoen, waarvan 31,1 miljoen gedurende het verslagjaar), en in omgekeerde richting, inachtneming van de koersaanpassingen met betrekking tot de gestorte bedragen (8 miljoen, waarvan 7,5 miljoen in het verslagjaar), bedroegen de lopende leningen einde 1969 in totaal 1.144,2 miljoen rekeneenheden, tegen 905,2 miljoen einde 1968, zodat er een toename is van meer dan 26% (zie blz. 120).

De in 1969 verrichte uitbetalingen beliepen 221,4 miljoen tegen 175,7 miljoen in 1968. Het uitstaande bedrag van de overgemaakte leningen is aldus op 31 december 1969 896,0 miljoen.

Het op de verstrekte kredieten nog uit te betalen bedrag is op zijn beurt van 207 miljoen gestegen tot 248,2 miljoen.

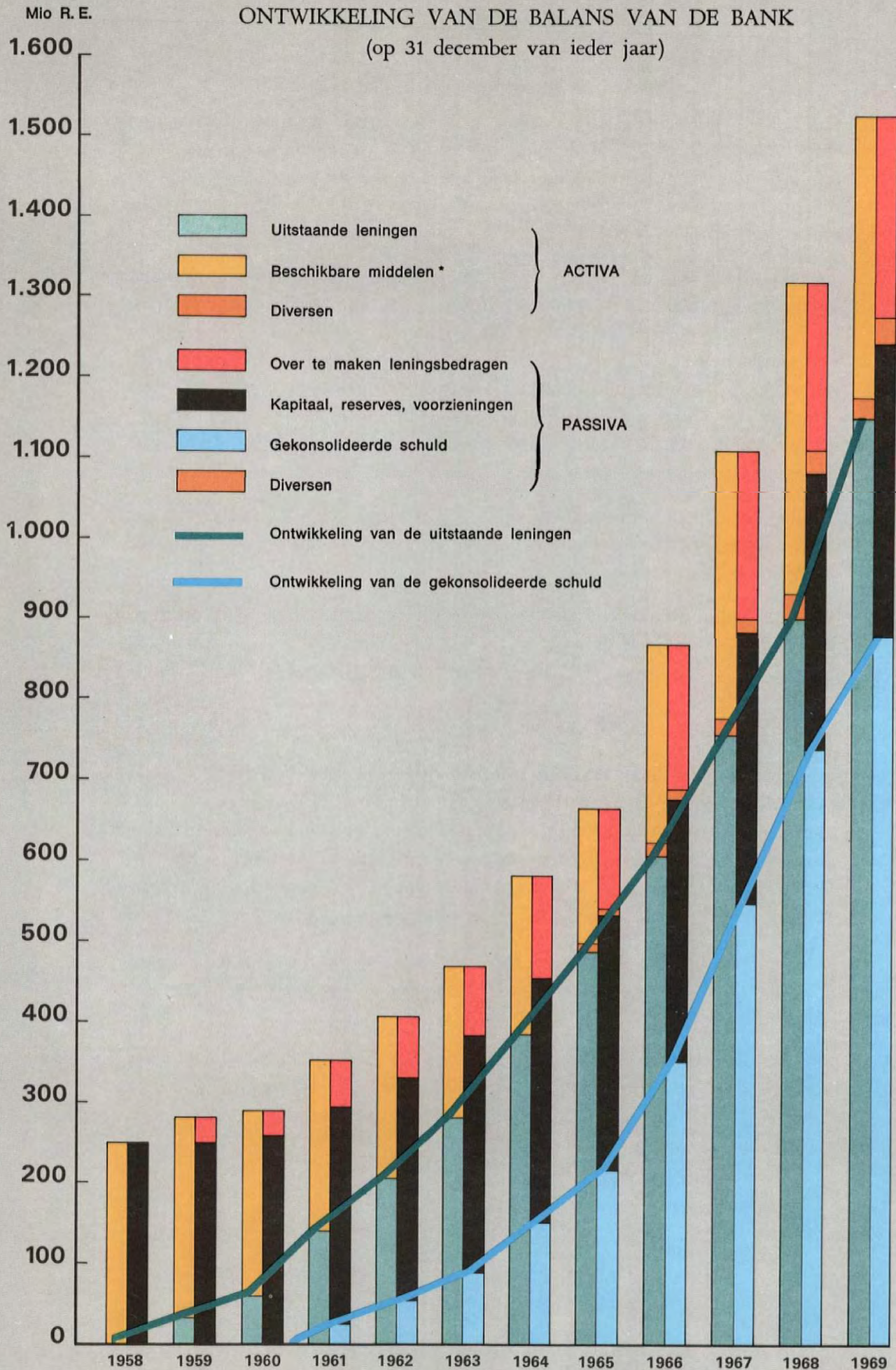
* * *

Juist wegens haar taak als ontwikkelingsbank heeft de Bank ernaar gestreefd, de gevolgen van de geleidelijke stijging van de rentevoet voor leningen op lange termijn op de kapitaalmarkten zo laat mogelijk op haar cliënten af te wentelen. Bij deze stijgende rentevoet zag zij zich echter in het tweede halfjaar genoodzaakt de door haar op gewone leningen toegepaste rentevoet tot tweemaal toe te verhogen.

Om te beginnen bracht zij op 9 juli de rente voor leningen met een looptijd van maximaal 12 jaar van 6,5 op 7%, en die voor leningen met een langere looptijd van $6\frac{7}{8}$ op 7,5%.

Op 18 december besloot zij de rente voor haar leningen opnieuw te verhogen, en wel van 7 tot 7,5%, voor leningen met een looptijd van ten hoogste 12 jaar, en van 7,5 tot 8% voor leningen met een looptijd van langer dan 12 jaar.

ONTWIKKELING VAN DE BALANS VAN DE BANK (op 31 december van ieder jaar)

* « Kas en banken », « Goud, schatkistpapier, wissels en schuldbrieven », « Vorderingen wegens nog te leveren obligaties ».

III

ANALYSE VAN DE BALANS EN VAN DE WINST- EN VERLIESREKENING ⁽¹⁾

De balans en winst- en verliesrekening zijn aan dit verslag toegevoegd (zie blz. 134 en vlg.).

De belangrijkste posten worden hierna toegelicht.

BALANS

Het balanstotaal bedraagt per 31 december 1969 r.e. 1.525.561.470.
Per 31 december 1968 bedroeg het r.e. 1.318.808.320.

ACTIVA

Kas en banken, goud, schatkistpapier, wissels en schuldbrieven.

Het totaal van de onder dit hoofd genoemde posten bedraagt r.e. 346.150.490 tegen r.e. 316.765.874 per 31 december 1968. Het bedrag is als volgt samengesteld.

	per 31 december 1968	per 31 december 1969
– Kas en banken	230.183.980	245.685.859
– Goud	8.669.918	8.686.750
– Portefeuille	77.911.976	91.777.881

Het schatkistpapier en de schuldbrieven in portefeuille tot een bedrag van r.e. 61.636.739 zijn gewaardeerd tegen de aankoopkoers of tegen de beurskoers per 31 december 1969, indien laatstbedoelde koers lager was, doch nooit hoger dan 100%. Onder dit hoofd zijn voorts opgenomen ingekochte eigen obligaties van de Bank gewaardeerd tegen de aankoop-prijs ad r.e. 2.609.113 (nominale waarde r.e. 2.681.316).

---

(1) De balans en de winst- en verliesrekening van de Bank luiden in rekeneenheden omgerekend tegen de op de datum van afsluiting geldende pariteiten (zie blz. 2).

Het totale bedrag van bovengenoemde posten laat zich naar geldsoorten als volgt splitsen :

– geldsoorten van de Lid-Staten	r.e.	222.041.731
– andere geldsoorten	r.e.	115.422.009
– goud	r.e.	8.686.750

De splitsing naar looptijden is als volgt :

– op zicht	r.e.	33.146.257
– ten hoogste drie maanden	r.e.	158.617.857
– meer dan drie, doch ten hoogste zes maanden	r.e.	60.728.725
– meer dan zes, doch ten hoogste twaalf maanden	r.e.	39.357.720
– langer dan twaalf maanden	r.e.	54.299.931

Vorderingen uit hoofde van art. 7 paragraaf 1 van de Statuten.

Het bedrag van r.e. 2.061.539 vertegenwoordigt de nog resterende vordering op Frankrijk wegens de aanpassing van het in de nationale valuta van dit land gestorte aandeel in het geplaatste kapitaal, als gevolg van de devaluatie van de Franse frank.

Verstreckte kredieten.

Het bedrag van r.e. 1.144.239.909 vertegenwoordigt het totale bedrag van de kredieten waarvan de overeenkomsten vóór 31 december 1969 waren ondertekend, na aftrek van de verrichte terugbetalingen die in de loop van het verslagjaar r.e. 31.066.366 bedroegen en van annuleringen. Van eerstgenoemd bedrag was op 31 december 1969 r.e. 895.999.841 aan de geldnemers uitbetaald.

De uit deze uitbetalingen voor de Bank voortvloeiende vorderingen laten zich naar de geldsoorten als volgt splitsen :

– geldsoorten van de Lid-Staten	r.e.	694.227.981
– vorderingen naar keuze van de Bank betaalbaar in een der geldsoorten van de Lid-Staten	r.e.	24.478.742
– andere geldsoorten	r.e.	177.293.118

De tegenpost van de nog te storten bedragen ad r.e. 248.240.068 is opgenomen aan de passiefzijde onder het hoofd : « Nog te betalen op verstrekte kredieten ».

Een vergelijking met het vorige jaar geeft het volgende beeld :

	per 31 december 1968	per 31 december 1969
– uitbetaald	698.164.198	895.999.841
– nog te betalen	207.041.418	248.240.068
Totaalbedrag van de verstrekte kredieten	905.205.616	1.144.239.909

De verstrekte kredieten zijn als volgt over de landen verdeeld :

<i>Land</i>	<i>Uitbetaalde bedragen</i>	<i>Nog uit te betalen</i>	<i>Totaal</i>
België	19.730.387	10.000.000	29.730.387
Duitsland	102.436.013	3.961.748	106.397.761
Frankrijk	173.528.309	41.680.245	215.208.554
Italië	498.156.029	142.640.001	640.796.030
Luxemburg	6.585.936	—	6.585.936
Nederland	19.349.485	13.121.547	32.471.032
Griekenland	52.353.644	12.349.090	64.702.734
Ivoorkust	959.469	10.059.861	11.019.330
Kameroen	5.918.009	3.413.701	9.331.710
Senegal	2.446.623	—	2.446.623
Kongo-Brazzaville	9.163.398	—	9.163.398
Gabon	853.632	2.388.875	3.242.507
Mauretanië	4.518.907	6.600.000	11.118.907
Nieuw Caledonië	—	2.025.000	2.025.000
	895.999.841	248.240.068	1.144.239.909

Ten aanzien van de voornaamste vorm van zekerheid op de verstrekte kredieten geldt de volgende verdeling.

Het totale bedrag van r.e. 1.144.239.909 omvat r.e. 903.749.267 kredieten verstrekt aan de Lid-Staten of door deze gegarandeerd, r.e. 108.366.377 kredieten verstrekt aan parastatale instellingen in de Lid-Staten of door deze gegarandeerd; r.e. 26.040.171 kredieten voorzien van de garantie van de Geassocieerde Staten, terwijl het saldo ad r.e. 106.084.094 bestaat uit kredieten voorzien van de bij de kredietverlening op lange termijn gebruikelijke zekerheden.

Bij een gedeelte van de verstrekte kredieten komen gelijktijdig zowel de ene als de andere soort garantie of zekerheid voor.

Inventaris en inrichting.

De inventaris en de inrichting, waarvan de kosten geheel zijn afgeschreven, zijn « pro memorie » onder dit hoofd opgenomen.

Nog niet afgeschreven aflossingspremies.

Het bedrag van r.e. 4.595.197 vertegenwoordigt de nog niet afgeschreven terugbetalingspremies op uitgegeven leningen. De afschrijvingen hierop worden jaarlijks verricht gedurende de gehele looptijd van de lening.

PASSIVA

Kapitaal.

Het geplaatste kapitaal bedraagt r.e. 1.000.000.000, waarvan r.e. 250.000.000 is gestort terwijl het niet te storten obligo r.e. 750.000.000 beloopt.

Statutaire reserve.

De statutaire reserve die in het begin van het verslagjaar voor r.e. 46.239.513 te boek stond, is verhoogd met het saldo van de winst- en verliesrekening en bedraagt daardoor r.e. 51.255.655.

Reserves.

De reserve voor verliezen uit hoofde van verstrekte kredieten en garanties, die aan het eind van het vorige verslagjaar r.e. 41.000.000 bedroeg, werd verhoogd tot r.e. 47.000.000.

De reserve voor valuta-risico's niet gedekt door Art. 7 van de Statuten, die r.e. 2.000.000 bedroeg, werd verhoogd tot r.e. 5.000.000; de egalisatie-reserve voor rente op leningen en voor emissiekosten, die aan het einde van het vorige verslagjaar r.e. 6.000.000 bedroeg, bleef ongewijzigd.

Het totaal van de bijzondere reserves bedraagt thans r.e. 58.000.000 tegen r.e. 49.000.000 aan het eind van het vorige verslagjaar.

Pensioenfondsen van het personeel.

Het bedrag onder dit hoofd opgenomen bedraagt r.e. 1.734.362 tegen r.e. 1.405.111 per 31 december 1968.

Bedragen verschuldigd uit hoofde van art. 7 paragraaf 2 van de Statuten.

Het bedrag opgenomen onder dit hoofd bedraagt r.e. 3.334.868 tegen r.e. 243.328 per 31 december 1968. De stijging vindt zijn verklaring in de aan de Bondsrepubliek Duitsland nog verschuldigde bedragen, wegens de aanpassing van het in de nationale valuta van dit land gestorte aandeel in het geplaatste kapitaal, als gevolg van de revaluatie van de Duitse Mark in de loop van dit boekjaar.

Leningen op middellange en lange termijn.

Het bedrag van r.e. 882.602.510 opgevoerd onder dit hoofd, vertegenwoordigt de door de Bank opgenomen en op 31 december 1968 nog niet vervallen leningen, verhoogd met de premies te betalen bij de aflossing.

De op 31 december 1969 uitstaande geconsolideerde schuld van de Bank laat zich als volgt verdelen :

	<i>In nationale geldsoorten</i>	<i>In r.e.</i>	<i>Uiterlijke vervaldag</i>	<i>Aflossing</i>
<i>Duitse Marken</i>	<i>(mln.)</i>			
5 1/2 % obligatielening 1963	60,0	16.393.443	1970	aan het einde van de looptijd.
5 1/2 % obligatielening 1964	80,0	21.857.924	1974	aan het einde van de looptijd.
5-5 1/4 % obligatielening 1964 (kas-obligaties)	16,8	4.590.165	1971	in 2 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1970-1971.
6 1/2 % obligatielening 1967	20,0	5.464.481	1977	in 1 termijn van DM 20 mln. in 1977.
6 1/2 % onderhandse lening 1968	100,0	27.322.404	1980	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1971-1980.
6 1/2 % obligatielening 1968	100,0	27.322.404	1978	aan het einde van de looptijd.
6 1/4 % onderhandse lening 1968	50,0	13.661.202	1974	aan het einde van de looptijd.
6 1/2 % onderhandse lening 1968	50,0	13.661.202	1983	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1974-1983.
6 3/4 % onderhandse lening 1968	50,0	13.661.202	1983	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1974-1983.
6 1/4 % onderhandse lening 1968	25,0	6.830.601	1983	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1974-1983.
6 1/4 % onderhandse lening 1968	50,0	13.661.202	1978	aan het einde van de looptijd.
6 1/4 % onderhandse lening 1968	25,0	6.830.601	1984	in 6 jaarlijkse termijnen van DM 2 mln. 1973-1978, 1 termijn van DM 3 mln. 1979 en 5 termijnen van DM 2 mln. 1980-1984.
6 1/2 % onderhandse lening 1968	100,0	27.322.404	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
6 % obligatielening 1969	120,0	32.786.886	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
6 3/4 % onderhandse lening 1969	25,0	6.830.601	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
6 3/4 % onderhandse lening 1969	25,0	6.830.601	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
6 1/2 % onderhandse lening 1969	30,0	8.196.721	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
6 1/2 % onderhandse lening 1969	20,0	5.464.481	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
6 1/2 % onderhandse lening 1969	100,0	27.322.404	1981	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1972-1981.
7 % obligatielening 1969	100,0	27.322.404	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
7 % onderhandse lening 1969	50,0	13.661.202	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
	DM 1.196,8	326.994.535		
<i>Franse franken</i>	<i>(mln.)</i>			
5 % obligatielening 1963	45,0	8.101.991	1983	elke obligatie telkens voor een derde aan het einde van het 10e, 15e en 20ste jaar.
6 1/4 % obligatielening 1966	160,0	28.807.081	1981	in 4 gelijke termijnen om de drie jaar 1972-1981 met stijgende aflossingspremie.
6 1/4 % obligatielening 1967	200,0	36.008.851	1985	in 6 ongeveer gelijke termijnen om de drie jaar 1970-1985 met stijgende aflossingsbedragen.
	FF 405,0	72.917.923		
Aflossingspremies		5.905.488		
		78.823.411		

		<i>In nationale geldsoorten</i>	<i>In r.e.</i>	<i>Uiterlijke vervaldag</i>	<i>Aflossing</i>
<i>Italiaanse lires</i>		<i>(mrd.)</i>			
5 %	obligatielening 1962	15,0	24.000.000	1977	aan het einde van de looptijd.
6 %	obligatielening 1965	14,469	23.150.400	1985	in 16 annuïteiten * 1970-1985.
6 %	obligatielening 1966	15,0	24.000.000	1986	in 17 annuïteiten * 1970-1986
6 %	obligatielening 1966	15,0	24.000.000	1986	in 15 gelijke jaarlijkse termijnen 1972-1986.
6 %	obligatielening 1967	15,0	24.000.000	1987	in 17 annuïteiten * 1971-1987.
6 %	obligatielening 1968	15,0	24.000.000	1988	in 17 annuïteiten * 1972-1988.
	lires	89,469	143.150.400		
<i>Belgische franken</i>		<i>(mln.)</i>			
6 %	obligatielening 1963	388,8	7.776.000	1987	in 18 annuïteiten * 1970-1987.
6 1/2 %	obligatielening 1965	457,5	9.150.000	1977	in 8 annuïteiten * 1970-1977.
7 %	obligatielening 1966	500,0	10.000.000	1978	in 6 jaarlijkse termijnen 1972-1977 BFr. 30,0 mln. en BFr. 320,0 mln. in 1978.
7 %	obligatielening 1967	750,0	15.000.000	1982	in 5 jaarlijkse termijnen 1973-1977 van BFr. 22,5 mln., 4 jaarlijkse termijnen 1978-1981 van BFr. 37,5 mln. en BFr. 487,5 mln. in 1982.
6 3/4 %	obligatielening 1968	750,0	15.000.000	1982	in 8 jaarlijkse termijnen 1974-1981 van BFr. 37,5 mln. en BFr. 450,0 mln. in 1982.
	BFr.	2.846,3	56.926.000		
<i>Nederlandse guldens</i>		<i>(mln.)</i>			
4 1/2 %	obligatielening 1961	39,95	11.035.911	1981	in 12 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1970-1981.
4 3/4 %	obligatielening 1962	30,0	8.287.293	1982	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1973-1982.
5 3/4 %	obligatielening 1964	30,0	8.287.293	1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
5 3/4 %	obligatielening 1965	40,0	11.049.724	1990	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1976-1990.
6 3/4 %	obligatielening 1968	40,0	11.049.724	1988	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1979-1988.
	fl.	179,95	49.709.945		
<i>Luxemburgse franken</i>		<i>(mln.)</i>			
5 %	bankkrediet 1964	Lux. Fr. 37,41	748.219	1974	in 5 annuïteiten * 1970-1974.

* in kapitaal en intresten.

	<i>In nationale geldsoorten</i>	<i>In r.e.</i>	<i>Uiterlijke vervaldag</i>	<i>Aflossing</i>
<i>USA dollars</i>	<i>(mln.)</i>			
5 1/2 % obligatielening 1964	25,0	25.000.000	1984	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1970-1984.
6 % obligatielening 1965	20,0	20.000.000	1985	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1971-1985.
6 1/2 % obligatielening 1966	21,25	21.250.000	1976	in 7 stijgende jaarlijkse termijnen 1970-1976.
6 1/2 % obligatielening 1966	15,0	15.000.000	1986	in 15 gelijke jaarlijkse termijnen 1972-1986.
6 1/2 % obligatielening 1967	25,0	25.000.000	1982	in 5 jaarlijkse termijnen 1973-1977 van US \$ 1,25 mln. en 5 jaarlijkse termijnen 1978-1982 van US \$ 3,75 mln.
6 1/2 % obligatielening 1967	25,0	25.000.000	1987	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1973-1987.
6 % obligatielening 1967	20,0	20.000.000	1972	aan het einde van de looptijd.
6 1/2 % obligatielening 1967	25,0	25.000.000	1982	in 5 jaarlijkse termijnen 1973-1977 van US \$ 1,25 mln. en 5 jaarlijkse termijnen 1978-1982 van US \$ 3,75 mln.
6 3/4 % obligatielening 1968	25,0	25.000.000	1980	in 8 gelijke jaarlijkse termijnen 1971-1978 van US \$ 1,0 mln. en 2 jaarlijkse termijnen 1979-1980 van US \$ 8,5 mln.
7 1/2 % obligatielening 1969	25,0	25.000.000	1984	in 8 gelijke jaarlijkse termijnen 1972-1979 van US \$ 0,5 mln. en 5 gelijke jaarlijkse termijnen 1980-1984 van US \$ 4,2 mln.
	US \$ 226,25	226.250.000		
	<u>Totaal</u>	<u>generaal</u>		
		882.602.510		

* in kapitaal en intresten.

De ontwikkeling van de geconsolideerde schuld der Bank gedurende het verslagjaar was, gesplitst naar geldsoorten, als volgt (in r.e.) :

	<i>Per 31 decem- ber 1968 uit- staande schuld</i>	<i>Transacties in het verslagjaar</i>		<i>Koers- verschillen</i>	<i>per 31 dec- ber 1969 uit- staande schuld</i>
		<i>Leningen</i>	<i>Aflossingen</i>		
in DM	183.775.000	+ 128.415.229	- 2.075.000	+ 16.879.236	326.994.535
in FFr.	90.134.615	—	8.101.988	- 9.114.704	72.917.923
in Lires	144.000.000	—	849.600	—	143.150.400
in BFr.	58.000.000	—	1.074.000	—	56.926.000
in fl.	50.635.359	—	925.414	—	49.709.945
in Lux. Fr.	877.180	—	128.961	—	748.219
in US \$	202.500.000	25.000.000	1.250.000	—	226.250.000
Totaal	729.922.154	153.415.299	14.404.963	+ 7.764.532	876.697.022
Aflossings- premies	6.886.730	—	243.060	- 738.182	5.905.488
	736.808.884	153.415.299	14.648.023	+ 7.026.350	882.602.510

Diverse rekeningen.

Het onder dit hoofd vermelde bedrag van r.e. 4.409.837 omvat administratieve transitoria en voorzieningen bij het afsluiten van het boekjaar, alsmede diverse crediteuren.

PRO-MEMORIE REKENINGEN

Vorderingen wegens nog te leveren obligaties.

Het bedrag van r.e. 16,4 miljoen vertegenwoordigt de tegenwaarde van DM 60 miljoen 6 1/2% obligaties 1967 met een looptijd van 10 jaar te plaatsen als gedeelte van een lening van DM 80 miljoen verstrekt door de Bondsrepubliek Duitsland als bijdrage van dit land in de financiële hulp aan Griekenland.

Nog niet bestemde globale kredieten.

Het onder dit hoofd vermelde bedrag vertegenwoordigt de tegenwaarde van ondertekende globale leningsovereenkomsten voor de financiering van kleine en middelgrote industriële vestigingen in Italië. De toegewezen bedragen werden in mindering gebracht en op de balans opgevoerd onder het hoofd « Verstrekte kredieten ».

« SECTION SPÉCIALE »

Het bedrag van r.e. 197.423.592 vertegenwoordigt het totaal van de door de Bank op 31 december 1969 in het kader van de « Section Spéciale » ondertekende kredietovereenkomsten, te weten :

a) voor de financiering van projecten in Turkije voor rekening en in opdracht van de Lid-Staten	r.e. 163.890.476
b) voor de financiering van projecten in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagascar en in de Landen en Gebieden Overzee (G.A.S.M.- L.G.O.) voor rekening en in opdracht van de Europese Economische Gemeenschap	r.e. 33.533.116

De hierop uitbetaalde bedragen belopen respectievelijk r.e. 93.962.241 en r.e. 3.159.091.

De rubriek « Nog te bestemmen gedeelte van een globaal krediet » ad r.e. 780.339 vertegenwoordigt het nog niet bestemde gedeelte van een globaal krediet verstrekt voor de financiering van kleine en middelgrote industriële vestigingen in Turkije.

De specificatie van de rekening van de « Section Spéciale » is opgenomen op blz. 138 van dit verslag.

WINST- EN VERLIESREKENING

DEBET

Administratiekosten en voorzieningen.

De administratiekosten en voorzieningen bedroegen r.e. 3.764.630 tegen r.e. 3.212.116 voor de vorige verslagperiode.

Deze kunnen worden verdeeld in :

– personeelsuitgaven	r.e.	2.568.783
– algemene onkosten en voorzieningen voor mogelijke andere lasten	r.e.	1.195.847

De stijging van de personeelsuitgaven wordt hoofdzakelijk verklaard door de herziening van de salarissen in 1969 als aanpassing aan de stijging van de kosten van levensonderhoud in het vorige jaar, voorts door de uitbreiding van het personeel en de contractuele periodieke verhogingen.

Het personeel van de Bank omvatte op 31 december 1969 in totaal 183 personen, waarvan 118 personen werkzaam waren in de vertaaldiensten, de uitvoerende diensten en de interne dienst.

Rente en kosten van leningen.

Deze post bedraagt r.e. 54.517.828 en omvat de rente op de leningen en andere rentelasten, alsmede de emissiekosten en overige lasten van de opgenomen leningen in 1969 en geheel afgeschreven ten laste van dit boekjaar.

Bankkosten en waarderingsverschillen.

Het bedrag van r.e. 584.751 opgevoerd onder dit hoofd bestaat nage- noeg geheel uit de verschillen in de waardering van de portefeuille.

Afschrijving van de netto-aankopen van inventaris en inrichting.

De in de loop van het verslagjaar verrichte netto-uitgaven voor inventaris en inrichting zijn geheel afgeschreven. Zij bedroegen r.e. 37.961 tegen r.e. 62.125 in het vorige verslagjaar.

CREDIT

Rente en provisie van de verstrekte kredieten.

Deze bate bedraagt r.e. 48.172.338 tegen r.e. 37.824.683 in de vorige verslagperiode. In deze stijging weerspiegelt zich de toeneming van de bedragen die op de verstrekte kredieten zijn uitbetaald.

Rente en provisie van de beleggingen.

Het bedrag aan opbrengsten, dat de belegging en uitzetting van de beschikbare middelen hebben opgeleverd, beloopt r.e. 24.078.209 tegen r.e. 18.651.681 in de vorige verslagperiode.

Beheersprovisie.

Deze post ad r.e. 187.996 – in de vorige boekjaren begrepen onder de rubriek « Andere baten » – vertegenwoordigt de remuneratie voor het beheer van de kredieten verstrekt voor rekening en in opdracht van de Lid-Staten en van de E.E.G.

Netto-resultaat van de pariteitswijzigingen van de Duitse Mark en van de Franse frank.

Het bedrag van r.e. 429.769 vormt het resultaat van enerzijds het verlies van de Bank als gevolg van de devaluatie van de Franse frank op 11 augustus 1969, zijnde r.e. 2.305.139 en anderzijds de winst als gevolg van de revaluatie van de Duitse mark op 27 oktober 1969, zijnde r.e. 2.734.908.

IV

BESTUUR VAN DE BANK

Verscheidene leden van de Raad van Bewind hebben een andere werkring aanvaard, hetgeen een gewijzigde samenstelling van de Raad tot gevolg had :

De heren GIROLAMO TROTTA en M. MICHEL ALBERT hebben hun ontslag ingediend.

De Raad van Gouverneurs heeft in de plaats van de heer TROTTA, de heer UGO MORABITO aangesteld als plaatsvervanger van de heer STEFANO SIGLIENTI.

Wij zeggen de heren TROTTA en ALBERT dank voor hun hooggewaardeerde en vakkundige medewerking aan de Bank.

In 1969 zijn ons twee leden van het Comité ter Controle van de Boekhouding ontvallen : de heer RENÉ BRESSON, Voorzitter en de heer ADRIAAN MARIE DE JONG.

Het verlies van deze twee personen wordt door de Bank diep betreurd. Zij hadden de Bank sinds haar oprichting laten delen in hun grote ervaring en vakkundigheid.

In de opengevallen plaatsen heeft de Raad van Gouverneurs de heren ROGER LÉONARD en ÉMILE RAUS benoemd.

* * *

Luxemburg, 28 april 1970

De Voorzitter van de Raad van Bewind,
PARIDE FORMENTINI

BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

ACCOUNTANTSVERKLARING VAN PRICE WATERHOUSE & Co.

Ravensteinstraat 60

B - 1000 Brussel

De President

VAN DE EUROPESE INVESTERINGSBANK

LUXEMBURG

Wij hebben de balans van de Europese Investeringsbank per 31 december 1969 en de winst- en verliesrekening over het boekjaar 1969 gecontroleerd. Onze controle werd verricht volgens algemeen aanvaarde controlebeginselen en omvatte derhalve een zodanig onderzoek van de administratie alsmede zodanige andere controlemaatregelen, als wij onder de gegeven omstandigheden nodig oordeelden.

De portefeuille bestaat uit (a) schatkistpapier, kasobligaties en obligaties gewaardeerd tegen de aankoopkoers doch niet hoger dan de nominale resp. de aflossingswaarde, dan wel tegen de beurskoers indien deze lager is : r.e. 61.636.739, (b) ingekochte eigen obligaties gewaardeerd tegen de aankoopkoers : r.e. 2.609.113, en (c) wissels en bankaccepten opgenomen voor de nominale waarde : r.e. 27.532.029.

Naar onze mening geeft de bijgaande jaarrekening, alsmede de in de voorgaande alinea vermelde toelichting, een getrouw beeld van de financiële positie van de Europese Investeringsbank per 31 december 1969 en van de resultaten behaald gedurende het op die datum geëindigde boekjaar in overeenstemming met algemeen aanvaarde administratieve beginselen, die in vergelijking met het vorige jaar ongewijzigd zijn toegepast.

12 maart 1970

PRICE WATERHOUSE & Co.

BALANS PER 31

(in rekeneenheden met een waarde van 0,88867088

Voor de samenstelling van de rekeningen van de Bank

1 rekeneenheid = 50 BFr. = 3,66 DM = 5,55419 FFr. = 625 Lire

ACTIVA

KAS EN BANKEN		
op zicht of met een looptijd van maximaal een jaar . .	237.298.618	
met een looptijd langer dan een jaar	8.387.241	
		245.685.859
GOUD.		8.686.750
SCHATKISTPAPIER, WISSELS EN SCHULDBRIEVEN		
met een looptijd van maximaal een jaar	45.865.190	
met een looptijd langer dan een jaar	45.912.691	
		91.777.881
VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN ART. 7 PARAGRAAF 1 VAN DE STATUTEN		2.061.539
VERSTREKTE KREDIETEN		
waarop		
uitbetaald	895.999.841	
nog uit te betalen	248.240.068	
		1.144.239.909
INVENTARIS EN INRICHTING		1
TE ONTVANGEN RENTE EN PROVISIE.		19.311.076
NOG NIET AFGESCHREVEN AFLOSSINGSPREMIES		4.595.197
DEPOSITO'S VOOR DE DIENST DER LENINGEN O/G.		8.674.197
DIVERSE REKENINGEN		529.061
	Totaal : r.e.	1.525.561.470

PRO-MEMORIE

VORDERINGEN WEGENS NOG TE LEVEREN OBLIGATIES. . .	16.393.443
NOG NIET BESTEMDE GLOBALE KREDIETEN.	7.000.000

« SECTION SPÉCIALE »

Voor rekening en in opdracht van derden verstrekte

(waarop uitbetaald : . . . . . r.e.

nog uit te betalen : . . . . . r.e.

Nog te bestemmen gedeelte van een globaal krediet

DECEMBER 1969

gram fijn goud – Art. 4 van de Statuten)

zijn de volgende omrekeningskoersen gebruikt :

= 50 Lux.Fr. = 3,62 fl. = 1 US \$ = 4,37282 Zw.Fr.

PASSIVA

KAPITAAL	1.000.000.000	
waarvan gestort overeenkomstig Art. 5 paragraaf 1 der Statuten		250.000.000
STATUTAIRE RESERVE		51.255.655
RESERVE VOOR VERLIEZEN UIT HOOFDE VAN VERSTREKTE KREDIETEN EN GARANTIES	47.000.000	
EGALISATIERESERVE VOOR RENTE OP LENINGEN EN VOOR EMISSIEKOSTEN	6.000.000	
RESERVE VOOR VALUTA-RISICO'S NIET GEDEKT DOOR ART. 7 VAN DE STATUTEN	5.000.000	
		58.000.000
PENSIOENFONDS VAN HET PERSONEEL		1.734.362
BEDRAGEN VERSCHULDIGD UIT HOOFDE VAN ART. 7 PARAGRAAF 2 VAN DE STATUTEN		3.334.868
LENINGEN OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN.	876.697.023	
AFLOSSINGSPREMIES	5.905.487	
		882.602.510
NOG TE BETALEN OP VERSTREKTE KREDIETEN		248.240.068
TE BETALEN EN VOORUITONTVANGEN RENTE EN PROVISIE		17.309.973
VERVALLEN NOG NIET UITBETAALDE COUPONS EN OBLIGATIES		8.674.197
DIVERSE REKENINGEN		4.409.837
	<i>Totaal : r.e.</i>	1.525.561.470

REKENINGEN

TE LEVEREN OBLIGATIES	16.393.443
VERPLICHTINGEN WEGENS NOG NIET BESTEMDE GLOBALE KREDIETEN	7.000.000

leningen r.e. 197.423.592
97.121.332
100.302.260)
. . . . r.e. 780.339

WINST- EN VERLIESREKENING

(in rekeneenheden met een waarde van 0,88867088

DEBET

ADMINISTRATIEKOSTEN EN VOORZIENINGEN	3.764.630
RENTE EN KOSTEN VAN LENINGEN	54.517.828
BANKKOSTEN EN WAARDERINGSVERSCHILLEN	584.751
AFSCHRIJVING VAN DE NETTO-AANKOPEN VAN INVENTARIS EN INRICHTING	37.961
RESERVE VOOR VERLIEZEN UIT HOOFDE VAN VERSTREKTE KREDIETEN EN GARANTIES	6.000.000
RESERVE VOOR VALUTA-RISICO'S NIET GEDEKT DOOR ART. 7. VAN DE STATUTEN	3.000.000
WINSTSALDO OVERGEBOEKT NAAR DE STATUTAIRE RESERVE	5.016.142
<i>Totaal : r.e.</i>	72.921.312

OVER HET BOEKJAAR 1969

gram fijn goud – Art. 4 van de Statuten)

	CREDIT
RENTE EN PROVISIE VAN DE VERSTREKTE KREDIETEN	48.172.338
RENTE EN PROVISIE VAN DE BELEGGINGEN	24.078.209
BEHEERSPROVISIE.	187.996
KOERSVERSCHILLEN	53.000
NETTO-RESULTAAT VAN DE PARITEITSWIJZIGINGEN VAN DE DUITSE MARK EN VAN DE FRANSE FRANK	429.769
<i>Totaal : r.e.</i>	<u>72.921.312</u>

SPECIFICATIE VAN DE REKENINGEN VAN DE

(in rekeneenheden met een waarde

ACTIVA

(I) TURKIJE			
VORDERINGEN OP DE LID-STATEN			
wegens verstrekte kredieten			69.928.235
VERSTREKTE KREDIETEN			
waarop			
uitbetaald	93.962.241		
nog uit te betalen	69.928.235		
			<hr/>
			163.890.476
			<hr/>
TE ONTVANGEN VAN DE LID-STATEN WEGENS EEN NOG			233.818.711
NIET BESTEMD GLOBAAL KREDIET			780.339
			<hr/>
		Totaal Turkije	234.599.050
(II) GEASSOCIEERDE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR			
EN LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE			
VORDERINGEN OP DE EUROPESE ECONOMISCHE GE-			
MEENSCHAP			
wegens verstrekte kredieten	30.374.025		
VERSTREKTE KREDIETEN			
waarop			
uitbetaald	3.159.091		
nog uit te betalen	30.374.025		
			<hr/>
		33.533.116	
			<hr/>
		Totaal G.A.S.M. en L.G.O.	63.907.141
			<hr/>
		Totaal generaal : r.e.	298.506.191
			<hr/>

van 0,88867088 gram fijn goud)

(I) TURKIJE	
LID-STATEN WEGENS VERSTREKTE KREDIETEN	163.890.476
NOG TE BETALEN OP VERSTREKTE KREDIETEN	69.928.235
	<hr/>
	233.818.711
LID-STATEN WEGENS EEN NOG NIET BESTEMD GLOBAAL KREDIET . . .	780.339
	<hr/>
Totaal Turkije	234.599.050
(II) GEASSOCIEERDE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR EN LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE	
EUROPESE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP WEGENS VERSTREKTE KREDIETEN	33.533.116
NOG TE BETALEN OP VERSTREKTE KREDIETEN	30.374.025
	<hr/>
Totaal G.A.S.M. en L.G.O.	63.907.141
Totaal generaal : r.e.	<hr/> 298.506.191

VERKLARING VAN HET COMITÉ TER CONTROLE VAN DE BOEKHOUDING

Het Comité ingesteld en benoemd krachtens artikel 14 van de Statuten en artikel 25 van het Reglement van Orde van de Europese Investeringsbank voor het controleren der regelmatigheid van haar verrichtingen en van haar boeken,

gezien het jaarverslag over 1969 alsmede de balans van de Bank op 31 december 1969 en de winst- en verliesrekening over het op die datum afgesloten boekjaar, zoals deze zijn vastgesteld door de Raad van Bewind in haar zitting van 28 april 1970,

gezien de artikelen 22, 23 en 24 van het Reglement van Orde,

verklaart bij deze :

dat de verrichtingen van de Bank gedurende het boekjaar 1969 hebben plaatsgevonden met inachtneming van de door de Statuten en het Reglement van Orde voorgeschreven vormvoorschriften en andere bepalingen;

dat de balans en de winst- en verliesrekening in overeenstemming zijn met de boekingen en dat zij, zowel wat de activa als de passiva betreft, een juist beeld geven van de financiële toestand van de Bank.

Luxemburg, 12 mei 1970.

Het Comité ter controle van de Boekhouding,

K. BERNARD

E. RAUS

R. LÉONARD

DE EUROPESE INVESTERINGSBANK EN DE GRENSGEBIEDEN (1)

Het begrip grens is een van de vele criteria volgens welke het grondgebied van het Europa der Zes kan worden verdeeld. De kaart van de landen der Gemeenschap, die men in dit hoofdstuk aantreft, toont aan dat, behalve de centrale delen van Frankrijk en, in mindere mate, van de Bondsrepubliek Duitsland, de grote bestuursrechtelijke gebieden van de Gemeenschappelijke Markt zijn afgebakend door grenzen : interne grenzen tussen de Lid-Staten van de Gemeenschap, buitengrenzen met derde landen (waarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen traditionele historische grenzen en grenzen die het gevolg zijn van de tweede wereldoorlog en geleid hebben tot de vorming van z.g. «randgebieden»), en tenslotte grenzen met de zee.

Onder de vier daarmee overeenkomende categorieën grensgebieden vertonen de interne grensgebieden en de «randgebieden» een bijzonder karakter : hun betrekkingen met de naburige gebieden hebben onmiddellijk na de oorlog of ten gevolge van de oprichting van de Gemeenschappelijke Markt belangrijke wijzigingen ondergaan, als direct gevolg van institutionele beslissingen. In beide gevallen is verandering opgetreden in de factoren die zowel de bewegingen van goederen als de beslissingen inzake de vestigingsplaats van economische eenheden, de verplaatsing van personen en de kapitaalbewegingen bepalen.

Wat de interne grensgebieden betreft, heeft het rechtstreeks met elkaar in verbinding brengen van de economieën ertoe geleid dat de problematiek moest worden gezien vanuit een nieuw gezichtspunt, dat zowel door de uitbreiding van de markt, de verscherpte concurrentie en de grotere mobiliteit van de produktiefactoren werd bepaald, als door het bestaan of ontstaan van moeilijkheden tegenover het ontbreken van een harmonisatie of van leemten die nog steeds in de betrekkingen tussen naburige gebieden bestaan.

---

(1) Deze studie moet worden gezien als een eerste proeve om, aan de hand van de ervaring van de Bank, een onderwerp dat in de Gemeenschap van evident belang is geworden, in zijn geheel te behandelen. Op het onderwerp zal dieper worden ingegaan wanneer vollediger statistieken op het niveau van de betrokken gewesten of zones voorhanden zijn, en vooral wanneer de leningen der Bank een grotere dichtheid te zien zullen geven en, na de voltooiing der betrokken investeringen, hun uitwerking beter beoordeeld kan worden.

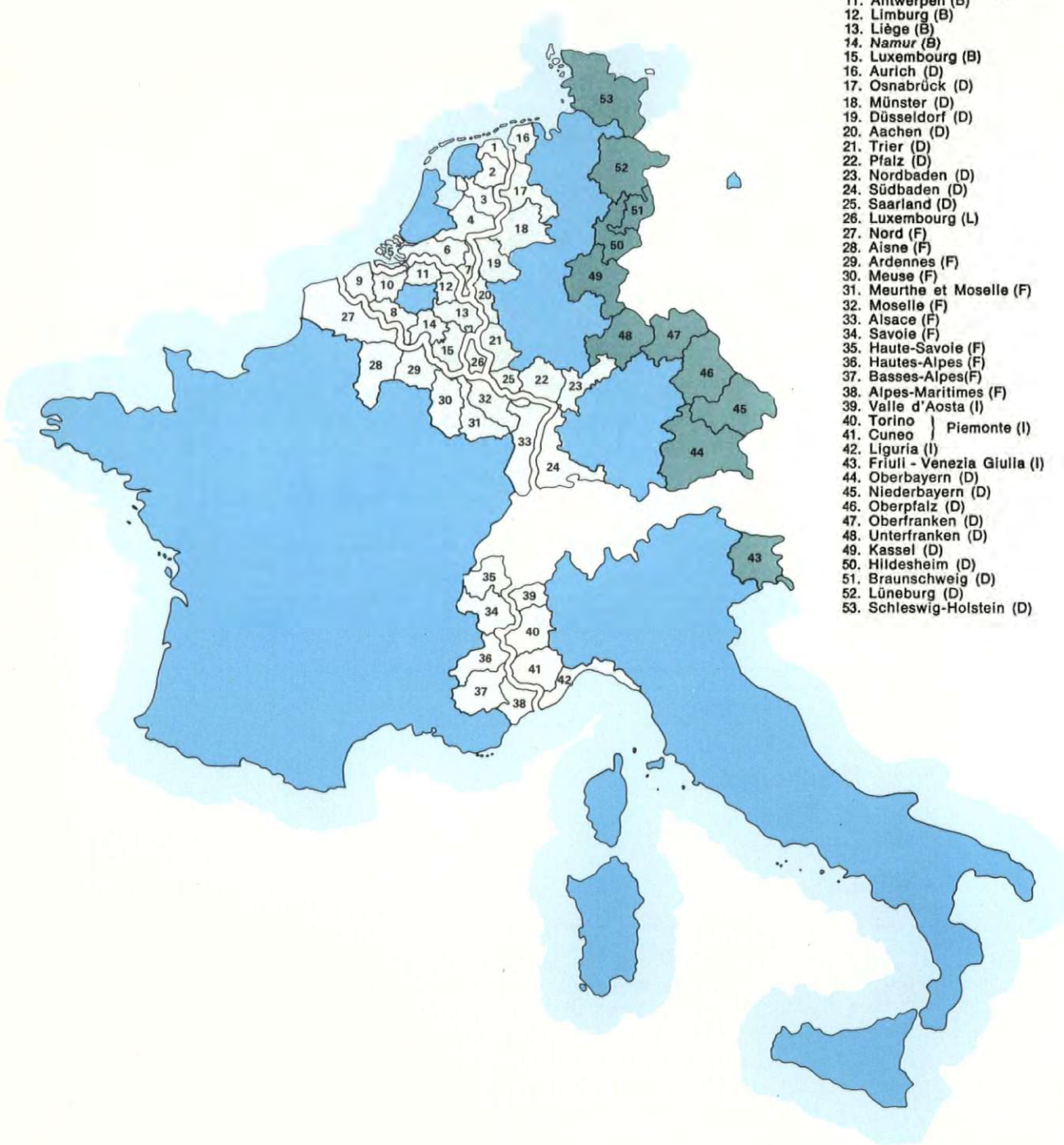
De randgebieden hadden daarentegen te kampen met het probleem van een abrupte onderbreking van traditionele handelsstromen en een grote onzekerheid aangaande de toekomst. Vaak veranderde een gunstige geografische ligging plotseling in een excentrische ligging. Het voornaamste economische probleem werd de ingrijpende aanpassing aan de nieuwe politieke situatie en de heroriëntering van de produktie en de handel.

Ook de beide andere categorieën grensgebieden : de kustgebieden en de voornamelijk bergachtige gebieden van Zuid-West-Frankrijk en de gebieden welke aan Zwitserland, Oostenrijk en Denemarken grenzen, kennen aanpassingsmoeilijkheden ten gevolge van de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap. Voor de eerste categorie kan het verkeer over zee beïnvloed worden door een bepaalde heroriëntering van het handelsverkeer, terwijl het gemeenschappelijk vervoerbeleid nieuwe voorwaarden kan scheppen. Wat de tweede categorie betreft, kan de werking van de Gemeenschappelijke Markt niet zonder gevolgen blijven voor bepaalde gebieden die traditionele banden hebben met Spanje of Zwitserland, Oostenrijk of Denemarken. De excentrische ligging van deze beide categorieën gebieden is ten opzichte van de industrie centra van het communautaire Europa in feite geaccentueerd.

Dit hoofdstuk is gewijd aan de interne grensgebieden en de randgebieden, dus aan de gebieden die het sterkst worden beïnvloed door institutionele beslissingen. Voor de daar bestaande situatie heeft de Bank altijd aandacht gehad en zij heeft steeds getracht bij te dragen tot de economische ontwikkeling aldaar. Overeenkomstig haar statuten heeft zij aanvullend deelgenomen aan de financiering van investeringsprojecten. Haar interventies vonden, overeenkomstig artikel 130 van het Verslag, plaats op grond van de onderontwikkeling van de economie van bepaalde grensgebieden, van de behoefte aan aanpassing of modernisering, of van het gemeenschappelijk belang dat de projecten voor verscheidene Lid-Statens vertegenwoordigden.

In deze studie staat de activiteit van de Bank in de interne grensgebieden en de randgebieden centraal; het bleek echter wenselijk deze te bezien in het economische en communautaire kader van de betrokken gebieden.

INTERCOMMUNAUTAIRE GRENSGEBIEDEN EN OOSTELIJKE GRENSGEBIEDEN VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP

1. Groningen (N)
2. Drente (N)
3. Overijssel (N)
4. Gelderland (N)
5. Zeeland (N)
6. Noord-Brabant (N)
7. Limburg (N)
8. Hainaut (B)
9. West-Vlaanderen (B)
10. Oost-Vlaanderen (B)
11. Antwerpen (B)
12. Limburg (B)
13. Liège (B)
14. Namur (B)
15. Luxembourg (B)
16. Aurich (D)
17. Osnabrück (D)
18. Münster (D)
19. Düsseldorf (D)
20. Aachen (D)
21. Trier (D)
22. Pfalz (D)
23. Nordbaden (D)
24. Südbaden (D)
25. Saarland (D)
26. Luxembourg (L)
27. Nord (F)
28. Aisne (F)
29. Ardennes (F)
30. Meuse (F)
31. Meurthe et Moselle (F)
32. Moselle (F)
33. Alsace (F)
34. Savoie (F)
35. Haute-Savoie (F)
36. Hautes-Alpes (F)
37. Basses-Alpes (F)
38. Alpes-Maritimes (F)
39. Valle d'Aosta (I)
40. Torino } Piemonte (I)
41. Cuneo }
42. Liguria (I)
43. Friuli - Venezia Giulia (I)
44. Oberbayern (D)
45. Niederbayern (D)
46. Oberpfalz (D)
47. Oberfranken (D)
48. Unterfranken (D)
49. Kassel (D)
50. Hildesheim (D)
51. Braunschweig (D)
52. Lüneburg (D)
53. Schleswig-Holstein (D)

I. DE INTERNE GRENSGEBIEDEN

A. Algemene situatie en recente ontwikkeling.

Aan beide zijden van de grenzen die het grondgebied van twee Lid-Staten scheiden, liggen vaak gebieden waarvan de economische structuur sterk gekenmerkt is door het bestaan van die grenzen. Vanzelfsprekend is het niet gemakkelijk om deze interne grensgebieden scherp af te bakenen, en vooral niet om de breedte ervan te bepalen of om uit te maken welke graad van homogeniteit bij de definitie in acht moet worden genomen. Daarom, alsook omdat praktisch alleen op het niveau van de bestuursrechtelijke eenheden statistieken beschikbaar zijn, is het wenselijk gebleken zich aan deze eenheden te houden, ook al zijn deze eenheden van de verschillende landen onderling niet volledig vergelijkbaar; in de Bondsrepubliek Duitsland zijn het de « Regierungsbezirke », in België, Italië en Nederland de provincies, in Frankrijk de departementen en voor Luxemburg het gehele Groothertogdom.

Er zijn niet minder dan een vijftigtal van deze bestuursrechtelijke eenheden die voldoen aan de kenmerken van « interne grensgebieden ». Zoals op de kaart te zien is, zijn deze gebieden voornamelijk geconcentreerd

Tabel I — ENKELE GEGEVENS OVER DE INTERNE GRENSGEBIEDEN
VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP ⁽¹⁾

	Oppervlakte		Bevolking (einde 1966)		Bevolkingsdichtheid (einde 1966)	
	1.000 km ²	% E.E.G.	miljoenen	% E.E.G.	Aantal km ²	Index- cijfer E.E.G. = 100
Totaal van de interne grensgebieden	208,3	17,8	43,7	23,8	214	136
Grensgebieden van :						
— Bondsrepubliek Duitsland	53,0	4,5	16,7	9,1	314	200
— België	27,0	2,3	7,5	4,0	275	176
— Frankrijk	78,0	6,7	9,0	4,9	115	73
— Italië	22,3	1,9	4,0	2,2	183	116
— Luxemburg	2,6	0,2	0,3	0,2	128	73
— Nederland	25,4	2,2	6,2	3,4	281	178

(1) Voor de afbakening van de grensgebieden, zie kaart; de getallen van deze Tabel zijn ontleend aan de studie die is ingediend bij het in de tekst (blz. 147) genoemde Colloquium; er werden evenwel enkele correcties aangebracht in verband met kleine verschillen in de afbakening van de betrokken gebieden.

over een zone die in het Zuiden begint bij de berggrens tussen Frankrijk en Italië, bij de Frans-Zwitserse grens wordt onderbroken en zich verder uitstrekt naar het Noord-Noordwesten, die na Straatsburg een soort driehoek vormt waarvan een der zijden van de monding van de Rijn naar het Franse Nauw van Calais loopt.

De algemene betekenis van de interne grensgebieden in de Europese Gemeenschappen is in het licht gesteld tijdens een onlangs gehouden Colloquium over «de grensgebieden en de Gemeenschappelijke Markt» (1). Volgens de studies die tijdens dit Colloquium zijn ingediend, bestrijken de grensgebieden iets minder dan één vijfde van het communautaire grondgebied en worden zij bewoond door iets minder dan één kwart van de totale bevolking van de Gemeenschap. De bevolkingsdichtheid (meer dan 200 inwoners per km²) is er hoger dan het gemiddelde voor de gehele Gemeenschap.

Uit economisch oogpunt is het frappant dat het percentage van de beroepsbevolking in de secundaire sector voor de gezamenlijke interne grensgebieden hoog is (bijna 50% in 1967) en dat dit zelfs aanmerkelijk hoger is dan voor de gehele Gemeenschap (in hetzelfde jaar 44%). Vanzelfsprekend verbergt dit gemiddelde vrij grote verschillen in de individuele situaties; het vrij hoge niveau van dit gemiddelde is te verklaren door het feit dat een nogal groot aantal van deze gebieden in het noordwesten van Europa is gelegen, dat reeds sinds lang is geïndustrialiseerd (Tabel II).

*Tabel II — INDELING VAN DE BEROEPSBEVOLKING
OVER DE GROTE SECTOREN IN 1967
IN DE INTERNE GRENSGEBIEDEN VAN DE GEMEENSCHAP*

<i>Grote sectoren</i>	<i>Totaal van de interne grensgebieden (% van het totaal)</i>	<i>Gehele Gemeenschap (% van het totaal)</i>
Primaire sector	11	16
Secundaire sector	49	44
Tertiaire sector	40	40

(1) Instituut voor Europese Studiën (Vrije Universiteit van Brussel), Brussel, 21 - 28 november 1969

Het gemiddelde produkt per inwoner lijkt er echter momenteel ongeveer 10% lager te liggen dan het communautaire gemiddelde. Er bestaan geen officiële statistieken voor deze gezamenlijke gebieden waaruit dit duidelijk blijkt, maar enkele partiële gegevens tonen het aan : het bruto intern produkt per inwoner in deze grensgebieden van de Bondsrepubliek Duitsland bedroeg bijvoorbeeld in 1966 1.725 rekeneenheden, d.w.z. 14% minder dan het nationale gemiddelde. Een zelfde situatie doet zich in België en Nederland voor. In Frankrijk lijken de interne grensgebieden op hetzelfde of zelfs een iets gunstiger niveau te liggen dan het nationale gemiddelde. Alleen in Italië steken zij duidelijk boven het nationale gemiddelde uit; dit laatste wordt vanzelfsprekend gedrukt door het lage niveau van het bruto intern produkt van het zuiden en de eilanden.

Dat de interne grensgebieden van de Gemeenschap over het algemeen enigszins achterliggen bij de respectievelijke nationale gemiddelden, moet vooral worden verklaard door het feit dat zij in de Staten waartoe zij behoren een excentrische ligging hebben : in deze Staten hebben de centrale gebieden namelijk meestal de hoogste inkomens. De voornaamste uitzondering op deze algehele situatie is natuurlijk Italië.

Een derde kenmerk van de economische ontwikkeling van deze gebieden is dat hun recent stijgingspercentage (van 1960 t/m 1967 of 1968) minder hoog geweest schijnt te zijn dan het gemiddelde percentage van de gehele Gemeenschap. Dit geldt zelfs voor elke groep interne grensgebieden ten opzichte van het land waarvan zij deel uitmaken.

Een meer uitvoerige bestudering van de recente economische situatie van de interne grensgebieden stelt twee factoren in het licht die deze ontwikkeling kunnen verklaren. Allereerst heeft het type industriële activiteit (ijzer- en staalindustrie, textiel, steenkoolindustrie) waarop de economie van sommige van deze gebieden ten dele berust, niet geprofiteerd van de hoogste stijgingspercentages van de Gemeenschap; hierdoor kan worden verklaard dat de grensgebieden met een hoog stijgingspercentage wat de beroepsbevolking betreft slechts ongeveer één derde uitmaakten van de gezamenlijke grensgebieden. In de tweede plaats valt niet te ontkennen dat een aantal interne grensgebieden, bijvoorbeeld Belgisch Luxemburg, de Franse Ardennen, de Duitse Eifel-Hunsrück, Belgisch en Nederlands

Limburg, het hoofd moeten bieden aan structurele ontwikkelingsproblemen die het gevolg zijn van de beperktheid van hun natuurlijke hulpbronnen.

Aldus werpt de recente ontwikkeling van de grensgebieden voor sommige een groeiprobleem op. Voor andere gebieden komt de grootste moeilijkheid voort uit het uiteengroeien van naburige en vergelijkbare gebieden, waarvan het ene dynamischer is dan het andere; zij doet zich gevoelen wanneer ten gevolge van zeer uiteenlopende groeipercentages evenwichtsstoringen optreden of worden versterkt. In principe moet het verdwijnen van economische grenzen een waardeverhoging van de bestaande hulpbronnen en een verbeterde en meer gecoördineerde benutting van de infrastructuren mogelijk maken. De integratie maakt het aldus mogelijk dat de produktiestructuren, dank zij de grotere mobiliteit van de factoren en de uitbreiding van de markt, worden veranderd, hetgeen normaliter de twee betrokken grensgebieden ten goede moet komen. Maar het is ook mogelijk dat grensgebieden die oorspronkelijk in verschillende historische en structurele situaties verkeerden, evenwichtsverstoringen zien optreden die kunnen cumuleren en tenslotte kunnen leiden tot een buitensporig vertrekoverschot van geschoolde arbeidskrachten, een weinig bevredigend gebruik van de hulpbronnen en toenemende sociale spanningen. Op den duur zouden aldus naast elkaar welvarende gebieden en gebieden die steeds minder ontwikkeld worden, komen te liggen.

De beide hierboven vermelde vraagstukken tonen duidelijk het specifieke karakter van de grensgebieden aan. De communautaire instanties, en in de eerste plaats de Commissie van de Europese Economische Gemeenschap, hebben er trouwens, zodra het regionale beleid van de Gemeenschap in grote lijnen was aangegeven, op gewezen dat er pogingen moesten worden ondernomen om aanpassingsproblemen die zich in deze gebieden konden voordoen te verkleinen. Dit besef en dit streven om oplossingen te vinden blijken bijvoorbeeld uit de eerste studies die de Commissie heeft gemaakt ten tijde van de Conferentie over de regionale economie, welke in december 1961 te Brussel is gehouden. De Bank heeft aan deze pogingen tot aanpassing meegeholpen door deel te nemen aan een aantal financieringen.

B. *De interventies van de Bank.*

Sinds haar oprichting in 1958 heeft de Bank bijgedragen aan de financiering van een aantal investeringsprojecten in de grensgebieden. Het aantal, op 31 december 1969 goedgekeurde, financieringen bedraagt 28 en er waren 267 miljoen rekeneenheden mee gemoeid (Tabel III), hetgeen iets meer dan één zesde van het totale bedrag vormt van de leningen voor projecten in de Lid-Staten, die op die datum door de Bank waren goedgekeurd.

Zoals uit de Tabel blijkt, heeft de Bank vooral deelgenomen aan de financiering van infrastructuurprojecten.

Haar actie kwam voornamelijk vervoerprojecten ten goede : er werden veertien leningen ondertekend voor spoorweginfrastructuur, autosnelwegprojecten en gaspijpleidingen. Dit zijn projecten ter bevordering van snelle en moderne verbindingen tussen twee landen van de Gemeenschap (Frankrijk - Italië, België - Nederland, Duitsland - Frankrijk, Frankrijk - België) of projecten waardoor de energiebronnen van een Lid-Staat meer kunnen worden benut, en naar de naburige landen kunnen worden gevoerd.

Het belang van de weg- en spoorwegprojecten is natuurlijk zeer groot voor grensgebieden die vaak te lijden hebben gehad van een excentrische ligging : de nieuwe verbindingen doen juist de waarde van hun geografische ligging als echte « *trait-d'unions* » tussen de landen van de Gemeenschap duidelijk uitkomen. Het belang van het leggen van gaspijpleidingen over de grenzen heen is gelegen in de complementariteit van middelen enerzijds en behoeften anderzijds.

Tenslotte moeten er onder de infrastructuurprojecten drie worden genoemd die betrekking hebben op de energieproductie. Twee hiervan kunnen weliswaar alleen op grond van hun ligging grensprojecten worden genoemd, maar het derde (*Société Électrique de l'Our*), namelijk de bouw van een stuwdam en van een waterkrachtcentrale met pompaccumulator in Luxemburg, is zeer duidelijk van belang voor gebieden aan weerszijden van de betreffende grenzen : de pompaccumulator gelegen in het Groot-hertogdom, is gelieerd aan een leveringscontract aan het Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk AG. (RWE) en aan *Électricité de France* (E.D.F.).

*Tabel III – DOOR DE BANK GOEDGEKEURDE LENINGEN
VOOR DE FINANCIERING VAN IN DE GRENSGEBIEDEN GELEGEN PROJECTEN
(per 31 december 1969)*

<i>Sectoren</i>	<i>Naam van het project</i>	<i>Plaats volgens nummer- aanduiding op de kaart</i>	<i>Datum van de lening</i>	<i>Bedrag (1) (miljoenen r.e.)</i>
	INFRASTRUCTUUR			203,8
Spoorwegen	Chambéry - Modane *	34	1961	4,0
	Genua - Modane *	42 en 40	1961	21,0
Wegenbouw	Val d'Aoste *	39	1965	24,0
	Brussel - Parijs *	8	1967	16,0
	Roquebrune - Menton *	38	1967	10,1
	Metz - Freyming	25 en 32	1967	10,1
	Autostrada dei Fiori *	42	1968	16,0
	Antwerpen - Breda *	10	1968	10,0
	Autostrada dei Fiori II *	42	1969	15,0
	Maastricht - Heerlen *	7	1969	8,3
Gaspijpleidingen	Energieversorgung Weser-Ems *	16 en 17	1965	5,0
	Gaz de France *	27 t/m 32	1967	16,2
	N.V. Nederlandse Gasunie *	6 en 7	1969	13,8
	Gaz de France (Elzas - Bretagne)	33	1969	9,9 (2)
Energie	Société Électrique de l'Our *	26	1959	4,0
	Électricité de France (Oraison)	37	1959	10,1
	Kernkraftwerk Lingen	17	1967	6,3
Watervoorziening en -toevoer	Syndicat des Eaux du Barrage d'Esch-sur-Sûre (S.E.B.E.S.)	26	1968	4,0
	INDUSTRIEPROJECTEN			63,0
Mijnbouw	Mines domaniales de Potasse d'Alsace	33	1968	15,2
Machinebouw	Rheinmetall Schmiede- u. Presswerk	21	1966	2,5
	Trierer Walzwerk	21	1969	2,3
Chemische industrie	PEC-Rhin	33	1967	6,1
	L'Ammoniac Sarro-Lorrain *	32	1967	3,0
	Harnstoff- und Düngemittelwerk Saar- Lothringen *	25	1967	5,0
	N.V. Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie	1	1968	10,0
	Société Lorraine de Polyoléfines	32	1969	8,1
	Société Limbourgeoise du Vinyle	12	1969	6,0
Papierpulp - papier	Cellulose des Ardennes *	15	1962	4,8
Totaal				266,8

- (1) Op basis van de tegenwaarde in rekeneenheden, voor de ondertekende leningsovereenkomsten berekend volgens de op de dag van de ondertekening geldende pariteiten en voor de nog niet ondertekende contracten volgens de op de dag van de goedkeuring door de Raad van Bewind geldende pariteiten.
- (2) Dit getal heeft zowel betrekking op het gedeelte van het project dat voor de Elzas bestemd is (intern grensgebied) als op dat voor Bretagne. Splitsing van dit getal tussen de twee gedeelten van het project levert statistische moeilijkheden op.
- (3) De kruisjes geven aan dat het project van uitgesproken belang voor een of meer grensgebieden is.

Op het gebied van de industriële structuren heeft de Bank deelgenomen aan de financiering van tien projecten, voor een bedrag van bijna 63 miljoen rekeeneenheden. Drie van deze projecten zijn uitgesproken belangrijk voor grensgebieden, de andere minder. Wat de onderneming « Cellulose des Ardennes » betreft is dit belang voornamelijk gelegen in het feit dat de grondstofvoorziening van de in Belgisch Luxemburg gelegen fabriek van over de grens plaatsvindt. De projecten « Ammoniac Sarrolorrain » en « Harnstoff- und Düngemittelwerk Saar-Lothringen GmbH. » vormen de basis voor het uitgebreide industriecomplex « Saarlör », waarvan de bouw verband houdt met de beslissing om van de streek Saarland-Lotharingen een centrum van chemische industrieën te maken. Voor de uitwerking van deze projecten was een uitgebreide technische, commerciële en financiële coördinatie nodig tussen twee ondernemingen die aan weerszijden van de grens gelegen zijn : de « Houillères du Bassin de Lorraine » en de « Saarbergwerke AG. ». Van andere industrieprojecten kan bijvoorbeeld nog de bouw van de kunstmestfabriek PEC-Rhin worden genoemd, die door de dochteronderneming van een Franse en een Duitse maatschappij wordt uitgevoerd. De tussen de twee moedermaatschappijen gesloten markt-akkoorden houden niet in dat hun samenwerking speciaal op de grensgebieden Elzas en Zuid-Baden gericht is, maar dit project heeft niettemin belangrijke gevolgen op hun niveau.

Voornaamste leringen, te trekken uit de ervaring van de Bank.

Bij haar financieringsactiviteiten in de grensgebieden heeft de Bank geconstateerd dat de projecten in deze gebieden bijzondere aandacht verdienen omdat zij een belangrijke bijdrage voor de verwezenlijking van de Gemeenschappelijke Markt kunnen leveren; voorts is gebleken dat de hierbij betrokken partijen veel coördinerend werk moeten verrichten, willen zij deze projecten op doeltreffende wijze verwezenlijken.

De projecten in de grensgebieden dragen tot de economische ontwikkeling van deze gebieden bij omdat zij de benutting van bestaande hulpbronnen mogelijk maken met profijt voor beide zijden. Op het gebied van de infrastructuur bevestigen zij vaak het bestaan van een technische continuïteit en complementariteit : zo was bij de spoorwegprojecten Chambéry - Modane en Modane - Genua het probleem niet alleen het

wijzigen van het type energievoorziening maar ook het gezamenlijk reorganiseren van de grensstations van het transitoverkeer. In het geval van de gaspijpleidingen waardoor Nederlands gas naar Duitsland, België en Frankrijk wordt vervoerd, is een van de belangrijke factoren de mogelijkheid tot het leveren van grote hoeveelheden – voorwaarde voor een goede rentabiliteit – terwijl de energiebalans van de ontvangende gebieden wordt verbeterd. Dat een autosnelwegverbinding over de grenzen de gebieden aan weerszijden daarvan in waarde doet toenemen behoeft wel geen nader betoog. Tenslotte kan een project in sommige gevallen zeer uiteenlopende elementen coördineren, die voor verscheidene grensgebieden van belang zijn : zo hebben bij het project van de Société Électrique de l'Our drie van deze gebieden voordeel getrokken uit de uitwisseling op technisch gebied en het tot-stand-brengen van een evenwicht tussen middelen en behoeften.

Hoewel ook op industrieel gebied de begrippen « continuïteit » en « complementariteit » een rol spelen, doet het probleem zich hier vaak op een andere wijze voor. Ongetwijfeld kunnen er onafhankelijk van de grens, mijnbeekens bestaan die voor gezamenlijke exploitatie in aanmerking komen; ook kan zich het geval voordoen dat een gebied er voordeel bij heeft, gebruik te maken van een produktiefactor die in een aangrenzend gebied relatief ruim voorhanden is. In de praktijk spelen grensprojecten voor een industriële onderneming echter meestal een rol in haar strategie van markuitbreiding; daarom zullen deze projecten vaak de karakteristieke vorm aannemen van fusie-overeenkomsten, de oprichting van gemeenschappelijke dochterondernemingen of de vorming van gemeenschappelijke verkoopnetten. Een van de belangrijke doeleinden die hiermee worden nagestreefd is het bereiken van optimale afmetingen dank zij de nieuwe ruimtelijke omstandigheden. Dit is een overweging die bijvoorbeeld bij de twee « Saarlor »-projecten heeft meegespeeld.

Hoewel grensprojecten grote economische voordelen bieden, moet niet vergeten worden dat voor de uitvoering ervan een goede coördinatie tussen de betrokken partijen is vereist. Men kan zelfs stellen dat de coördinatie voor de betrokken gebieden (zowel voor de overheidsinstanties als voor het bedrijfsleven) de toetssteen voor het succes vormt. De behoefte hieraan doet zich op alle niveaus gevoelen : hier zullen wij er enkele aspecten van noemen die een zeker belang vertegenwoordigen voor de financiering. In de eerste plaats zij gewezen op die economische aspecten die gevolgen op

institutioneel of juridisch gebied hebben. Zo kan de economische en financiële waarde van een project afhangen van de wijze waarop de verschillende componenten ervan in elkaar grijpen : in het geval van een vervoersinfrastructuur (weg, binnenwater), moet de continuïteit van het net (in beide richtingen) verzekerd zijn; deze kan echter zeer goed afhankelijk zijn van budgettaire verbintenissen van het naburige gebied of land. Voor het project van de centrale van Vianden was het nodig dat de Société Électrique de l'Our een reeks contracten sloot met de RWE en de E.D.F., om de rechten en plichten van elke partij duidelijk te omschrijven. Bij de « Saarlör »-projecten werd een bijzondere juridische vorm uitgewerkt en werden twee vennootschappen opgericht, met wederzijdse participatie van de Franse en Duitse moedermaatschappijen. De bestuursorganen (raad van commissarissen, directie) zijn samengesteld uit personen van de twee nationaliteiten van de moedermaatschappijen.

Naast deze vraagstukken die aan het opzetten van een project zijn verbonden en die beslist niet mogen worden vergeten, zijn er nog de algemene vraagstukken van de coördinatie van het regionale beleid en de coördinatie (of zo men wil de harmonisatie) van de investeringen. Past men de economische integratietheorie toe op de grensgebieden, dan is het grootste voordeel dat deze gebieden uit hun wederzijdse toenadering kunnen halen namelijk gelegen in de uitbreiding van hun markt, de grotere mobiliteit van de produktiefactoren en het grotere rendement van de investeringen. Ook hier kan het voorbeeld van de « Saarlör »-projecten worden aangehaald. De zeer nauwe samenwerking tussen de kolenbakkens van Saarland en Lotharingen, waarvan deze projecten de bekroning zijn, kwam in het bijzonder tot uiting in een harmonisatie van de investeringsprogramma's aan weerszijden van de grens; hierdoor kon worden vermeden dat binnen een beperkt gebied wegens gebrek aan coördinatie, tweemaal kostbare projecten werden uitgevoerd, en kon, dank zij specialisatie van de werkzaamheden, iedere installatie gunstiger afmetingen verkrijgen. In de fase van de investeringsuitvoering werd de samenwerking zowel op financieel als op technisch gebied voortgezet. Op commercieel vlak zullen de moederondernemingen van de beide exploitatiemaatschappijen gezamenlijk zorgen voor de afzet van de produktie der gemeenschappelijk opgezette bedrijven. Wegens al deze banden hebben de « Saarlör-Chemie »-projecten aanspraak kunnen maken op de benaming « fabrieken zonder grenzen ». Aldus blijkt dat de factoren waardoor de rentabiliteit wordt opgevoerd

– harmonisatie van de investeringsprogramma's, streven naar een optimale bedrijfsgrootte, uitbreiding van de markt, coördinatie van de commerciële politiek, enz. – van doorslaggevende betekenis zijn voor industriële grensprojecten.

Bij haar financieringen in grensgebieden heeft de Bank tenslotte de ervaring opgedaan dat de projecten daar weliswaar niet wezenlijk verschillen van de andere door de Bank gefinancierde investeringsprojecten, maar dat zij niettemin in bepaalde gevallen duidelijk eigen aspecten vertonen.

Meer in het algemeen lijkt een voor de hand liggende eis voor een regionaal beleid van de Gemeenschap te zijn : het niet onderschatten van de problemen die zich kunnen voordoen niet alleen doordat op de meest verschillende gebieden harmonisatie verstek laat gaan en nog steeds bepaalde handelsbelemmeringen en sommige ontoereikende infrastructuren bestaan, maar ook doordat tussen vergelijkbare naburige gebieden discrepanties in de groei ontstaan of groter worden. Wat dit aangaat meent de Bank te kunnen bijdragen tot de versterking van de relatief minder dynamische gebieden, en wel door leningen die worden gerechtvaardigd door het gemeenschappelijk belang van de betrokken landen. Dank zij dit algemene streven zal zij in de toekomst in bepaalde grensgebieden een actievere rol kunnen spelen.

II. DE OOSTELIJKE GRENSGEBIEDEN IN DE GEMEENSCHAP

De aan de buitengrens gelegen randgebieden in de Gemeenschap – hiermee gemakshalve «randgebieden» genoemd – zijn de voorheen homogene gebieden waarvan het traditionele territorium na de oorlog door een politieke beslissing werd verdeeld. Het zijn het Duitse «Zonenrandgebiet» en bepaalde gebieden in het noordoosten van Italië.

A. *Algemene economische situatie van de randgebieden.*

1. *Zonenrandgebiet.*

De jongste wereldoorlog heeft geleid tot de verdeling van Duitsland in vier bezettingszones. Uit de drie westelijke zones ontstond de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl de sovjetzone in het oosten de bakermat werd

van de Duitse Democratische Republiek. Vrijwel alle banden die tussen de beide delen bestonden werden verbroken; elektriciteitskabels en gasleidingen werden afgesneden en de handelsbetrekkingen werden nagenoeg volledig afgebroken. Een en ander bracht een diepgaande wijziging in de fundamenteën van de economie mee, weshalve de Bondsregering en de Bondsdag in 1953 een systeem van steunverlening ontwierpen.

Er werd een Zonenrandgebiet afgebakend. Het omvat de steden en «Landkreise» die met meer dan de helft van hun oppervlakte of van hun bevolking liggen binnen een 40 km brede strook langs de oostgrens van de Bondsrepubliek Duitsland, m.a.w. de aan de Duitse Democratische Republiek grenzende strook tussen Lübeck en Hof. Aan dit Zonenrandgebiet werden naar analogie de oostkust van Sleeswijk-Holstein en de aan de Socialistische Volksrepubliek Tsjechoslowakije grenzende gebieden toegevoegd. Het gaat dus om een strook van ongeveer 40 km breed die zich uitstrekt van Flensburg in het noorden tot Passau in het zuiden. Dit gebied omvat 106 steden en «Landkreise» in de Länder Sleeswijk-Holstein, Neder-Saksen en Beieren; het beslaat een oppervlakte van circa 46.800 km², dit is één vijfde van de oppervlakte van de Bondsrepubliek Duitsland; in 1968 had dit gebied een inwonertal van ongeveer 7 miljoen, dit is 12% van de bevolking van de Bondsrepubliek. Er zij op gewezen dat niet tot het Zonenrandgebiet behorende gebieden eveneens de weerslag van de verdeling van Duitsland hebben ondervonden. In Hamburg bijvoorbeeld heeft het havenbedrijf een sterke tegenslag ondervonden.

Het Zonenrandgebiet vertoont geen uniforme economische structuur. Enerzijds omvat het, naast grote steden als Lübeck en Kiel, industrie centra zoals Wolfsburg, Brunswijk, Salzgitter, Kassel en Schweinfurt. Sommige van deze centra onderhielden voor de oorlog nauwe betrekkingen met gebieden die thans in de Duitse Democratische Republiek liggen; dit was bijvoorbeeld het geval tussen Brunswijk en Magdeburg, Noord-Hessen en Thüringen, Oberfranken en Saksen. Anderzijds vindt men in het Zonenrandgebiet ook gebieden waarvan de ontwikkeling steeds achter is gebleven en waarvan de economie wordt gekenmerkt door een geringe industrialisatie en een weinig produktieve landbouw (Bayrischer Wald). De situatie in deze laatste gebieden is er door de politieke verdeling na de oorlog niet bepaald op vooruitgegaan.

In het Duitse systeem van steunverlening werd rekening gehouden met de verschillen tussen deze gebieden : sommige delen van het Zonenrandgebiet zijn tevens « Bundesausbauorte » en « Bundesausbaugebiete », of zijn opgenomen in de « Regionale Aktionsprogramme », waardoor zij extra steun kunnen verkrijgen. Deze delen liggen vooral in het noordoosten en het noorden van Beieren (Bayrischer Wald, Unterfranken) en in Sleeswijk-Holstein, doch omvatten tevens enkele « Landkreise » van Neder-Saksen en Hessen.

Algemene kenmerken van het Zonenrandgebiet zijn : een bevolkingsdichtheid die veel lager is dan het bondsgemiddelde (149 tegenover 242 inwoners per km²), verder een bruto intern produkt per inwoner dat in 1966 ongeveer 12% onder het gemiddelde lag en een bijdrage aan het bruto intern produkt die voor de landbouw boven en voor de industrie beneden het bondsgemiddelde ligt (Tabel IV). Uit deze Tabel blijkt evenwel dat de situatie niet overal dezelfde is :

- bijna drie vierde van de bevolking van Sleeswijk-Holstein woont in het Zonenrandgebiet; in de andere Länder echter schommelt deze verhouding tussen één zesde en één derde;

Tabel IV – OPPERVLAKTE, BEVOLKING, BIP (1)
VAN HET GEHELE ZONENRANDGEBIET
(in %)

	<i>Oppervlakte</i>	<i>Bevolking</i>	<i>BIP 1966</i>	<i>BIP per inwoner 1966</i>
Zonenrandgebiete (Bondsrepubliek Duitsland = 100)	18,8	11,6	10,0	85,7
Randgebieden van de Länder in vergelij- king met het betrokken land in zijn geheel (land = 100)				
Sleeswijk-Holstein	67,7	72,8	73,1	100,2
Neder-Saksen	26,5	30,7	32,7	105,3
Hessen	27,8	17,8	15,9	88,8
Beieren	25,1	20,0	16,9	83,5

(1) Bruto intern produkt.

- het aandeel van het Zonenrandgebiet in het bruto intern produkt van de Länder is vrij gering voor wat Hessen en Beieren, doch aanzienlijk voor wat Sleeswijk-Holstein betreft;
- in twee van de vier betrokken Länder ligt het brutoproduct per inwoner van het Zonenrandgebiet beneden het gemiddelde van het betrokken land. Voorts zij er op gewezen dat zich binnen de Länder (vooral dan in Neder-Saksen en Hessen) soms aanzienlijk regionale verschillen voordoen.

Wat de ontwikkeling van het Zonenrandgebiet in de laatste jaren ten opzichte van die van de Bondsrepubliek betreft, zij opgemerkt dat de bevolking van het Zonenrandgebiet weliswaar veel langzamer is toegenomen dan die van de Bondsrepubliek in haar geheel (in de jaren 50 is zij zelfs teruggelopen), doch dat het groeipercentage van het bruto intern produkt tussen 1961 en 1966 maar weinig onder het bondsgemiddelde lag. Het bruto intern produkt per inwoner is hier dus sterker gestegen dan in de Bondsrepubliek in haar geheel. Ook de werkgelegenheid in de industrie gaf een gunstige ontwikkeling te zien. Tussen 1961 en 1967 vestigden zich 530 nieuwe bedrijven in het Zonenrandgebiet die werk boden aan 33.000 werknemers. In 1967 telde het Zonenrandgebiet meer dan 6.000 industriële ondernemingen waarin circa 800.000 personen werkten.

*Tabel V – ONTWIKKELING VAN DE BEVOLKING, VAN HET BIP
EN VAN HET BIP PER INWONER (1961-1966)
(in %)*

	<i>Bevolking</i>	<i>BIP</i>	<i>BIP per inwoner</i>
Zonenrandgebiet	+ 3,8	+ 45,4	+ 40,1
Bondsrepubliek Duitsland	+ 6,2	+ 47,4	+ 38,9

Blijkbaar is het Zonenrandgebiet er, over het geheel genomen, beter dan in het vorige decennium in geslaagd, zich aan de nieuwe omstandigheden aan te passen en gelijke tred te houden met de ontwikkeling van de

Duitse economie. Tot de factoren die zulks mogelijk hebben gemaakt behoort, naast de vestiging van enkele grote dynamische ondernemingen, het succes van de economische politiek van de Bondsrepubliek en van de Länder. Hun beleid van steunverlening in diverse vormen heeft in vele gevallen mede de opbloei van de produktie in de hand gewerkt. Desondanks zijn er in het Zonenrandgebiet nog achtergebleven gebieden waar overheidssteun en particuliere initiatieven nog niet de gewenste resultaten hebben opgeleverd. Juist in deze gebieden heeft de Bank zich in het verleden ingespannen om binnen de grenzen van haar mogelijkheden, steun te verlenen en zij is bereid deze inspanningen in de toekomst voort te zetten en zelfs op te voeren.

2. *Friuli - Venezia Giulia.*

In Italië was het de streek van Friuli - Venezia Giulia die ten gevolge van de tweede wereldoorlog territoriale wijzigingen onderging. Deze wijzigingen hadden verstrekkende gevolgen voor de economie, met name in de provincies Gorizia en Triëst. De nieuwe economische problemen van het gebied Friuli - Venezia Giulia werden door een studiegroep van het Europese Parlement in april 1968 omschreven als problemen welke in hoofdzaak toe te schrijven zijn aan de politieke wijzigingen die na de tweede wereldoorlog hebben plaatsgevonden en die een volledige herziening van de economische structuur noodzakelijk maakten. Bovendien vertoont het gebied nog steeds kenmerken die typisch zijn voor een excentrisch gelegen gebied en die met name terug te vinden zijn in de landbouwsector van de provincies Udine en Gorizia en in een algemene daling van het bevolkingscijfer.

Dit gebied – dat een autonoom statuut heeft – bestaat, nu onlangs de provincie Pordenone werd gecreëerd (1968), uit vier provincies : Udine, Triëst, Gorizia en Pordenone.

De problemen zijn van uiteenlopende aard. Friuli (Udine en Pordenone) heeft met een relatieve achterstand in de ontwikkeling te kampen (in 1968 bedroeg het produkt per inwoner in de provincie Udine 92% en in de provincie Pordenone 87% van het Italiaanse gemiddelde dat zelf al niet meer dan ongeveer 72% van dat van de Gemeenschap bedraagt). Het groeipercentage is echter vrij bevredigend. In Venezia Giulia (Gorizia en Triëst) daarentegen ligt het interne produkt per inwoner aanzienlijk hoger

dan het Italiaanse gemiddelde (22% voor Gorizia en 33% voor Triëst), maar de ontwikkeling kent er een traag verloop. Met name in de provincie Triëst was het groeitempo van het interne produkt in de laatste jaren een der laagste van Italië : tussen 1951 en 1967 bereikte het groeipercentage slechts de helft van het nationale percentage.

Het grondgebied van de provincie Triëst is een corridor van circa 30 km lang tussen de zee en Joegoslavië. Het heeft een oppervlakte van slechts 21.000 ha en een bevolking van circa 300.000 personen, voornamelijk geconcentreerd in de stad Triëst zelf; hierdoor zijn de problemen van de provincie identiek met die van de stad.

In het verleden was het lot van de stad nauw verweven met dat van haar haven, die een grote stuwende invloed uitoefende op een aantal industrieën (scheepsreparatie en scheepsbouw) en aanverwante ondernemingen uit de tertiaire sector (handel, bank- en verzekeringswezen). De economische bedrijvigheid steunde op de doorvoerhandel die ook nu nog een belangrijke bijdrage levert aan het interne produkt van de provincie. De politieke gebeurtenissen hebben geleid tot de achteruitgang van de haven, die, na de spil te zijn geweest van het handelsverkeer tussen Midden- en Oost-Europa en de Middellandse Zee, nu niet alleen haar vroegere achterland heeft verloren, maar ook nog werd getroffen door de sluiting van het Suezkanaal. Specifieke factoren zoals betalingsmoeilijkheden met de landen van het Oostblok, onvoldoende infrastructuur voor het vervoer te land, concurrentie van de havens van Joegoslavië en Noord-Europa, enz., hebben de achteruitgang van de haven in de hand gewerkt. Met name de concurrentie van Rijeka deed zich gevoelen, temeer daar de Joegoslavische tarieven zeer laag liggen. De verlegging van het handelsverkeer werkte gunstig voor de Noordegropese havens (Hamburg), mede dank zij preferentiële spoortarieven waardoor hun het verkeer met Zuid-Duitsland werd verzekerd.

Het overslagvolume van Triëst bleef dan ook bescheiden (6 miljoen ton in 1966). Sedert enkele jaren echter is, dank zij de ontwikkeling van het aardolievervoer ingevolge het in bedrijf nemen van de oliepijpleiding Triëst - Ingolstadt een nieuwe activiteit op gang gekomen. Het totale overslagvolume van de haven van Triëst beliep hierdoor in 1969 24 miljoen ton, waarvan 20,5 miljoen ton aardolie.

De scheepsbouw was vroeger een belangrijke activiteit van de stad. Een ernstige crisis in deze sector heeft de Italiaanse autoriteiten ertoe aanzet de reorganisatie van de werven ter hand te nemen. Voor Triëst betekende dit o.m. de sluiting van de werf van San Marco en de daarmee gepaard gaande vermindering van de activiteit van de aanverwante bedrijven. Momenteel echter worden enkele projecten uitgevoerd die verband houden met de scheepsbouw (Grandi Motori IRI-FIAT en mammoetdok dat geschikt is voor grote olietankers); wat de eigenlijke scheepsbouw betreft, werd de werf van Monfalcone, in de nabijheid van Triëst, gemoderniseerd en vergroot.

De problemen in verband met de ontwikkeling van havenoverslag en scheepsbouw tonen aan dat de provincie Triëst voor een dubbele taak staat : een ingrijpende algemene reorganisatie en een heroriëntering, met name via een versteviging van de banden met de rest van Europa. Verscheidene initiatieven gaan deze richtingen uit : enerzijds industriële ontwikkeling van de streek van Zaule, uitbreiding van de vrijhavenzones, uitbouw van de haveninstallaties, enz., anderzijds versnelde aanleg van wegen die Triëst met Noord-Europa verbinden.

Gezien al deze problemen, heeft de Italiaanse Regering de Commissie van de Gemeenschappen verzocht, te zamen met de Italiaanse autoriteiten een regionale studie ter hand te nemen met het oog op het opstellen van een actieprogramma waardoor de harmonische ontwikkeling van het gebied kan worden verzekerd.

B. *Tussenkomsten van de Bank in de randgebieden van de Gemeenschap.*

De Bank heeft in de randgebieden van de Gemeenschap vijf leningen toegekend voor een bedrag van 22,3 miljoen rekeneenheden.

De grootste lening werd gesloten in 1967 ten behoeve van de vennootschap « Cantieri Navali Italiani - Italcantieri » te Triëst. Deze lening was bestemd voor de financiering van een project voor de verbouwing en modernisering van de scheepswerf van Monfalcone. De modernisering en de vergroting van deze werf – met het oog op de bouw van grote vrachtschepen – behoren tot de belangrijkste punten van het in 1966 door de Italiaanse autoriteiten goedgekeurde programma voor omschakeling van de Italiaanse scheepswerven. De werven van Monfalcone moeten in de toekomst tot de grootste en modernste van de Gemeenschap gaan behoren.

Tabel VI – DOOR DE BANK GOEDGEKEURDE LENINGEN
VOOR PROJECTEN IN DE RANDGEBIEDEN (1)

<i>Naam van het project</i>	<i>Sector</i>	<i>Plaats volgens nummer- aanduiding op de kaart</i>	<i>Datum van de lening</i>	<i>Bedrag (miljoenen rekenen- heden)</i>
<i>A. Bondsrepubliek Duitsland (Zonenrandgebiet)</i>				
Phrix-Werke	Synthetische vezels	53	1965	2,5
Olympia-Werke	Rekenmachines	51	1966	2,0
Para-Gummiwerke Arthur Brügger (2)	Rubber	51	1966	1,5
Phrix-Werke	Synthetische vezels	53	1969	6,3
<i>B. Italië (Friuli - Venezia Giulia)</i>				
Italcantieri (Scheepswerf van Monfalcone)	Scheepswerf	43	1967	10,0

(1) Voor de grondslag van deze statistieken, zie voetnoot bij Tabel III.
(2) Para-Gummiwerke werd op 1 januari 1970 door Phoenix-Gummiwerke, A.G. Hamburg, overge-
nomen; sedert 1 januari 1970 draagt de nieuwe vennootschap de naam Phoenix-Gummiwerke Werk
Para G.m.b.H.

Anderzijds heeft het financieringsproject waaraan de Bank haar mede-
werking heeft verleend de mogelijkheid geschapen om meer dan 4.000
personen tewerk te stellen en heeft het bijgedragen tot de ontwikkeling
van talrijke lokale toeleveringsbedrijven.

In het Zonenrandgebiet heeft de Bank vier industriële leningen
gefinancierd voor projecten in Sleeswijk-Holstein en Neder-Saksen. Deze
leningen waren gemotiveerd uit hoofde van artikel 130 sub a). Een van de
vier projecten (Para-Gummiwerke) was daarnaast gemotiveerd uit hoofde
van artikel 130 sub b) betreffende de omschakeling wegens achteruitgaande
bedrijvigheid.

Naast deze specifieke voor het Zonenrandgebiet bestemde leningen
dienen twee infrastructuurleningen (elektrificatie van de Noord-Zuid-
spoorwegverbinding en kanalisatie Bamberg - Neurenberg) te worden ver-
meld, waarvan de doelstelling geen rechtstreeks verband houdt met de
problematiek van de randgebieden maar die de ontwikkeling van deze
gebieden toch kunnen bevorderen. Het project van de Deutsche Bundes-

bahn (lening van 25 miljoen rekeneenheden, gesloten in 1961) is van belang voor de gebieden Neder-Saksen en Hessen (baanvak Hannover - Flieden). Het project Rijn-Main-Donau AG. (lening van 24 miljoen rekeneenheden, gesloten in 1968) levert, hoewel het gedeelte door de streek van Bamberg vrij kort is, reeds een niet te verwaarlozen bijdrage tot de ontwikkeling van het Beierse randgebied. Wanneer het kanaal tot Regensburg zal zijn doorgetrokken, zal deze bijdrage nog belangrijker worden.

Hoewel de Bank aldus meer dan eens in deze randgebieden heeft geïnterveniëerd, toch kan het totale bedrag van haar leningen aan de bescheiden kant lijken. Wat Italië betreft, is dit ten dele toe te schrijven aan het feit dat het moeilijk viel een groot aantal initiatieven te doen ontwikkelen die door de Bank, overeenkomstig de door haar gestelde voorwaarden, konden worden gefinancierd. Bovendien zag de Bank zich genoopt, haar inspanningen vooral op de ontwikkeling van het Zuiden en van de eilanden te richten. Wat het Zonenrandgebied betreft, ligt de oorzaak waarschijnlijk in twee specifieke factoren: in de eerste plaats was het wenselijk er rekening mede te houden dat in de Bondsrepubliek Duitsland, vergeleken met de andere Lid-Statens, de omvang der besparingen en dus evenzeer hun beschikbaarheid voor investeringen, groter is; dank zij het doeltreffende systeem van overheidssteun, talrijke initiatieven onder gunstige voorwaarden worden gefinancierd zonder dat hierbij een beroep moest worden gedaan op de Bank. Maar uiteraard is deze situatie niet onveranderlijk; zij is reeds gewijzigd. De Bank voelt zich dan ook verplicht, de ontwikkeling op de voet te volgen opdat zij in de toekomst, telkens wanneer de omstandigheden zulks vereisen, klaar staat om actie te ondernemen.

* * *

Door haar financieringen heeft de Bank bewezen dat zij een levendige belangstelling heeft voor de grensgebieden aan de binnen- en buitengrenzen van de Gemeenschap. Het is niet haar taak om de spil te zijn van de financieringen waardoor de moeilijkheden in deze gebieden kunnen worden verholpen. Haar middelen zijn beperkt en haar taken zijn velerlei. Maar zij kan, door een selectief beleid, een bijdrage leveren tot de oplossing van bepaalde financieringsproblemen in verband met infrastructuur- of industrie-projecten die haar in overeenstemming met haar statuten worden voorgesteld. Zoals reeds werd gezegd in samenhang met de grensgebieden

binnen de Gemeenschap, is de Bank ook bereid, binnen de perken van haar bevoegdheden, een concrete studie te maken van de oplossingen die afgestemd zijn op nieuwe situaties of behoeften.

Voorts spreekt het vanzelf dat de belangstelling van de Bank niet uitsluitend uitgaat naar de zojuist behandelde categorieën grensgebieden. Zij heeft eveneens activiteiten ontplooid in de kustgebieden en in de grensgebieden in het bergland. Enkele voorbeelden : projecten voor de omschakeling van de scheepsbouw te Livorno en te Saint-Nazaire, voor een staalfabriek en een cementfabriek te Tarente, projecten voor het aanleggen van spoorwegen en telefoonverbindingen in Trentino - Alto Adige.

Ondanks hun verscheidenheid hebben al deze activiteiten iets gemeenschappelijks : zij liggen in de lijn van de algemene taak van de Bank. Naarmate de Gemeenschappelijke Markt zich ontwikkelt, ontstaan steeds meer problemen. Tegen de achtergrond van deze ontwikkeling komt de Bank naar voren als een nuttige instelling die bij machte is zich aan veranderende omstandigheden aan te passen, zonder overigens buiten de haar door het Verdrag en door haar statuten opgelegde perken te treden.